SONBAHAR 2023 Sayı: 56

KONAK

Merhaba

Bizim bir hikâyemiz var. Tüm cihanın yüz yıldır üstüne daha iyisini yazamadığı bir hikâye. Tarihin gördüğü en şanlı mücadelelerden biri. Elimizden alınan bağımsızlığımızı, parçalanmak istenen topraklarımızı insan üstü bir milli mücadeleyle savunduğumuz ve nihayetinde istiklalimizi ilelebet kazandığımız bir hikâye: Cumhuriyetimiz.

Mustafa Kemal Atatürk'ün, Bandırma Vapuru'yla yola çıkarak 19 Mayıs 1919'da başlattığı, 9 Eylül 1922'de İzmir'de zaferle sona eren kurtuluş ateşinin meşalesidir Cumhuriyetimiz. Türkiye Cumhuriyeti demokrasisiyle, ekonomisiyle, sosyal ve kültürel hayatıyla dünyanın gördüğü en büyük ilerici devrimlerden biridir.

Yanmış yıkılmış, yüzyıllarca payitahtla yönetilen halkı tebaaya döndürülmüş, kendi kaderini tayin hakkı elinden alınmış bir ülkede demokrasinin temellerini atmak devrim değil de nedir? Ata'mızın dediği gibi: "Milli Egemenlik öyle bir nurdur ki onun karşısında zincirler erir taç ve tahtlar yanar yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmaya mahkûmdurlar."

İğne iplik bile üretemeyecek duruma getirilmiş, köylüsüyle kentlisiyle yoksullaşmış bu ülkeden; onlarca ulusal fabrika kuran, toprağı işleyen, köylüyü milletin efendisi yapan bir ekonomi yaratmıştır Cumhuriyetimiz. Büyük çoğunluğu okuma yazma bilmeyen bir halka cinsiyet eşitliğine dayalı, eşit ve yaygın bir eğitim veren; kadınları ikinci sınıf vatandaşlıktan hak ettiği konuma getiren bir medenileşme devrimidir Cumhuriyetimiz.

Yüz yıllık dönemler ülkelerin tarihlerinde önemli eşiklerdir. Geçen zaman, kazanımların değerinin daha iyi anlaşılmasını, muasır medeniyet seviyesinden bir milim şaşmama ülküsüne sahip çıkılmasını sağlar. Biz şimdi bu eşiği; yüz yıllık hikâyemizi yeni yüzyıllara aynı istiklal ruhuyla taşıyacağımıza, Cumhuriyetimizi ilelebet payidar kılacağımıza söz vererek aşıyoruz.

Ve her fırsatta yineliyoruz: Yaşasın Cumhuriyet.

Dergimizin sonbahar sayısının, kültür ve sanat hayatımıza yeni zenginlikler katması umudumla, esenlikler dilerim.

Abdül BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

i ç i n d e k i l e r

8 MAYAMIZDA İZMİR VAR, A CANIM !

14 KEYİFLİ SEYİR NOKTASI

20 YAŞAMIN MELODİSİ

50 KUVAYİMİLLİYE'DEN GELEN TINI

24 SIRLARIMLA TANINMAK İSTİYORUM

30 AYDINLIĞI KUTSAYANLAR

32 LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASI'NDAN CUMHURİYETE

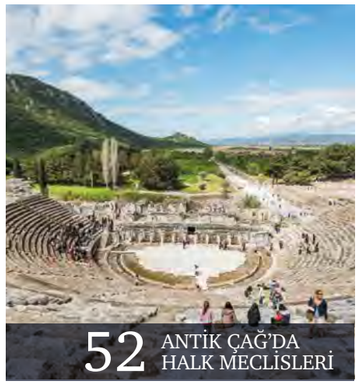
52 ANTİK ÇAĞ'DA HALK MECLİSLERİ

62 TERS LALE

64 BİRLİKTE DAHA KREATİF

70 RUMELİ ŞENLİĞİ

36 "EFENDİLER YARIN CUMHURİYETİ İLAN EDECEĞİZ"

44 YAŞASIN CUMHURİYET

48 BU FOTOĞRAF BİZİ ANLATIR

72 GEÇMİŞİN RENKLİ İZLERİ

78 KÖRFEZE ASILI BİR BALKON

80 EVRENE AÇILAN PENCERE

84 İZMİR DENEYİMİ

92 "ORJİNİM YAŞADIĞIM YER"

98 ESHOT İLE ŞEHİR TURU

102 BİR KİTAP BİR TANITIM

KNK 2023 *çonbahar*

Konak Belediyesi
Adına Sahibi

ABDÜL BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

Yayın Koordinatörü
OZAN YAYMAN
(Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)

Editör
İPEK YAŞAR
TEODORA HACUDİ

Görsel Tasarım
FATİH AKUZUN

Halkla İlişkiler
EMİNE KALABALIK

Kültür Sanat
ABDULLAH TUNALI

Hukuk Danışmanı
MİNE GENÇ

Kapak Resmi: Nimet TOPKAÇ

Yönetim Yeri: İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:11 Basmane / İZMİR
Tel: +90 232 484 53 00 • www.konak.bel.tr
knkdergi@konak.bel.tr
ORİS REKLAM PAZ. BİLGİSAYAR TURZ. TİC. LTD. ŞTİ
1249 Sk. No:13 Kat:3 D:304 Yenişehir, Konak İzmir
Basım: Fatih Ofset Matbaa Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tuna Mah. 5627/1 No:6 Bornova İzmir
Yayın Türü: Yerel Süreli – Üç ayda bir yayımlanır, para ile satılamaz
Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Baskı Tarihi: Ağustos 2023

Kumru EĞRİLMEZ
Yazar

Yansıma… Ne çetrefilli bir mesele. Yansıttıklarımız, bize yansıyanlar şansımız olur, girdabımız olur, ahımız olur, şaşkınlığımız, haykırışımız olur. Doğduğumuz anda da başlamaz üstelik. Hediye olduğunu yıllar içinde idrak ettiklerimiz de olur dönüştürmeye çalıştığımız yanlarımız da... Coğrafyanın dayattığı, bizi büyüleyen güzellikleri ise görebilmek şanstır.

Mayamızda İzmir Var, A Canım!

Yansımadır Bu! İzmir'den Sana

Çok eskilere gidelim, en eskiye.
Kimdir bu Smyrna, neden bu şehir, bu adı almış?
Smyrna, bir Amazon ismidir.
Savaş için Hitit ordusuyla birlikte İzmir civarına gelen rahibeler, ordu dağıldıktan sonra buraya yerleşmiş ve savaşçı bir topluluk olarak yaşamış.

Fotoğraf: Yalım VURAL

Bu savaşçıların hepsi kadındır ve iyi ok atabilmek için sağ göğüslerini kesmeleriyle ünlüdür.
Cesurdur İzmir. En iyisi, en güçlüsü için direnmek, rızasıyla en kıymetlisinden de vazgeçebilmek tarih öncesinden iyi bildiği bir yaşam biçimidir. Bağrında yaşayanları bu esintilerle büyütüyor olması da bu yansımadandır sanırım. Hep derim, günün her saati topuk sesine aşinadır kentim. Korkmadan yürüdüğümüz o sokakları o sunar, alır biz yaşarız.

Özgürlüktür, esas derdi. Herkesin kendisine biçtiği özgürlük kumaşıyla dilediğince örtünüp dilediği yaşamı sürebilmesine fırsat vermesi kıymetlidir. Saygı duyduğumuz ölçüde saygı görüyor özgürlüğümüz de işte. Aldığımızı verme biçimimiz tüm zarafetimizin göstergesidir.

Berekettir. Üretir, biçimlendirir, tatlandırır renklendirir toprağının her bir karışı; kimi zaman bir inciri bala dönüştürür, kimi zaman bir zeytini olgunlaştırır, kiminde kiraza kırmızı bir can olur.
Yansır dört bir yanından toprağın bereketi, suyun saflığı, güneşin sarı sıcaklığı. Oradan akar gelir bir nefes gülümseme, bir somun ekmek, bir bağ güzellik zenginliğimiz, gururumuz olur.

Aidiyettir. Kendinden olanları koruyup kollarken kendini ondan hissedenlere fırsat tanıyandır aynı zamanda. Artan nüfusunda bu sıcaklığının, sarıp sarmalayıcılığının yeri tartışılmaz sanırım. Sofrasında kendini bilen herkese yeri vardır. Renklerin çeşitliliğinin güzelliğini, dillerin farklılığının zenginliğini yüzyıllardır fısıldar durur.

Fotoğraf: Zeren YASA

Sırdır. Hala gizemini sakladığı nice taş duvar, nice kilitli sandık vardır bilinmez, yıllar sonrasında bile çözemeyeceğimiz belki de. Sırrını sırrımız eyleyeceğimiz kaç yaşamdan geçip gideceğiz acaba?

Sır, suret…

Yansıttığımız, bastırdığımız, anladığımız, asla idrak edemediğimiz her ne varsa; bir ayna insan, bir ayna suret, bir ayna hakikat yolculuğudur. Önümüz, arkamız, sağımız, solumuz, sancımız, inancımız, kırıklarımız, dökülklerimiz, görmeyi tercih ettiklerimiz, koşar adım kaçtığımız tüm gerçekler tam karşımızda, tam da biz olarak boylu boyunca bizi seyir halindedir, yaşamın her devrinde her birimizin yaşamlarında. Neyi kendimize yakıştırıyorsak onu takıp takıştırmamız da ondandır işte. Cesareti, aşkı, kaçmayı, saklanmayı, esareti, özgürlüğü, kaybetmeyi, bırakmayı, sessizliği, sağır edecek çığlıkları tarihin her döneminde yaşamış yaşatmış bir kenttir İzmir, bizler de onun evlatları.

Fotoğraf: Mehmet YASA

Körfeze bakınca gördüğümüzde yansırız, göğün bulutunda belirirz, pazar tezgahlarının arasındaki kalabalıkta bir yanımızı görürüz, çerin çöpün arasından el sallar en afili kuruntularımız. Alırız, yansıtırız, yabancılaşırız, ararız, kovalarız, yetişemeyiz; buluruz fark edemeyiz. Biziz hepsi.

Her halimizin göz kırpmaları şu şehrin her bir sokağı. Boş vermişliğimiz sarılır belimize, yetişemediğimiz bir otobüsün

Fotoğraf: Levent ÜREGENÇ

Fotoğraf: Çiğdem Metin KURUTAÇ

arkasından bakarken. Bir türlü yerimizden kalkamadığımız o deli sıcakta eriyip gider hevesimiz bazen Karataş'tan renkli merdivenler boyunca. Ayazda çizgilerimiz grileşir. Martıların çığlığıdır bizim bağrımızdan kopup gelen. Bir tribünde en azılı fanatik halimiz ayna olur iki yaka arsında. İzmir oluruz, İzmir'i yansıtırız her an her yerde.

Tek bir yol yok şu denize varmak için ya hani. Hah işte tam da öyle bir yolculuk yaşam da. Varmak istediğimiz deniz ise gönlümüzce yürüyebilme fırsatı veriyor yaşam bize. İster kestirmeden, ister dağ tepe zora koşarak. İzmir gibi tıpkı. "Özgürsün, seçim senin. Ektiğini biçer, aldığını verir, topladığını pay edersin!" diyor.

Kuruyup düşen bir çınar yaprağıyız. Sonra yeniden yeşeren bir kuru dal. Darmadağınık bir bahçe her birimizin zihni, yüreği çoğunca. Bahçenin tamamı biziz. Solucanı, kuru dalı, dala yürüyen su damlası, güneşi görünce kuyruğunu sallayan kedisi, çapalanınca can verecek toprak biziz. Kötü kokan o yosun da. Bir şekilde bir yerinden yeşeren, kuruyan, köhneleşen, yücelen, doğru yolu bulan, yol ayrımlarında, yol bozukluğunda tüm başıbozuklukla yalpalayan da…

Neyine sarılırsak o oluyoruz hayatın kollarında. Sırrımızı nereye saklıyorsak oradan yakalanıyoruz en ufak tökezlememizde. Yüzüne güldüğümüzde gülümseyiveriyorsa en asık suratlar bir dönüp bakmak mı gerekiyor acaba en son ne zaman, en son kime astık yüzümüzü? O bahçe biziz. Darmadağınık halleri çok aşina bize bir yerlerden. Beynimizin yılankavi kıvrımlarında neyi büyüttük de bir türlü üstesinden gelemez olduk o ayrık otlarının? Kusur mu peki ya ayrık otu olmak?

Normal miydi sağ göğsünü kesen Amazon, biz onun torunları değil miyiz? İşlemiş işte her bir zerremize her hali bu kentin. Her halimizle boyayıp duruyoruz caddeleri, saksıları, sokakları, balkonları. Gördüğümüz biz, hoşumuza giden biz, söylendiğimiz biz…

Mayamızda İzmir var, a canım! Havamız bazen deniz yapar, bazen tozu dumana kattırır, bazen kaldırım arasından çiçek canlandırır. Esareti kırmayı, yol boyu şarkılar mırıldanmayı, birikintideki suda aksimizi görünce tüm aksiliklerin üstesinden geleceğimize bizi inandırmayı, sevdiceğe sarılırken imbatı duyumsamayı bu kentten öğrendik ki bunu yaşatıyoruz ona. Kavgamızda da sevdamızda da suskunluğumuzda da haykırışımızda da bizi bize İzmir anlatıyor. Delibozuk havasını içimize çeke çeke yaşadığımızdandır bunca delifişek oluşumuz.

Aşkla İzmir, aynada her gördüğümüz kendimiz senden sana, senden bizedir!

Fotoğraf: Zeren YASA

Fotoğraf: Hakan ÇÖPLÜ

Deniz ÇABA
Gazeteci

1907 yılından bu yana şehrimizi izleyen, gözleyen bir heybetli var Karataş'ta. Bir asırlık süreyi geride bırakan Tarihi Asansör, İzmir'in çok kültürlü yapısının da simgeleri arasında. Tarihi Asansör 116 yıllık süre içerisinde geçirdiği tüm süreçlerin ardından bugün, çevresiyle birlikte, şehrimiz kültür-sanat hayatının önemli çekim merkezleri arasında yer alıyor.

Keyifli Seyir Noktası

Tarihi Asansör'e çıktık da seyre daldık İzmir'i. 1907'den beri onun izlediklerini görünce "bakakaldık". Meğer ne kirli-çıkıymış kule efendi! İzmir tarihini sırtlamış da haberimiz yok! Asansör; Mithatpaşa Caddesi'nden Halil Rıfat Paşa'ya çıkmak isteyenler 155 basamak tırmanmasın, merdivenlerde perişan olmasın diye inşa edilmiş de kısa sürede amacını aşmış.

Fotoğraf: Erdal TÜRKOĞLU

Zamana ve yerçekimine inat, tarihini bugüne taşıyıp, sere serpe serivermiş. Asil ve mağrur ifadesiyle hala o İzmir'i, İzmir'de onu seyretmeye devam ediyor. Ya kuleyi dik kesen sokakta, dünyaca ünlü ses sanatçısı Dario Moreno'nun evinin bulunmasına ne demeli? İki tarih böylesine mi kucaklar birbirini? O an dillere destan bir şarkı dökülmez mi dudaklardan… "Deniz ve mehtap sordular seni neredesin? / Nasıl derim terk etti, bırakıp gitti beni / Anladılar ki aşkımız bitti / Alay ettiler benle hep / Sen oldun bunlara bak sebep / Mehtap dedi gördüm ah onu / Belinde erkek kolu." İşte o taş döşeli sokaktan Asansör Kulesi'ne doğru ilerlerken, iki katlı evlerin narin bakışları üstümüzde dolaşır durur. Sokak, kendisini kesen caddeye inat, yüklü bir tarih sunar konuklarına. Taş döşeli yolları son yıllarda üzerine eğilen ellerin gayretiyle başka bir çehreye büründü. Kültür merkezleri, sanat galerileri ve birbirinden renkli kafeler bölgeyi ayrı bir çekim merkezi yaptı. İzmir Musevi Cemaati'nden Nesim Levi Bayraklıoğlu'nun, Asansör Kulesi'ni inşa ettirmesi yardımseverliğindendi kuşkusuz. Semt sakinleri Mithatpaşa'dan yukarı semte ulaşmak için tam 50 metrelik 155 basamağı tırmanmak zorunda kalıyordu. Tabii dönemin koşulları da etkiliydi. 1907 yılının Nisan ayında İzmir'de, Asansör Kulesi'nin temeli atılırken, Avrupa'nın tüm köy ve kentlerinde Museviler için zor günler yaşanıyordu. İzmir'deki Musevi Cemaati ise Osmanlı Devleti'ne yardımları nedeniyle, minnetini gösterme çabasındaydı. Nesim Levi Bayraklıoğlu'nun hediyesi de Asansör Kulesi oldu. İzmirli Museviler'in, "las kare las de vida" dedikleri dimdik merdivenlere karşı asansör seçeneği vardı. Sokaklar ve semtler yakınlaşırken, toplumlar da ortak bir paydada bulunmuştu. 50 metrelik yükseklik farkının kapanması bir yana, dostluk daha da perçinlenmişti bu kule sayesinde.

SU SİSTEMİ

Semtin tarihine ilişkin çok anı var da en çok asansörün Josepho Polombo isimli bir semt sakini tarafından işletildiği dönem, hafızalarda kazılı. Kule, 1942'de İzmirli tüccar Şerif Remzi Reyent tarafından satın alınınca, Polombo asansöre dair hikayelerin başrol oyuncusu olarak sahneye çıkıyor.

Uzun yıllar önce Avram Ventura o günleri şöyle anlatmıştı: "Asansörün başta gelen özelliği su sistemiyle çalışıyor olmasıydı. Binanın girişinin sol tarafı bu sistemin makine dairesi gibiydi. Sağ tarafındaki küçük odada da bu asansörü yıllarca işleten Josepho otururdu. Asansör kabininin neredeyse karşılıklı iki kapısı olan küçük bir oda gibiydi. Her iki yanında da dörder-beşer kişinin oturabileceği birer tahta bank yer alıyordu. Josepho asansörü çalıştırmadan bir süre bekler, yolda görünen birileri varsa onları da almaya çalışırdı. Yukarıdan inmek istediğimizde dışarıda bulunan zili çalar ve asansörü yollamasını beklerdik. Bindiğimizde ya bağırarak ya da ayağımızı tahta zemine vurarak Josepho'ya çalıştırabileceği işaretini verirdik. Ağır ağır inen asansörün percerelerinden tüm körfezi izlerdik."

ÇEKİM MERKEZİ

1977 yılı Tarihi Asansör için başka bir sayfa açıyor. Şerif Remzi Reyent'in varisi Ayla Ökmen, yapıyı İhsan Alyanak'ın başkanlık dönemini yaşayan İzmir Belediyesi'ne devretmek üzere ilk protokolleri imzalıyor. 1983 yılında ise "başkalarına satılmaması ve devredilmemesi" koşuluyla Cahit Günay'ın başkanlığındaki belediyeye bağışlıyor. Kolları sıvamakta gecikmiyor yetkililer. Önceleri su ile çalışan asansör, elektrik ile çalışır hale getiriliyor. Yüksel Çakmur'un belediye başkanlığı döneminde, "kültür, sanat ve eğlence merkezi" yapılmak üzere, yapının restorasyonu kararı alınıyor. Karar, Ahmet Piriştina'nın, yönetimindeki Tansaş tarafından gerçekleştirilince, kulenin bugünkü yüzü de ortaya çıkıyor. Üstüne bir olumlu gelişme de 1992 yılında Mithatpaşa Caddesi'nden, Tarihi Asansör'e dik biçimde uzanan sokağa Dairo Moreno Sokağı adı verilip, sanatçının evi restore ediliyor. 1992 yılının Museviler'in Anadolu'ya göçmesinin 500. Yılı kutlamalarına denk gelmesi üzerine, Tarihi Asansör ve Dario Moreno Sokağı'nda görkemli bir kutlama gerçekleştiriliyor. Süreç içerisinde Tarihi Asansör'ün bulunduğu alanda kendisini belli eden kültür merkezlerine gün geçtikçe yenileri ekleniyor, sanat galerileri kendisini hissettiriyor. Sanat atölyelerinin müdavimleri bölgede daha çok görülmeye başlıyor. Çevrede açılan kafelerde her yaştan İzmirli vakit geçirmek üzere sokağa gelir oluyor. Şehre gelen turistlerin de uğrak yeri olan Tarihi Asansör ve çevresi İzmir'in prestij noktaları arasında yer almayı sürdürüyor.

Çocuklarımız ve gençlerimiz, yaşama sanatın büyüsüyle hazırlanıyor. Bunun en güzel örneklerinden birisi de Barış Çocuk ve Gençlik Orkestrası. 2015 yılında yolculuğuna başlayan topluluğun ilk katılımcısı çocuklarımız, sanat şemsiyesi altında büyüdü ve şimdi arkalarından gelen kardeşlerine yine sanatın gücüyle yol açıyorlar.

Yaşamın Melodisi

Barış Çocuk ve Gençlik Orkestrası, Konak Belediyesi ile Barış Çocuk Orkestrası Koruma ve Geliştirme Derneği arasında imzalanan protokol kapsamında ilk konserini, Şef Meltem Bütün Koç yönetiminde verdi.
2015 yılında Barış Çocuk Orkestrası adıyla kurulan topluluğun ilk üyelerinin artık birer genç olması nedeniyle orkestra adı da Barış Çocuk ve Genç Orkestrası olarak değiştirildi. Barış Çocuk Orkestrası Koruma ve Geliştirme Derneği bünyesinde eğitim alan 90 genç ve çocuğumuz, kültür ile sanat ile büyüyor.

UMUDUMUZ
BÜYÜK

Orkestranın ilk konserinde yer alan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Konak'ta özellikle sosyo ekonomik açıdan dezavantajlı bölgelerde yaşayan çocuklara ücretsiz müzik eğitimi sağlayan derneğin çok önemli bir çalışmaya imza attığına vurgu yaptı. Başkan Batur, "Bu çok önemli bir proje. Çocuklarımızı sanatla ve kültürle bir araya getiriyor; onların kaynaşmasını, gelişmesini, müzikle yoğrulmasını ve kötü alışkanlıklarından uzak durmasını sağlıyor. Katılımın da her geçen gün daha güzel bir noktaya geldiğini görüyoruz. Bu da bizi umutlandırıyor" dedi.

Barış Çocuk ve Gençlik Orkestrası ile yapılan paydaşlığı, sivil toplum kuruluşlarıyla yaptıkları en güzel çalışmalardan biri olarak niteleyen Başkan Batur, "Bu güzel orkestranın oluşmasında, bir araya gelmesinde emeği olan dernek yöneticilerimize, değerli başkanımıza teşekkür ediyorum. En büyük teşekkürümüzü de çocuklarımıza ve değerli velilerimize. Çocuklarını bu güzel ellere emanet ediyor, onların sanatla, kültürle yoğrulmasını sağlıyorlar. Çocuklarımıza ve gençlerimize bundan sonraki müzik yaşamlarında da başarılar dilerim. Buradan daha üst noktalara taşınmaları en büyük idealimizdir" diye konuştu.

SANATLA
KORUYORUZ

Barış Çocuk Orkestrası Koruma ve Geliştirme Derneği Kurucu Başkanı Selmin Günöz de konserin kendileri için çok farklı bir anlam taşıdığını söyleyerek, "Konak Belediyesi'yle imzaladığımız protokolün ilk konserini gerçekleştirdik. Başkanımız Abdül Batur'a verdiği değerli katkılar için çok teşekkür ediyoruz" dedi.

Orkestranın kuruluş tarihi olan 2015 yılından bugüne kadar aralarında bulunan çocukların artık genç olduğuna dikkat çeken Günöz, topluluğun adını "Barış Çocuk Orkestrası" yerine "Barış Çocuk ve Genç Orkestrası" yapmaya karar verdiklerini söyledi. Günöz, "Konak'ta sosyo-ekonomik açıdan en dezavantajlı bölgelerde çocuklarımızı sokağın tehlikelerinden korumak amacıyla kurulduk. Çocuklarımıza kapımız her zaman açık. Yeter ki onlar bizimle olmayı tercih etsin. Ailelerimize de çocuklarını bize güvenerek emanet ettiği için çok teşekkür ediyorum. Şu anki en büyük tehlike uyuşturucu. Bundan hepimiz korkuyoruz; çünkü tüm çocuklar için çok tehlikeli. Eğer çocuklarımızı sokağın tehlikelerinden müzikle koruyabiliyorsak ne mutlu bize. Canla başla çabalıyor, müzik eğitimi alan çocuklarımızın sayısını artırmaya çalışıyoruz" görüşlerine yer verdi.

Duygu
ÖZSÜPHANDAĞ YAYMAN
Gazeteci-Yazar

Kökleriyle kurduğu bağlar, zıt kutupların birbirini çekmesi ve yaşam döngüsü, seramik sanatçısı Tümay Erman'ın kendini keşfetme sürecinin merkezinde yer alıyor. 15 yıl Karayipler'deki St. Maarten adasında yaşayan, ABD'de sır eğitimleri alan Erman, Türkiye'de atölye koşullarında kendi kristal sırlarını üreten ilk sanatçı oldu.

Sırlarımla Tanınmak İstiyorum

Çocukken büyükannesinin ölçüp tartarak oluşturduğu formüller, dedesinin kireç ocağındaki tartılar ve babasının ticaretini yaptığı madenler. Seramik sanatçısı Tümay Erman'ın yollarının başlangıcı. Fakültenin heykel bölümündeki makinelerin gürültüsünden kaçıp sığındığı seramik laboratuvarı, onu kökenlerine götürmüş. 15 yıl yaşadığı Karayipler'deki St. Maarten adasında yerli halkla batılı sanatçıların arasında, birbirini çeken zıt kutuplar Erman'ı da çekmiş; kimyasal iyonik bağlar ile insanların, zamanın, tarihin bağları, eserlerinin gelip dayandığı yer olmuş.

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Ana Sanat Bölümünden 1997 yılında mezun olan, İzmir'de Tüzüm Kızılcan atölyesinde çalışan Tümay Erman; St. Maarten adasında eğitimler verdi, sosyal sorumluluk projelerine katıldı, yerli halk Aravaklar'a yönelik

çalışmalar için röprodüksiyonlar yaptı. Karayipler'de ödül alan ilk Türk sanatçı olan Erman, kendi sırlarını yapmaya eğildi, kristal sırlarda uzmanlaştı. 2015'te İzmir'e yerleşen sanatçı, çalışmalarına devam ettiği Tümay Erman Art Studio'da, Türkiye'de atölye koşullarında kendi kristal sırlarını üreten ilk sanatçı oldu. Kökenlerimizle, tarihle ve birbirimizle bağlarımızın hep bir döngü içinde ilerlediğini anlatan Erman, 2016'daki Ekinoks sergisinde bu yüzden döngü üzerine çalışmış. Söyleşimiz de döngüsel ilerledi.

Eserlerinizi, kendini keşfetmekten, potansiyelin farkına varmaktan söz ederek paylaşıyorsunuz. Seramiğe yeteneğinizi nasıl keşfettiniz?

Görsel sanatlara düşkünlüğümü keşfettim. Sanıyordum ki ressam olacağım... Hazırlık yapamadan bölüm seçmem gerekiyordu. Birisi resimdi, diğerleri heykel ve seramikti. Heykel ve seramiği kazandım, heykele kaydoldum. Seramikte kararsızdım, sadece babam istiyordu. Tüm ailelerde olduğu gibi gelecek kaygısı... Babam bu işin endüstriyel kısmında, maden sektöründe. Çanakkale Seramik'e, Kütahya Porselen'e maden veriyordu. Endüstri kısmında ilerleyebileceğimi düşünüyordu.

Nasıl karar verdiniz seramiğe?

Seslere karşı özel bir hassasiyetim vardı. Sandım ki heykel bölümünde çamurla devam edeceğim ama metalle, taşla karşılaştım. Makinelerin sesi beni çok rahatsız etti. Kaçar gibi seramik bölümünde buldum

kendimi. Baktım, laboratuvarda bir şeyler karıştırıyorlar. Çocukluğumda da hep bir şeyler karıştırır, tartardım. Dedemin kireç ocakları vardı. Büyükannem hep tartarak bir şeyler oluştururdu. Küçücük bir kileri, tartıları, hammaddeleri vardı. Çamaşır tozlarından deterjanlara, zeytinyağı sabunlarımıza kadar bir şeyler yapardı. Okuldaki laboratuvarı görünce çocukluğuma gittim. Çok kısa sürede seramiğe geçtim. Fabrika stajlarında oraya ait olmadığımı gördüm. Değerli sanatçıların, özellikle Tüzüm Kızılcan'ın atölyesinde stajlarımı tamamladım, mezun olduktan sonra yaklaşık bir yıl asistanı gibi atölyesinde çalıştım.

15 yıl Karayipler'de kaldınız? Nasıl tercih ettiniz orayı?

Amerika'daki sanatçılarla diyalog içindeydim ama ekonomik olarak oraya gitmenin altından kalkamayacaktım. Karayipler konusunda önüme bazı fırsatlar çıktı, Amerika'da yaşamayı planladığım yere birkaç saatlik mesafede. Bazı Amerikan üniversiteleri vardı adada. Bir üniversitenin dil kursunda İngilizcemi tamamladım. 15 yıl Karayipler'de stüdyo sanatçısı olarak yaşadım. Amerika'daki üniversitenin yaz okullarında sırlar konusunda geliştim.

Karayipler'in yerel kültürünü yansıtan çalışmalarınız da var. Orada olmak sanatınıza neler kattı?

Yabancı olacağımı düşünürken hiç görmediğim bir hoşgörünün, paylaşımın olduğu bir adaya düştüm. Bazı güzel insanların yönlendirmesiyle tecrübeler edindim. Renklerim değişti, insanların pozitif yanları sanatıma yansıdı. Kültürün bazı öğeleri, gerektiğinde etnik motiflerle birleşti. Misafir gibi hissediyordum ama bir yandan da duygularımı çamurumla ifade ettiğimde orada kabul gördü.

Füzyon çalışmaları öyle mi çıktı?

Zıt kutupların dengesini kurmaya başladım. Her yönden çok farklıyız ama herkesin birbirine destek olduğunu görünce füzyon kavramı çıktı. İnsan bağlarını, ilişkilerini de aramaya başladım.

Amerikalı sanatçılarla ne gibi çalışmalar yaptınız?

Burada değerli hocalarımız Tüzüm Kızılcan ve Mustafa Tunçalp'ten, özellikle mimari seramikler konusunda çok güzel bir eğitim aldığımı, oraya gidince fark ettim. Sırlar konusunda burada paylaşımın ve kaynağın az olduğunu gördüm. Amerika'da sırlar konusunda birçok kitabı olan ve eğitimler veren John Britt'ten eğitimler aldım. ABD Rochester'da, kimya mühendislerinin özellikle seramik konusunda 1870'lerde açtığı Alfred Üniversitesi'nin yaz okulunda sır eğitimi aldım. Seramik sanatında çok büyük yapı taşları oluşturmuş, büyük sanatçıların olgunlaştığı bir üniversite. Peter King'den mimari seramik eğitimi aldım. Daha çok sırlara ve mimari projelere yoğunlaştım. Hazır bir şeyi uygulamaktansa eserimi kafamda kimyasıyla beraber kurgulamak, sırlarımı yapmak beni bağımsız kıldı.

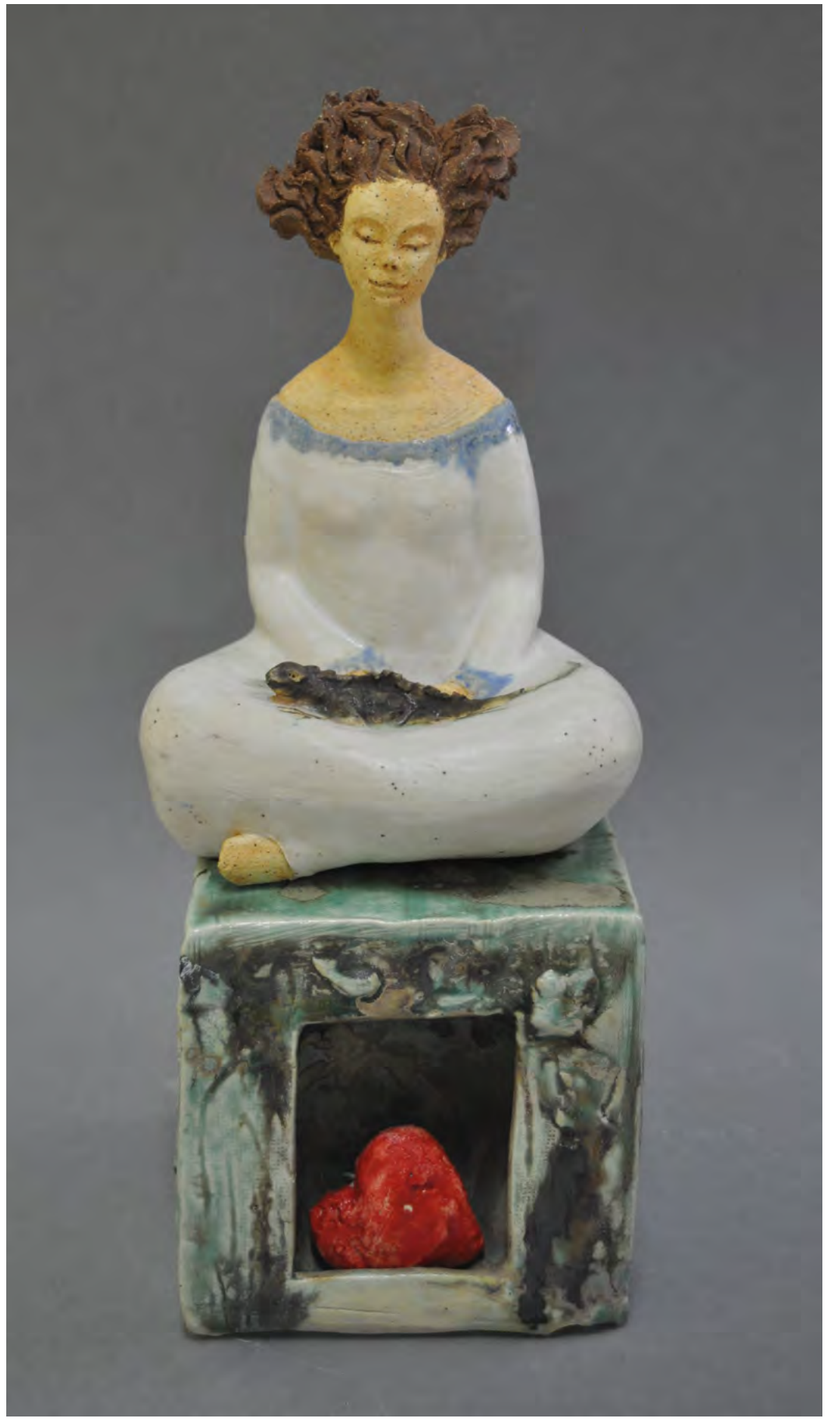

Sanatçının kendi sırrını yapması konusunda Türkiye'de eksikler mi var?

Dört sene eğitimini alıyoruz ama bilmek ayrı, yaşama geçirmek ayrı… Mezun olduktan sonra insanlar buna çok zaman ayırmak istemiyor. Kendini farklı ifade etmek isteyenler sır konusuna geri dönüyor. Ama eğitim tecrübeye dönüşmediği sürece havada kalıyor. Amerika'da gittiğim üniversitelerde bunu öğrendim. Seramikçiysen zaten sırrını yapmak zorundasın, bunlar birbirinden ayrılamaz! Dokulu bir sarı mı yapacaksın; laboratuvara girip üreteceksin, sana ait olacak. Bazı çalışmalarıma imza atmıyorum çünkü sırlarımdan tanınmak istiyorum.

Sırlar konusunda Türkiye'de nasıl bir yeriniz var?

Atölye şartlarında kristal sırları ilk oluşturan kişiyim. Bir profesör, bunu 10 sene önce yaptım ki; "Tümay neyi araştırıyor" demiş. Benim farkım, atölye şartlarında olması. Üniversite şartlarında başkalarının katkılarıyla yapmak başka bir şey. Ben kendi çabamla oluşturdum. Bunun insanlara ilham verdiğini düşünüyorum. Türkiye'ye geldiğimde sır eğitimi verme planım yoktu. Herkes, sen yap, biz satın alalım, dedi. Karayipler'de kullandığım hammaddelerle buradakiler çok farklı. Önce ar-ge yaptım. Oradaki formüllerimi buraya nasıl uyarlarım? Oradaki çamur bünyelerine göre hazırladığım renklerim, sırlarım vardı. Hammaddede çok zenginiz ama stüdyo seramikçiliğine ulaşan çeşit çok değil. Hammaddeleri nereden bulacağımı araştırdım, pek yapılan bir şey değilmiş. Birçok yerle konuştum, hammadde piyasası oluştu. Verdiğim hap bilgilerle kendini yenileyip başlayan çok oldu. "İşime özgünlük katacak" fikri oluşmaya başladı. Yüksek lisans tezim, kristal sırlar üzerine. Onu da kitaplaştırmak istiyorum.

Web sitenizde yaşam döngüsü, kendi merkezini bulmak başlıkları dikkat çekiyor. En çok kafa yorduğunuz kavramlar bunlar mı?

Hayat mottom da böyle. Hata yap, öğren, geliştir, paylaş. Daima, durağan olmayan, farklılıklarıyla birbirini dengeleyen eşleşme ve bağlanmaları irdeliyorum. Birbirinden farklı, ters güçlerin etkileşim içinde olması, birbirini tamamlamaları... Bunun da iletişimimizi, bağlarımızı oluşturduğunu düşünüyorum.

Birbirimizle olan bağlar mı, coğrafyayla bağlarımız mı, bizi köklerimize götüren tarihi bağlar mı?

Önce tarihi bağlarla gidiyorum. Atalarımla ilk kurduğum bağları eserlere dönüştürdüğüm zaman kültürel miraslarımızı, şimdiki zamanları, hislerimi kalıcı kıldığımı hissediyorum. Kimyadaki iyonik bağlarla zıt kutuplar birbirini çekiyor, kristallerin çekirdekleri oluşuyor ve oradan büyümeye başlıyor. Bütün yaşamımı da bu bağlarla kurduğumu görüyorum. İnsanlar eksik yönlerini birbirinde tamamlıyor. Biçimsel unsurları insan ilişkilerine benzeterek ifade ediyorum.

İlk soruda söylediğim, kendini bulmaya, keşfetmeye geliyoruz yine. Felsefenin ilk sorularından biri de "Ben kimim, ne yapıyorum, ne katıyorum?" Bunları sordum kendime. Bu soruyu üniversitede Derviş Hocamız sormuştu. "Gerçekten buraya ait misin? Geçmişine bak. Seni buraya getirebilmek için izler taşımış mı?" Kendimi, babaannemin küçük kilerin de ölçüler hazırlarken buldum. Hep sorduğum soru; geçmişi günümüze nasıl taşıyabilirim? Türkiye'ye döndüğümde "Sıfırdan nasıl başlayacağım?" diye düşünüyordum. Ama sonra sıfırdan başlamadığımı; köklerimle, bağlarımla, eteğime doldurduklarımla başlamanın tahminimden kolay olduğunu gördüm. Dokuz Eylül Üniversitesi'nin Resim Heykel Müzesi'nde göçle ilgili bir sergisi için heykel yapmam istendi. Kökleriyle tutunan kız heykelini yaptım…

Adada yaptığınız kadın heykellerinizi andırıyor…

Orada daha çok figüratif seramik çalışıyordum. Merakım daha çok heykel üzerineydi. Yerimde saymayı sevmiyorum. Türkiye'de kendi reçetelerimi oluşturmak için heykellere ara vermek zorunda kaldım. Sırra ayırmamız gereken zaman biraz uzun. Heykel yapımı da uzun. Bir süre sonra figürlerime döneceğim. Kristaller, o figürlerin mutlaka bir köşesinde olacak.

Kristal sırlar nedir?

Kısaca, doğadaki kristalleri seramik üzerinde oluşturmak. Hemen hemen aynı hammaddeleri belirli reçetelerle harmanlayıp porselen bünyelere uyguladıktan sonra fırın kontrolüyle kristal minerallerini taklit etmek diyebilirim. Milyonlarca yılda oluşan yarı değerli mücevher değerindeki kristaller, üç boyutlu yüzeylere derinlik veriyor. Normalde sırların bir derinliği olamaz ama kristal sırlarda var.

Karayipler'de ödül alan ilk Türk sanatçı

Adada sosyal sorumluluk projelerinde, özellikle kadına yönelik projelerde yer aldım. Bu ilgi çekti. Atölyelerime öğrenciler geldi. Karayipler'in yerli halkı Aravaklar üzerine kazılar yapılıyordu, bazı reprodüksiyon çalışmalar yaptırdım. Böylelikle tanınır oldum, galerilerden teklifler gelmeye başladı.

St. Maarten Kültür Bakanlığı her sene pek çok alandan kişiye ödül veriyordu. Halk, internet üzerinden oylama yapıyor. 2011'de ilk üçe girdim. İlk kez bir Türk, sanatçı kategorisinde ilk üçe girmeyi başardı. Diğer sene ikinci oldum. En son Türkiye'ye gelmeden önce birinci oldum. Hala ilişkilerim devam ediyor. Birkaç galeriyle çalışıyorum. Galerilerden koleksiyonerlere geçen çalışmalarım Amerika'da, Fransa'da, Hollanda'da bulunuyor.

Anadolu topraklarını “aydınlanma” ile buluşturanlara selam olsun…

Aydınlığı Kutsayanlar

Zamanın akışı ilk kez, güneş sayesinde, Mezopotamya’da toprağa yerleştirilen bir çubuğun gölge hareketlerinin takip edilmesiyle seyre dalındı. Sonrasında bu uygulama, Mısır’da, güneş saati uygulaması olarak belirdi. Burada, yatay bir yüzeye, dikey olarak yerleştirilmiş çubuğun gölgesinin düşmesiyle, günün saatleri belirlendi. Güneş saatlerinin Ege Bölgesi’ndeki ilk kullanımından Heredot söz ediyor.

İnsanlık, kendisinin farkına vardığı andan bu yana güneşi hep kutsadı!

Çünkü o hep ama hep bereketin simgesi oldu. Yaydığı ışık ve enerjiyle doğaya bolluk sunandı. Ekinler güneş sayesinde çıktı. Bundandır ki güneşe her daim hürmet edildi. Her sabah ona yeniden kavuşma anında törenler düzenlendi, adına övgüler düzüldü.

Bizim de zamanımız bundan tam yüz yıl önce, bir aydınlık kaynağının enerjisiyle farklı biçimde gelişmeye ve akmaya başladı. Uygarlık tarihindeki yerimiz ile zamanımızı, Anadolu üzerine doğan ve adı Cumhuriyet olan o aydınlık kaynağı ile belirlemeye başladık. Ve insanlık serüvenine, “Aydınlanma Çağı” olarak giren kavramın, Anadolu’daki yansıması olan Cumhuriyetimize hep hürmet ettik; edeceğiz.

İşte o gündür bugündür, bizler de güneşimizi ve bizlere verdiklerini hep kutsuyoruz.

Fotoğraf: Nurten ERDAL

24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması'nın 100. yaşını bir dizi etkinlikle kutladık.

Lozan Barış Antlaşması'ndan Cumhuriyete

Yüz yıl önce İsviçre'nin Lozan kentinde yapılan antlaşmayla tam bağımsız, özgür Türkiye'yi tüm dünya kabul etti. Aradan geçen yüz yıl içerisinde bu değerin kıymetini bilenler, kazanımlarını her zeminde sahiplendi ve sahiplenmeye devam ediyor.

Konak Belediyesi olarak Lozan Barış Antlaşması'nın, yüzüncü yılını çeşitli etkinliklerle kutladık. Bu çerçevede İzmir Agorası'nda düzenlediğimiz, Güzel İşler Ensemble konserinde alkışlar, sanatçılarla birlikte, bizlere özgür bir ülke bırakan tüm kahramanlarımıza oldu.

Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Lozan Barış Antlaşması'nın mimarı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Başbakanı, ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün Konak'ta doğduğunu hatırlattı.

İnönü'nün doğduğu evin Konak Belediyesi tarafından anı evi ve müze haline getirildiğini söyleyen Batur, "Lozan kahramanı İsmet İnönü'nün hemşehrisi olmaktan büyük bir onur ve gurur duyuyorum" dedi. Lozan Barış Antlaşması'nın İnönü'nün en önemli başarılarından biri olduğunu vurgulayan Batur şunları söyledi: "Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından üç ay sonra ilan edilen cumhuriyetle tüm çaba ve fedakarlıklar mutlak bir zaferle taçlandırıldı. Tam bağımsız ve özgür bir Türkiye'yi tüm dünya kabullendi. Emperyalistlerin 'hasta adam' dedikleri Osmanlı'yı parçalama ve Anadolu'yu yok etme planları Lozan'la yerle bir oldu. Onun içindir ki, Lozan Antlaşması'nı yapanlara, Lozan'da Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık tapusunu almayı başaranlara her Türk insanı minnet ve saygı duymalıdır." Lozan Barış Antlaşması'nı tartışmaya açanların asıl amacının Atatürk'ün kurduğu laik, çağdaş, demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmak olduğunu kaydeden Batur, sözlerine şöyle devam etti:
"Hilafet yanlılarının karşı oldukları çağdaş, laik Türkiye'nin tapu senedi Lozan Antlaşması'nı önemsizleştirmeye çalışmaları normaldir; çünkü Lozan bu tür düşüncelere sahip olanların hayallerini yıktı. Şunun bilinmesini isterim ki onlar bizler olduğumuz sürece, Atatürk sevdalıları var olduğu sürece bu hayallerini gerçekleştiremeyecek. İstedikleri kadar Lozan'ı, Kurtuluş Savaşı'nı, Atatürk'ü, İnönü'yü kötülesinler, istedikleri kadar itibarsızlaştırmaya çalışsınlar, başaramayacaklar; çünkü Atatürk'ün, cumhuriyetin, devrimlerin neferleri olarak izin vermeyeceğiz."

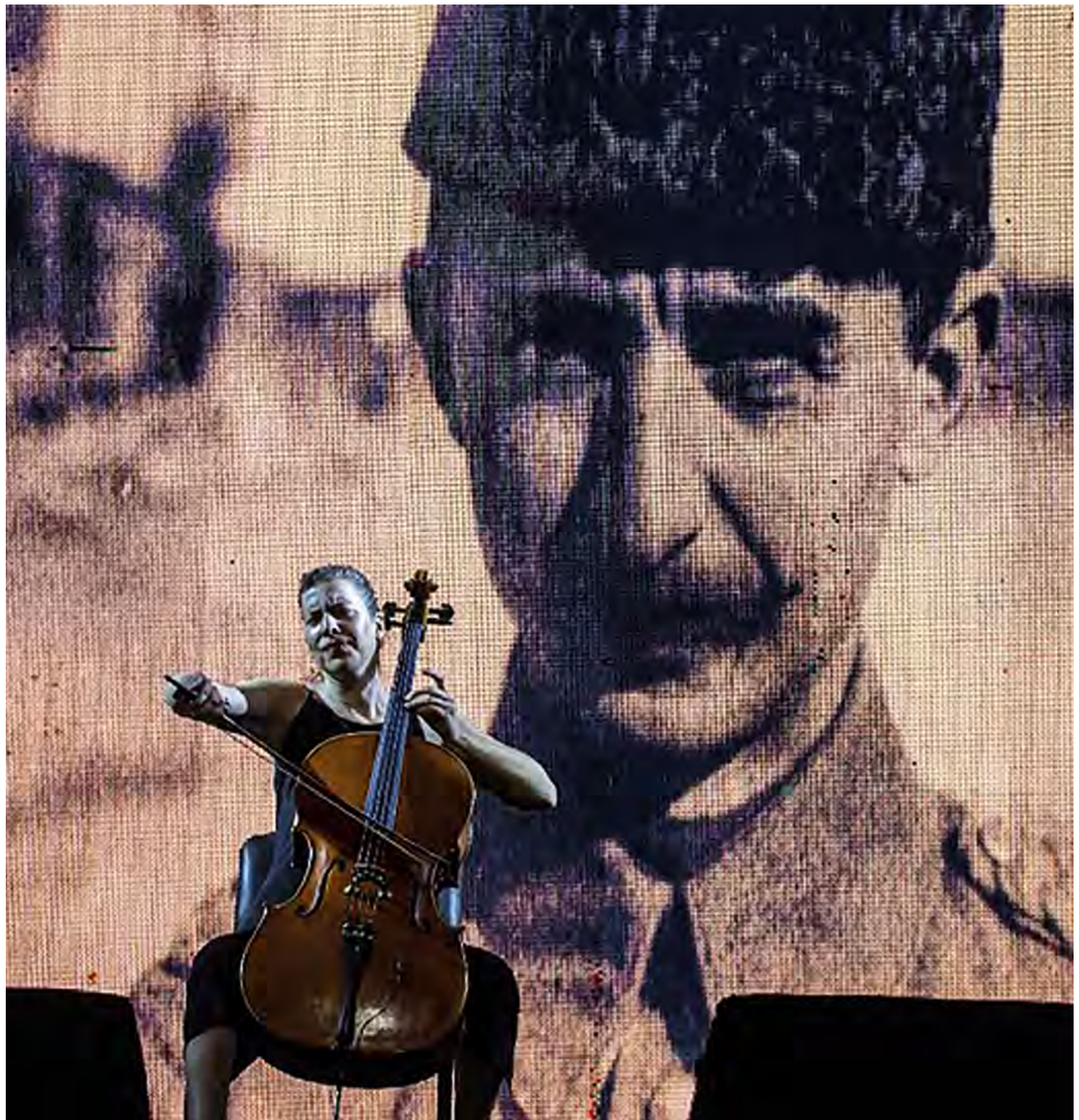

SONSUZA KADAR

İsmet İnönü'nün torunu olan, CHP 26. Dönem Milletvekili ve İnönü Vakfı Başkan Yardımcısı Gülsün Bilgehan da İsmet İnönü'nün "Lozan Barış Antlaşması'nı imzaladığım gün hayatımın en mutlu günlerinden biriydi" sözlerini hatırlattı.

Dedesinin hayatının mücadelelerle geçtiğini belirten Bilgehan, Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü için İzmir'in çok önemli olduğunu vurgulayarak, "Bugün burada, 100 yıl önce Lozan'da mücadele sürerken İzmir'de onları bekleyen Kuvayımilliyecilerin eşlerini, çocuklarını, torunlarını görür gibi oluyorum. Burada İnönü'nün torunu olarak konuşurken, karşımdaki sizlerin de en az benim kadar Atatürk'ün, İnönü'nün torunu olduğunu biliyorum" dedi. Lozan'ın bitiş süresi olmadığının da altını çizen Bilgehan, "Sonsuza kadar devam edecek bir barış antlaşması. Gizli maddeler de yok. Gönül isterdi ki Lozan'ı 100. yılında hem içte hem dışta, uluslararası alanlarda daha da hak ettiği gibi analım, daha iyi anlatalım. Ama önderlerimiz belli; Atatürk, İnönü, arkadaşları… Onların izinden yürümeye devam edeceğiz ve onların istedikleri, bekledikleri Türkiye'yi de hep birlikte hem koruyacağız hem ileriye götüreceğiz" dedi.

Ahmet
GÜREL
ADD GYK Üyesi ve ADD Genel Başkan Başdanışmanı

Uygarlık tarihinin en önemli aşamalarından birisi, Anadolu coğrafyasında 100 yıl önce, Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde gerçekleşti. Cumhuriyettir bu kazanımın adı. Ergin insan olma yolunda elde ettiğimiz bir kazanımdır ve bizler için hayatla eş anlamlıdır.

"Efendiler, Yarın Cumhuriyet'i İlan Edeceğiz"

Mustafa Kemal ATATÜRK
28 Ekim 1923 - Çankaya

15 Mayıs 1919 İzmir'in emperyalist ülkelerce işgali ve unutulmaz acıları anımsatarak makaleme başlamak istiyorum. Birinci Dünya Savaşı'nda yenilen Osmanlı'ya dayatılan Mondros Ateşkes Antlaşması'yla, Yunanistan, İzmir'de tarihi ve kültürel hakları olduğunu ve bölgede yaşayanların çoğunluğunun Rumlar'dan oluştuğunu iddia etmiştir. İngiltere, Anadolu'daki çıkarları için, Yunanistan'ın "büyük" ideallerini desteklemiştir. İzmir'deki Rumları korumak bahanesiyle, Yunanlıların İzmir'e asker çıkarmalarını kabul etmiştir. Günlerdir tedirgin olan halkta gerilim ve öfke son kerteye varmış, öğretmen Mustafa Necati'nin çağrısı üzerine gençler 'Mekteb-i

Sultanî'de toplanmışlardır. 'Müdafaa-i Hukuku Osmaniye Cemiyeti' ile 'Türk Ocağı' üyeleri, kentin tanınmış kişileri, aydınlar gelinen bu duruma bir çare bulmak amacıyla bir araya toplanmışlardır. Bunların arasında; asker olarak, Albay Süleyman Fethi Bey, Albay Kâzım Bey, Jandarma subaylarından Mümin Bey yer almıştır.

Bu İzmir için tarihi toplantıya İzmir eşrafından; Moralızâde Hâlit Bey, Ragıp Nurettin Bey (Ege), Eczacı Ferit Bey (Eczacıbaşı), Fesçizâde Halim Bey, Kahvecizâde Hamdi Bey, Dr. Hüsnü Bey (Menekşeli), Osman Nuri Bey katılmışlardır.

Toplantıda; vilâyet memurlarından Enver Bey (Özgen), Mekteb-i Sultanî Müdür Yardımcısı İsmail Habib Bey, Mekteb-i Sultanî öğretmenlerinden Mustafa Necati Bey, Kemal Bey, Ahmet Nailî Bey ve Matematik öğretmeni Nazmi Bey yer almıştır.

Gazeteci olarak da Anadolu Gazetesi sahibi Haydar Rüştü Bey (Öktem), aynı gazetenin yazarlarından Reşat Bey, Köylü Gazetesi sahibi Mehmet Refet Bey, Mevlevi Şeyhi Nurettin Efendi, Ahenk Gazetesi sahibi Nazmi Bey, aynı gazetenin başyazarı Mehmet Şevki Bey, Hukuk-u Beşer Gazetesinin sahibi ve Başyazarı Hasan Tahsin Bey katılmışlardır. İlk konuşmayı yapan öğretmen Mustafa Necati Bey, Yunanlılara karşı koymak için bir direnme örgütü kurulması gerektiğini ileriye sürmüştür. Toplantı sonucunda; "İlhakı Red Heyet-i Milliye" komitesi oluşturulmuştur. İzmir'in işgali 14 Mayıs 1919 gecesi kesinleşmiştir. Birçok vatansever İzmirlinin katıldığı Maşatlık'taki mitingde okunan, 'Reddi İlhak' bildirisinde şunlar yer almıştır:

"Ey Bedbaht Türk! Wilson ilkeleri adı altında hakkın zorla elinden alınıyor ve namusun parçalanıyor. Buralarda Rumların çok olduğu ve Türklerin Yunan'a katılmasını memnuniyetle kabul edeceği söylendi. Bunun sonucunda güzel memleketin Yunan'a verildi. Şimdi sana soruyoruz: Yunan egemenliğini kabul ediyor musun? Artık kendini göster. Tüm kardeşlerin Maşatlık' tadır. Geri kalma, düş yıkımı ve kötü kaderine yanmak yarar getirmez. Binlerle, yüz binlerle Maşatlık' a koş ve Milli Heyetin emrine uy."

İLK KURŞUN

15 Mayıs 1919 Perşembe günü sabahı, İngiliz, Fransız ve İtalyan gemilerinin koruyuculuğunda 12.000 Yunan askeri, İzmir'i işgale başlamışlardır. 'Hukuk-u Beşer' gazetesinin Yazı İşleri Müdürü Hasan Tahsin, Yunan alayının önünde yürüyen 'Sancaktar'ı vurarak, işgale karşı ilk kurşunu atmış ve Yunan askerlerince şehit edilmiştir. Saray yönetimi, işgale karşı konulmaması talimatını İzmir valisine vermiştir. İzmir, 'Sarı Kışla'dan, dışarı çıkarılmayan Türk askerleri, işgalciler tarafından esir edilirler. Yunan askerleri, kışladan dışarı çıkardıkları Türk askerlerini şehit etmişlerdir.

Yunan askerlerince sürüklenerek, Pasaport'a götürülen, Albay Fethi Bey, 'Yaşasın Venizelos' demediği için, 22 süngü darbesiyle şehit edilmiştir. Evet, İzmir'in işgali günü, ilçeler dahil, 5 bin şehit vermiş ama yas tutmamış, eli silah tutanlar, İzmir'i terkederken, 1240 günlük İzmir'in esareti başlamıştır. Başta İstanbul olmak üzere, birçok yerde işgali lanetleme mitingleri düzenlenir. Bu tepkilerin ardından, Türk halkında 'işgale karşı koyma' şuuru uyanmış ve bölgesel direniş örgütleri kurulmuştur. İstanbul'da çalışmalarını sürdürmeye başlayan, 'İzmir Müdafaa-i Hukuku Osmaniye Cemiyeti', İstanbul'daki İtilaf Devletleri ve ABD'nin temsilcilerine şu protesto telgrafını çekmiştir:

"…Avrupa, on milyon Müslüman ve Türk'ün idam ederek, yok edilmesine karar vermişse, milletimiz buna uymayacak ve vatan uğrunda, kahramanca çarpışarak ölmeye hazır bulunacaktır. Tarihe, Türk milletinin varlığını savunmak için nasıl öldüğünü gösterecektir."

Evet, İzmir, yukarıda anlattığım gibi bir katliam yaşamasaydı, "Milli Mücadele" başlar mıydı, Mustafa Kemal, Samsun'a çıkar mıydı, kongreler yapılır mıydı? Bence hayır, Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'ya geçtiğinde, neredeyse her gün İzmir'in işgalini kınayan telgraflarını, illere, birliklerine gönderir miydi?

İzmir, 1240 günlük esaretten kurtulurken, Muzaffer Komutanın İzmir'e girerken tuttuğu not aşağıdadır:

"15 Mayıs 1919, İzmir'in işgali… Ben aynı günde İstanbul'u terk ettim. O kara günde Karadeniz'deydim. 3 sene ve 4 ay sonra da bugün Akdeniz'deyim.

CUMHURİYETİ DİLLENDİRİR

7/8 Temmuz 1919 sabaha karşı, Erzurum Kongresi devam ederken, Mustafa Kemal Paşa'nın Eski Bitlis Valisi Mazhar Müfit (Kansu) Bey'in defterine yazdırdığı notların içeriğini, ilk kez 28 Ekim 1923 gecesi öğreneceğiz. Mustafa Kemal Paşa, "Amasya Tamimi"nde ilk kez ulusal egemenlikten bahseder. Erzurum Kongresi'nde alınan kararlardan birinde de "Milli Meclis'in derhal toplanmasını ve hükümet işlerinin Meclis tarafından kontrol edilmesini sağlamak için çalışılacaktır" denilmektedir.

Selanik'ten arkadaşı Süreyya (Yiğit) Bey; "Başarıya ulaştıktan sonra dahi iş bitmiyor Paşam, memleketin sonu gelmez çalışmaya ve devrimler yapmaya ihtiyacı var" biçimindeki düşüncesi ile konu, memleketin sosyal bünyesine aktarıldı.

Mustafa Kemal Paşa, 7–8 Temmuz 1919 sabaha karşı, Süreyya Yiğit ve Eski Bitlis Valisi Mazhar Müfit Bey ile yaptığı özel konuşmayı Mazhar Müfit şöyle anlatır:

"Mazhar, not defterin yanında mı" diye sordu.

"Hayır, Paşam" dedim.

"Zahmet olacak ama bir merdiveni inip çıkacaksın. Al gel" dedi.

Nerede ise sabah olacaktı. Not defterini alıp geldim. O, hatıra defterime ve günü gününe her olayı not edişime hem memnun olur, hem de bazen şaka yapmaktan kendisini alıkoyamazdı.

"Belleğimiz zayıfladığı zaman Mazhar Müfit'in defteri çok işimize yarayacak" derdi. Defteri getirdiğimi görünce:

"Ama bu defterin bu yaprağını kimseye göstermeyeceksin. Sonuna kadar gizli kalacak. Bir ben, bir Süreyya, bir de sen bileceksin. Şartım bu…" dedi.

Süreyya Bey'de, ben de:

"Buna emin olabilirsiniz Paşam" dedik. Paşa, bundan sonra:

"Öyleyse önce tarih koy" dedi.

Koydum: 7–8 Temmuz 1919, sabaha karşı...

Tarihi sayfanın üzerine yazdığımı görünce:

"Pekâlâ… Yaz" diyerek devam etti:

"Zaferden sonra hükümet biçimi Cumhuriyet olacaktır. Bunu size daha önce de bir sorunuz nedeniyle söylemiştim. Bu bir.

"İki: Padişah ve Hanedan hakkında

zamanı gelince gereken işlem yapılacaktır.”
“Üç: Örtünmek kalkacaktır.”
“Dört: Fes kalkacak, uygar milletler gibi şapka giyilecektir.”
Bu anda gayri ihtiyari kalem elimden düştü. Yüzüne baktım. O da benim yüzüme baktı. Bu gözlerin bir takılışta birbirine çok şey anlatan konuşuşuydu. Paşa ile zaman zaman senli benli konuşmaktan çekinmezdim.
“Neden durakladın?”
“Darılma ama Paşam, sizin de hayal peşinde koşan taraflarınız var” dedim, gülerek:
“Bunu zaman gösterir. Sen yaz” dedi. Yazmaya devam ettim:
“Beş: Latin harfleri kabul edilecek.”
“Paşam yeter… Yeter…” dedim ve biraz da hayal ile uğraşmaktan bıkmış bir insan davranışı ile:
“Cumhuriyet ilanını başarmış olalım da üst tarafı yeter” diyerek, defterimi kapadım ve koltuğumun altına sıkıştırdım. İnanmayan bir adam davranışı ile;
“Paşam sabah oldu. Siz oturmaya devam edecekseniz hoşça kalın” diyerek yanından ayrıldım.
Gerçekten gün ağarmıştı. Süreyya da benimle beraber odadan çıktı. Fakat burada ve bu anda olayların beni nasıl yalanladığını ve Mustafa Kemal Paşa’nın beni nasıl bir cümle ile susturduğunu ve utandırdığını açıklamalıyım.
28 Ekim 1923, Çankaya Köşkü’nde, akşam yemeği yendikten sonra, Gazi Mustafa Kemal Paşa, şunları söyler:
“Bu Mazhar Müfit yok mu, kendisine Erzurum’da örtünme kalkacak, şapka giyilecek, Latin harfleri kabul edilecek dediğim ve bunları not etmesini söylediğim zaman defterini koltuğunun altına almış ve bana hayal peşinde

koştuğumu söylemişti” demekle kalmadı, bir gün önemli bir ders de verdi. Şapka Devrimi’ni açıklamış olarak Kastamonu’dan dönüyordu. Ankara’ya döndüğü anda otomobille eski Meclis binası önünden geçiyor, ben de kapı önünde bulunuyordum. Manzarayı görünce gözlerime inanmadım. Kendisinin ve yanında oturan Diyanet İşleri Başkanı’nın kendisini karşılamaya gelenler arasında bulunan Diyanet İşleri Başkanı’na da şapkayı giydirmişti. Ben hayretle bu manzarayı seyrederken, otomobili durdurttu. Beni yanına çağırdı ve birden:
“Azizim Mazhar Müfit Bey, kaçıncı maddedeyiz? Notlarına bakıyor musun” dedi. (Erzurum’dan Ölümüne Kadar Atatürk’le Beraber - Mazhar Müfit Kansu)

TAM ZAMANI
ŞİMDİ

28 Ekim 1923 gecesi, mütevazı Çankaya Köşkü’nde yemekte yaşananları Mazhar Müfit Bey, şöyle anlatmıştır:
“Bir gece evvel beraberdik. Mustafa Necati Bey, Vasıf (Çınar) Bey, Yunus Nadi Bey, Mahmut Esat (Bozkurt) Bey ve sair arkadaşlar vardı. Mustafa Kemal Paşa gülerek;
“Efendiler, yarın Cumhuriyeti ilan edeceğiz” dedi. Ve bana döndü:
“Erzurum’dan beri ağzından çıkarmadığın Cumhuriyetin işte zamanı geldi. Yarın istediğin kadar Cumhuriyet diye açıkça artık bahsedebilirsin” dedi. Tabidir ki hepimiz son derece memnun olduk.”

KANUN
TASARISI

Gazi, Cumhuriyet’in ilanını Nutuk’ta şöyle anlatır:
“O gece birlikte olduğumuz arkadaşlar erkenden ayrıldılar. Yalnız İsmet Paşa Çankaya’da misafirimdi. Onunla yalnız kaldıktan sonra, bir kanun tasarısı müsveddesi hazırladık. Bu müsveddede 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat’ı Esasiye Kanunu’nun devlet şeklini tespit eden maddelerin şu şekilde değiştirmiştim; Birinci maddenin sonuna;
“Türkiye Devleti’nin hükümet şekli cumhuriyettir” cümlesini ekledim. Üçüncü maddeyi şu yolda değiştirdim;
“Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur. Meclis, hükümetin ayrıldığı idare kollarını bakanlar vasıtasıyla yönetir.”

HÜKÜMET ŞEKLİ
CUMHURİYET

Nutuk’tan; 1 Kasım 1923 günü, Cumhurbaşkanı seçilmesi için Mecliste oylamaya geçildi. Toplanan oyların sonucunu Başkanlık kürsüsünde oturan İsmet Paşa Meclise şu şekilde bildirir. 2. devre TBMM’si 29 Ekim 1923 günü Anayasanın 1. maddesini değiştirerek, şu kararı kabul etti:

“Türkiye Cumhuriyeti’nin hükümet şekli ‘Cumhuriyet’tir.”
Saat 20.30’u gösterirken, o heyecanın coşkusu içinde olan milletvekilleri 3 defa “Yaşasın Cumhuriyet” diye haykırmışlardı. 159 üyeli meclisin 158 üyesinin oyuyla Gazi Mustafa Kemal Paşa, Cumhurbaşkanı seçilmiştir.
Ancak, tarihî bir hatıranın canlandırılması için müsaade ederseniz, o konuşmayı burada aynen tekrar edeyim;
“Saygıdeğer arkadaşlar, dünya çapında önemli ve olağanüstü olaylar karşısında, saygıdeğer milletimizin gerçek uyanıklığına ve şuurluluğuna değerli bir belge olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun bazı maddelerini açığa

kavuşturmak için kurulmuş olan özel komisyon tarafından yüksek heyetimize teklif edilen kanun tasarısının kabulü dolayısıyla, Türkiye Devleti'nin zaten bütün dünyaca bilinen, bilinmesi gereken mahiyeti milletlerarası adıyla adlandırıldı. Bunu tabii bir gereği olmak üzere bugüne kadar doğrudan doğruya Meclis Başkanlığı'nda bulundurduğunuz arkadaşınıza yaptırdığınız bu görevi, Cumhurbaşkanı unvanıyla şimdiye kadar hakkımda gösterdiğiniz sevgi, samimiyet ve güveni bir defa daha göstermekle, yüksek değerbilirliğinizi ispat etmiş oluyorsunuz. Bundan dolayı yüce heyetinize gönlümün bütün samimiyeti ile teşekkürlerimi arz ederim."
Gazi Mustafa Kemal Paşa alkışlar arasında kürsüye gelerek hayatının en kısa konuşmasını yapmıştır. Gazi bu konuşmayı neden kısa yaptığını Afet (İnan) Hanım'a 29 Ekim 1933 günü şöyle anlatır: "On yıl önce bugün, Cumhuriyeti ilan etmek gerekiyordu. Olayların gidişi bunu gerektiriyordu. Partide ve mecliste tartışmalar devam ederken bildiğin gibi beni çağırdılar. O heyecanlı oturumlarda konuşmak benim aradığım işti. Cumhurbaşkanı seçildiğimde yaptığım konuşma, bugüne kadar yaptığım en kısa konuşma oldu. Neden? Çünkü dişlerimi yaptırıyordum. Yeni yapılan dişlerim tecrübe aşamasındaydı. Konuşmaya başladığım zaman ıslık gibi ses çıkıyor. Ya da ağzımdan düşüyordu. Bu sırada yapacak hiçbir çare yoktu. Bu doğal olay, siyasi hayatımın en önemli anına, böylece bir engel çıkardı. Kim bilir, uzun konuşmadığım belki de daha isabetli olmuştur'" diye ilave etti. O'nun Cumhuriyet'e bağlılığını ve inancını anlatan anıları aşağıda veriyorum:

MECLİS
EGEMENLİĞİ

Mustafa Kemal Paşa, bir avuç devrim arkadaşı ile yarattığı dev eser Cumhuriyet'e ve devrimlerine nasıl bağlı olduğunu biliyoruz. Gazeteci İsmail Habib Sevük'ün anılarından bu bağlılığı izleyelim; Birinci Büyük Millet Meclisi'nde, bir gün konuşmacının biri Mustafa Kemal'e karşı şu sözleri sarf eder: "Meclisin egemenliğine dokundurmayız, meclisin egemenliğine saygı göstermeliyiz." Gazi altın yeleleri kabararak şöyle gürler;
"Bu meclisi ben topladım, ben vücuda getirdim; kim kendi yapıtının iyi olmasını istemez? Sizler sadece meclise saygı gösteriyorsunuz, ben bundan daha fazla olarak aynı zamanda kendi eserime saygı gösteriyorum."

OLUMLU
SONUÇ

Atatürk'ün kendi eserine sahip çıkışının örneğini, Hulusi Köymen'den dinleyelim:
"Gazi Mudanya yoluyla Bursa'ya gidiyordu. Kalabalık bir halk kitlesi tarafından etrafı sarılmıştı.
Bir kadının, elinde bir kâğıtla Gazi'ye yaklaştığı görüldü. Zayıf bir kadındı. Gazi'nin yolunu keserek, titrek bir sesle;
"Beni tanıdın mı oğul?' dedi… Ben sizin Selanik'ten komşunuzdum. Bir oğlum var; Devlet Demir Yolları'na girmek istiyor. Siz onu alsınlar dediniz, fakat müdür dinlemedi. Oğlumu işe almamış. Ne olur bir kere de siz söyleyiniz."
Gazi'nin çelik bakışlı gözleri samimiyetle parladı. Elleriyle geniş jestler yaparak ve yüksek sesle, "Oğlunu almadılar mı? Ben talimat verdiğim halde mi almadılar? Ne kadar iyi olmuş. Çok iyi yapmışlar. İşte cumhuriyet böyle anlaşılacak!" Kadın kalabalığın içinde kaybolmuştu. Ve Gazi kendinden geçercesine dolu bir sesle, 'İşte cumhuriyetten beklediğim sonuç' diyordu." (Uludağ, Kasım 1941)

KARARLILIK

Cumhuriyetin ilanı sıralarında Necmettin Sadak Gazi Mustafa Kemal Paşa'yla bir röportaj yapmak üzere İzmir'e gitmiştir. Uşakizade Köşkü'nde yapılan görüşmeyi şöyle anlatmaktadır:
"Gazi'yle bir defa üç, bir defa da dokuz saat görüştük. Ben ömrümde böyle adam görmedim ve iddia ederim ki hiçbir memlekette böyle bir adam yoktur. Kendisine sorduğum sorulardan biri şudur:
"Mademki bu meclis Cumhuriyeti ilan etmeye kendisini yetkili gördü. O halde bir başka meclis de başka bir oylamayla Meşrutiyet ilan ederse ne yaparız?"
'Olabilir. Fakat hepsini sopa ile kovalarız' dedi." (Hilmi Yücebaş, Atatürk'ten Nükteler, Fıkralar ve Hatıralar)

Günümüzde, her yerinden tahrip edilmek istenen, ama dimdik ayakta duran Cumhuriyet'i; kuruluşunun 100. yılında ilk günkü gibi sahipleniyoruz.

Behçet Kemal Çağlar'ın şiirinde olduğu gibi; "Yer sarsılsa yerinden, ne senden geçeriz, ne senin eserinden. Bu nedenle Anadolu'da verilen var olma mücadelesini ve cumhuriyetin nasıl kazanıldığını bilen anne-babalara ve de öğretmenlere her zaman ülkenin ihtiyacı vardır.

On beş yıl görev yaptığım Uşakizade Köşkü'ne gelen çocukları gördüğümde; "İşte Atatürk'ün istediği gençler yetişiyor' dedim ve onlarla hep gururlandım.

Cumhuriyetimizin
100. Yılı
kutlu olsun.

KNK

15 Mayıs 1919 günü İzmir'de, gazeteci Hasan Tahsin'in, emperyalist işgalcilere sıktığı ilk kurşun ile başlayan özgürlük mücadelesi bu şehirde 9 Eylül 1922 tarihinde zaferle sonuçlandığında, önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün zihninde, halkı için eşsiz bir yaşam tasarımı vardı ve adı Cumhuriyetti.

Bağımsızlık direnişinin başladığı ve zaferle sonuçlandığı şehrimiz, Atatürk'ün bu aydınlık tasarımını, ilk gününden itibaren sahiplendi, korudu ve kolladı. Cumhuriyeti bir yaşam kültürü olarak benimseyen İzmir'in adı bu özgünlüğüyle, ülkemizde ve yurtdışında "Kuvayımilliye geleneğinin şehri" olarak nitelenmesini sağladı. Ve bu gurur, şimdi İzmir'in tacıdır.

Her 29 Ekim'de Cumhuriyetçi kimliğimizle sokaklara, alanlara taşıyoruz. Bir yandan bu büyük bayramı olanca coşkusuyla kutluyor bir yandan da Cumhuriyete bağlılık andını yineliyoruz. Yüz yıldır süren bu gelenek etrafında şekillenen hayatlar da bir sonraki kuşaklara böylece el veriyor.

Yaşasın Cumhuriyet

Fotoğraf: Hasan UÇAR

Fotoğraf: Ege APAYDIN

Anadolu coğrafyasında yüz yıl önce, insanlık tarihinin gördüğü en büyük tasarımlardan birisi hayata geçti. Bu topraklarda yüz yıl önce yazgısını eline alan insanlar, Mustafa Kemal Atatürk öncülüğünde; bağımsızlığından ödün vermeyen, her şartta yaşamı savunan, aklı ve bilimi temel dayanak noktası kabul eden bir yaşam biçimini yürürlüğe aldı. Ekonomik ve askeri gücü arkalarına alarak yeni sömürgeler kurmak hayalindeki istilacılar, Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde verilen tarihin en onurlu direnişi karşısında bozguna uğradı.

Çağının ötesinde bir lider olan Mustafa Kemal Atatürk, halkının kaderine yön verecek yönetim şeklini daha Kurtuluş Savaşı sırasında belirlemişti ve hedef Cumhuriyet idi. Savaşın galibiyetle sonuçlanması ardından, zafere anlam katan o büyük adım atıldı ve 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kuruldu.

Cumhuriyet, bizler için sıradan bir kavram değildir. Öncelikle halkın egemenliğidir. İnsan onuruna yakışan çağdaş demokrasinin temel taşıdır. Egemenliği halka teslim eden yönetim şeklinin adıdır Cumhuriyet. Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi "Cumhuriyet barışın tatlı güneşidir." Ve şimdi Cumhuriyetimizin ikinci yüzyılının kapısından girdik. Bu eşsiz yaşam tasarımımızı, ikinci yüzyılında da korumak ve sahiplenmek, kuruluş kadar önemlidir.

İzmir kurtuluş mücadelesine önderlik eden şehir ve bugüne kadar Cumhuriyetimizin korunması ve sahiplenilmesi konusunda da örnek oldu. Bundan sonra da ne pahasına olursa olsun, Cumhuriyet ekseninde bir yaşamın savunucusu olacaktır.

Fotoğraf: Hacı Emre POLAT

Çünkü Cumhuriyet'te bağımsızlığımız var, orada bilim var, rasyonel akıl, laiklik ve özgür yurttaş kavramı var. Yüz yıldan bu yana Atatürk ilke ve devrimleri ile aydınlanan bu topraklarda halkın hür iradesinin demokrasiye yansıması, özgürlüklerimizin ve geleceğimizin teminatı oldu. Bizi biz yapan aydınlık tasarımımızın ışığında yılmadan, usanmadan tekrarlıyoruz,

"Sonsuz Sevgimiz ile"

Henüz yüz yaşında, genç bir çınar olan Cumhuriyetimizin çevresinde daha nice nesiller yetişecek ve uygarlık tarihine Anadolu coğrafyasından zenginlikler akmaya devam edecek. Cumhuriyetimizi kuran, bizlere özgür ve ergin insanlar olma yolunu açan Mustafa Kemal Atatürk'ü, kendisinin dile getirdiği şu sözler ışığında bir kez daha saygı, sevgi ve minnet ile anıyoruz:

"Cumhuriyet, imkan demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile birey özgürlüğünü aşılayan sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki Cumhuriyet imkanları olan her memleket, özgürlük davasında er geç başarılı olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri aşamalara götüren imkanları verir. Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkanlara sahip demektirler. O halde Cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyeti bu anlamıyla ve bu kapsamıyla anlamak gerekir."

Fotoğraf: Zeren YASA

Mustafa Kemal Atatürk'ün, 1 Şubat 1931 tarihinde İzmir Kız Lisesi'ne yaptığı ziyaret sırasında çekilen bu fotoğraf, bir şehrin karakterini yansıtır ki o şehir ile insanları, bugün de önderlerine ve Cumhuriyete dair, o günkü gibi heyecanlıdır.

Bu Fotoğraf Bizi Anlatır

Mustafa Kemal Atütürk'ün, 1 Şubat 1931 günü gerçekleştirdiği İzmir Kız Lisesi'ni ziyaretindendir bu fotoğraf. Fotoğrafı çeken kişi de Mustafa Kemal Atatürk'ün yanından bir an olsun bile ayrılmayan fotoğrafçısı Cemal Işıksel olur. Mustafa Kemal Atatürk'ün, o yıllarda şimdiki Namık Kemal Lisesi'nde eğitim hayatını sürdüren İzmir Kız Lisesi'ni ziyareti, aradan geçen 92 yılın ardından günümüzde İzmir'de hala konuşuluyor. O anı yaşayanların anıları ve kendilerinden sonra gelen kuşaklara aktardıkları dilden dile, nesilden nesile ulaştı. Şimdi şehrimizde, 1 Şubat 1931 tarihli İzmir Kız Lisesi ziyaretine ilişkin şu tanımın altı kalın harflerle çizilidir:

"O gün lisedeki coşkuyu ve sevgiyi anlatmaya kelimeler yetmez. Öğrencilerin, kendilerine özgür bir ülke kazandıran, özgür yurttaşlar olma kapısını açan önderlerine olan bağlılığı ve ona dair heyecanlarının halesi, bugün İzmir'de hala solunuyor."

Mustafa Kemal Atatürk, halkı bir tebaa olarak gören, her türlü kararı kendisi alan, toplanan vergileri hesap vermeksizin kullanan saltanat çevresine karşı, Anadolu insanının yazgısını elline almasını sağlar. Anadolu'da yaşayanlara özgür yurttaşlar olarak var olma kapısını Cumhuriyet ile açar o büyük insan. Türkiye Cumhuriyeti ile birlikte artık söz de yetki de karar da halkın kendisindedir.

Milli Mücadele dönemiyle birlikte başladılar tınılarına ve hala ülkemizin esenliği ile coşkusu için ses veriyorlar. Tire Belediyesi Tarihi Armoni Bandosu'dur sözü edilen. Dünyaca ünlü, National Geographic Dergisi'nin 2008 yılında düzenlediği uluslararası fotoğraf yarışmasında, İzmirli fotoğraf sanatçısı Birol Üzmez'in sayfalarımıza taşıdığımız fotoğrafı birinci oldu. Fotoğraf, 1923 yılında kurulan ve şimdilerde 100. yaşını kutlayan, Tire Belediyesi Tarihi Armoni Bandosu'nun emektarlarını, bir gurur ifadesi gibi yansıtıyor.

Kuvayımilliye'den Gelen Tını

4 Eylül 1922'de Yunan Ordusu Tire'yi terk ederken askeri bandolarına ait enstrümanlarını bırakıp kaçmak zorunda kalmıştı. Askerliğini bando çavuşu olarak yapan Ali Başargan (Ali Çavuş), bu estrümanlara sahip çıkıp kendisi gibi meraklı ve eski bandocu demirci Mehmet Çavuş ve berber Mehmet Ali Efendi gibi arkadaşlarıyla, "Tire Armoni Bandosu"nu kurdu. O bando, kapanan onca benzerine karşın bugün hala ayakta ve şimdi 100 yaşında.

Tire'deki bando Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Türkiye'nin kurulan ilk bandosu olma özelliğini taşıyor. Atatürk'ü karşılamış bir bandodur sözü edilen. Bandonun bünyesinde uzun yıllar görev yapan esnaf, çiftçi, memur gibi müzisyenler izlerini bıraktılar. Çoğu yaşamını tamamlayan bu kahramanlar, hiçbir ücret almaksızın bandoda çalmayı sürdürmüşler. Modern kent yaşamının bir parçası olamasa da bir kültürün, köklü bir geleneğinin temsilcisi. Bu tarihi görüntü, usta bir fotoğraf sanatçısının karesine girince dünyanın da ilgisini çekti. Birol Üzmez'in kadrajına giren Tire Belediye Bandosu'nun fotoğrafı 2008 yılında, National Geographic Dergisi tarafından Türkiye birincisi seçilmişti.

1922'de Türk Ocağı altında kurulup, daha sonra İdman Yurdu adı altında faaliyet gösteren ve tek bir marş ile törenlere katılan bir bandonun, klasik müzikten, Türk Sanat Müziği'ne çok geniş bir repertuvara sahip tarihi bir topluluğa dönüşeceğini kim bilebilirdi? Bandonun kurucusu Ali Başargan, Tire'yi terk eden Yunan Askeri Bandosu'nun enstrümanlarına sahip çıkıyor, yağmadan kurtarıyor ve askeri bandodaki arkadaşlarını biraraya toplayarak topluluğu faal duruma getiriyor. O, tahmin edilebilir miydi? Ya Ali Başargan'dan sonra bando hocası olarak Tire'ye davet edilen Cemal Fedai?

Ama kendi döneminde en görkemli zamanını yaşayan bandonun üçüncü şefi Mösyö Slavo bunu öngörmüş olabilir! Mösyöl Slavo'nun hayat hikayesi farklı. Alman işgali nedeniyle Çekeslovakya'da eşini ve çocuğunu bırakarak Türkiye'ye sığınan şef, burada Adnan Saygun ve Cemal Reşit Rey gibi büyük müzisyenlerle temasa geçip, onlarla beraber

Fotoğraf: Birol ÜZMEZ

oda konserleri veriyor. Orkestra şefi, avukat İrfan Töre tarafından Tire'ye davet edilince ise buradaki tarihi bandoya can katıyor. Onun döneminde bando, Atatürk, İsmet İnönü, Mareşel Fevzi Çakmak, Cemal Bayar, Prof. Dr. Afet İnan, Ali Çetinkaya ve Kazım Özalp gibi devlet büyüklerini karşılamaya davet ediliyor. Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası'nın açılış töreni için de Aydın'a davet alıyor. 1950'li yılların siyasi partiler rekabetiyle Tire'deki bando sayısı Halk Evi (CHP), Demokrat Parti ve Millet Partisi Bandosu olmak üzere üçe çıkıyor.
Ancak hiçbiri uzun soluklu değil. Halk Evleri'nin kapatılmasıyla ilçede kültürel faaliyetler tamamen duruyor, bandolar dağılıyor ve nihayetinde her üç bando da "Tire Belediye Bandosu" adı altında birleşiyor. Hasan Timuçin'den sonra ise bando sırasıyla Emin Ersümer, Ali Rıza Su, Kamil Berberoğlu ve Vasıf Ağan'ın şefliğinde çalışmalarını sürdürüyor. Topluluk tam dağılmak üzereyken, 1997 yılında Şef Turgut Asma yönetiminde eski günlerine dönüyor.

Doç. Dr.
Akın
ERSOY
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Tarihsel süreçte felsefenin ve bilimin merkezi olan Ege Bölgesi'nde, "demokrasi" yönlü ve halk meclisli yönetim uygulamasının geçmişi de binlerce yıl öncesine uzanıyor.

"Kanunlar örümcek ağlarına benzer: Güçsüz ve hafif şeyler ona yakalanır; daha ağır olanlar ise onu parçalayıp geçer."

Solon

Antik Çağ'da Halk Meclisleri

Küçük bir köyden yola çıkarak bir imparatorluk başkenti haline gelen Roma kenti de Yunan şehir devletleri gibi benzer bir siyasi ve politik süreç geçirdi. Geleneğe göre MÖ 753 yılında kurulan Roma'da, Romulus tarafından dönemin 100 önemli ailesinden gelen aile reislerinden (pater-patres) oluşan bir danışma kurulu veya meclisi oluşturulmuştu. Patres sözcüğünün tam anlamıyla karşılığı "Babalar"dır. Dolayısıyla ilk kurul veya meclis "Babalar Meclisi" idi. MÖ 509 yılı ile birlikte Etrüsklü Tiranlara isyan ederek özgürlüklerini kazanan Romalılar "Cumhuriyet" adı verilen yönetim şekli ile MÖ 27 yılına kadar kenti ve ele geçirdikleri toprakları yönettiler. Geleneğe göre Cumhuriyet'in kurucu ailelerinden biri olan İuniuslar ailesinden gelen ve yeni yönetim şeklinin ilk konsüllerinden olan Lucius İunius Brutus, senatörlerin sayısını üç yüze çıkarmıştı. Bu senatörler aynı zamanda Patres et Conscripti yani hem ailenin başı hem de asker olarak "Babalar" idiler. Senato üyeleri bu ailelerin soyundan gelen Patrici olarak tanımlanan çoğu Aristokrat (Elitler, Güçlü olanlar) olan zenginlerden oluşuyordu. Diğer yandan gelir adaletsizliği ve hakları için mücadele eden geniş halk kitlesini oluşturan Plebler Patriciler ile mücadele etmek zorunda kalmışlardı. Romalıların Senatosu 'yaşlı' anlamına gelen Latince 'senex'den adını alıyordu ve gerçek anlamda "Yaşlılar Meclisi" olarak tanımlamak mümkündür. Cumhuriyet rejimi ardından MÖ 27 tarihi ile başlayan imparatorluk sürecinde (Imperium Romanum), artık kent devleti olmanın ötesine geçen ve kıtalara yayılan iktidarının yönetim organlarından biri olan Senato devletin başı olan güçlü imparatorlara rağmen devlet yönetimindeki yerini korudu.

Efes Antik Tiyatro

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. Yılını kutladığımız bu yılda Roma Devleti'ni temsilen devletin 1000. Yıl kutlamalarından bahsetmeden geçmeyelim.

Roma Devleti MS 3. yüzyılda Asker İmparatorlar Dönemi'nde devletin göçler ve istilalarla en sıkıntılı zamanını yaşadığı yıllarda, MS 247/8 yılında kuruluşunun 1000. Yılını kutladı. Günümüz Suriye sınırları içinde kalan Philippopolis kentinde doğan Marcus İulius Philippus (204 civarı - 249), doğum yeri dolayısıyla "Arap" Philip olarak adlandırılmış ve 244 ile 249 yılları arasında kısa süreli de olsa bir asker imparator olarak iktidar olmuştu. İmparator III. Gordianus'un ölümü üzerine orduda görevli bir komutan olarak Roma'ya giderek Senato'dan imparator olarak onay alarak bu tarihlerde Balkanlara yönelen Germen ve Got istilacılar ile savaşmak zorunda kalmış, 248 yılında istilacıları yenilgiye uğratmıştı.

Aynı yıl Romulus tarafından kurulan Roma'nın 1000. Kuruluş Yılı idi ve imparator zaferini bu kutlamaya dayandırarak taçlandırmak istemişti. Romalıların her yüzyılda bir kutladıkları bu festival (Ludi Saeculares-Yüzyıl Oyunları) bir yüzyılın (saeculum) kapanıp diğerinin başlamasını anmak üzere üç gün üç gece sürüyordu. Bu oyunlarda kurban törenleri ve teatral gösteriler kutlamaların ayrılmaz parçası idiler. Philippus'un kutladığı bu festivalin ana merkezi Roma'daki Coloseum idi. Aktarılanlara göre 1000'den fazla gladyatör içlerinde su aygırları, leoparlar, aslanlar, zürafalar ve bir gergedanın da bulunduğu yüzlerce egzotik hayvanı (Venationes) öldürmüştü. Meclislerin çıkış noktası, Atina ve Roma örneklerinden anlaşıldığı şekliyle aslında kent ve çevresindeki kabilelerin şeflerini bir araya getirmekten ibaretti.

Soya dayalı anlayışa sahip üyeler meclis çatısı altında yasama organını oluşturdular. Kabilelere mensup Boule olarak adlandırılan meclis üyelerinin toplanma mekanları olan kent meclisleri, Yunan kültür coğrafyasındaki kentlerde bouleuterion, Roma kültür coğrafyasında ise curia olarak bilinir. Bu toplantı yapıları antik kentlerin meydanları olan agoraların/forumların bir kenarında yer alıyorlardı. Klasik Dönem kentlerinde agora ve forumlar kentlerin idari, adli, hukuki, siyasi, kültürel, sosyal ve ticari merkezi olan meydanlardı. Bu nedenle meclis binaları da MÖ 6. yüzyıldan itibaren agoraların yakınında inşa edildi. Giderek kutsanmış mekanlar haline gelen meclisler, özgür vatandaşların "adalete ve demokrasiye" olan bağlılığının ve kentin bağımsızlığının simgesi olarak görüldüler.

Köy meydanından başlayarak, kentleşme ile birlikte kent meydanına dönüşen ve 'toplanılan yer' anlamına gelen 'agoralar' kent sakinlerinin çeşitli nedenlerle gittikleri ve doğal olarak bir araya geldikleri yerlerdi. Festivallere, atletik yarışmalara, temsillere, dinî ve resmî bayramlara ve benzer her çeşit etkinliğe, hatiplere mekan olan agoralar tiyatroların, gymnasionların, stadionlar gibi kamu yapılarının inşası ile bu etkinliklerin önemli bir bölümünü bu yapılara bıraktılar. Agoralar kentin merkezi olarak giderek ve daha çok siyasi, idari, hukuki ve ticari etkinliklerin yoğunlaştığı meydanlar haline gelseler de yine de kaybettiği etkinliklerin ruhunu her şeye rağmen taşımaya devam ettiler.

Smyrna Antik Kenti

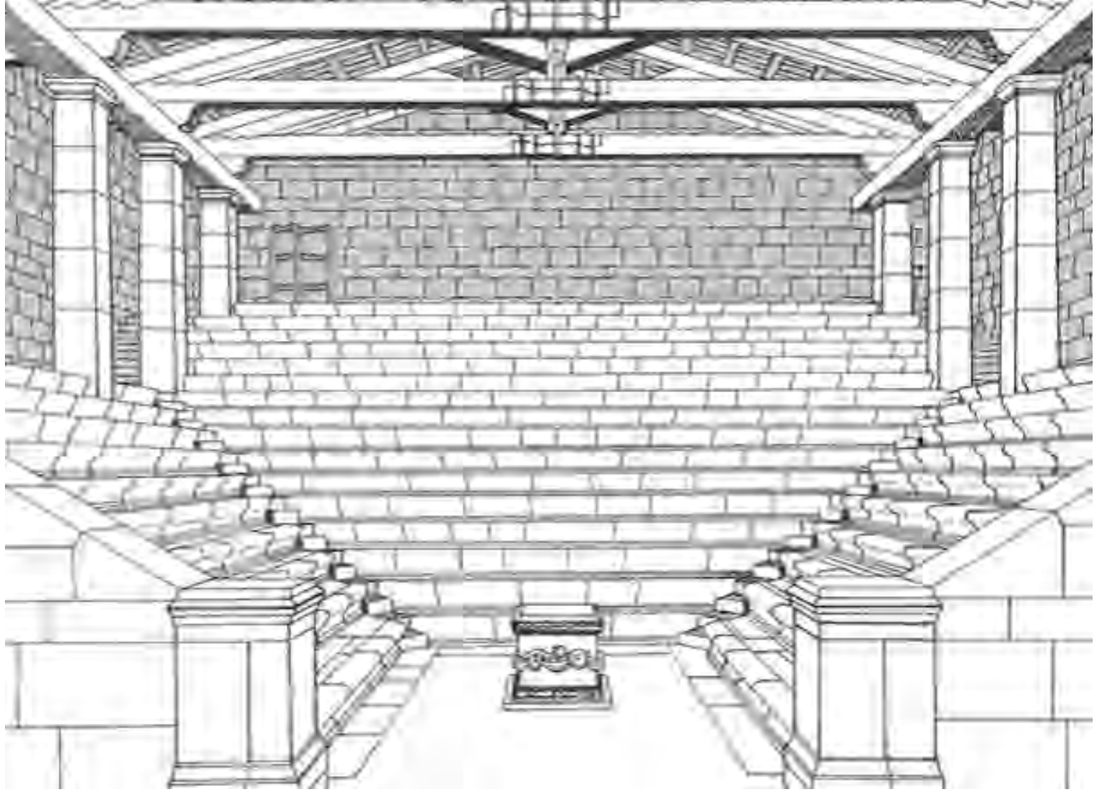

Priene Kent Meclisi, İllüstrasyon

HALK MECLİSLERİ

Başlangıçta meclis toplantıları için agoralar kullanıldı. Halk Meclisi, Ekklesiastes, kalabalıkların bulunduğu agorada 'iple çevrilerek sınırlanmış yer' anlamına gelen 'periskhonisma'da toplanıyordu. Ancak agoraların pek çok etkinliğe ev sahipliği yapmasının getirdiği karmaşa, kentin nüfusunun giderek artması, konuşmacı ile göz teması kurmanın güçlüğü ve sesinin iyi duyulamaması, rahatsız edici iklim koşulları ile kent halkını uzun süren toplantılarda bir arada tutmanın zorluğu karşısında, meclis üyeleri agoraların kalabalığından uzak bir açık alanda toplanmaya başladılar. Atina'da kent meclisi üyelerinin Ares Tepesi'nde (Areopagos), Halk Meclisi'nin ise Pnyx Tepesi'nin yamacındaki açık alanda toplanması bu duruma örnektir. Büyük kalabalıkları bir arada toplayacak, düzenlenmiş açık ve kapalı mekanların henüz inşa edilmediği MÖ 6. yüzyıl ve öncesinde, tiyatro ve stadionlar için ayrılan açık alanlar da toplantılar için kullanılabiliyordu. Hatta tiyatroların kökeninin bu tür halk toplantılarının yapıldığı yerlerde gelişmişti. MÖ 6. ve 5. yüzyıllarda, başlangıçta toprak yamaçlardan ibaret tiyatro ve stadionların oturma alanları bir süre sonra yerini ahşap basamaklara bıraktı. Bu yapılar ancak MÖ 4. yüzyıldan itibaren taş yapılara dönüşecektir. Halk Meclisi toplantılarına seçme ve seçilme hakkı olan her vatandaş katılıyordu. Atina'daki Pnyx Tepesi'nin yamacı, ilki MÖ 6. yüzyılın sonuna, ikincisi 5. yüzyılın sonuna ve son evresi

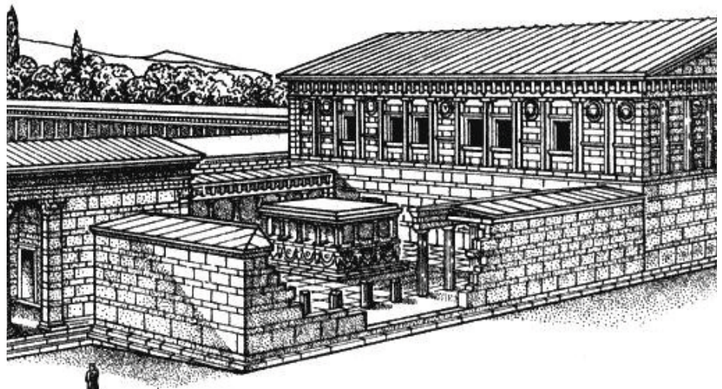

Miletos Kent Meclisi, İllüstrasyon

4. yüzyıla ait olan üç evreli bir açık alan toplantı yeri olarak düzenlenmişti. Son evrede Pynx Tepesi'nin yamacı ahşap oturma sıraları ile daha nitelikli hale getirilmişti. Dönemin inşa teknikleri, özellikle Halk Meclisi gibi çok sayıda insanın sığabileceği bir bina inşa edilmesine çok da izin vermiyordu. Kemer, tonoz ama özellikle mimaride kubbe tekniğinin gelişmesi ve giderek kullanımın yaygınlaşması ile bu sorun ancak Roma Dönemi'nde tamamen çözülebildi. Erken zamanlarda, sütun ormanını andıran çok sayıda sütun ile çatısı taşınan yapılar ancak inşa edilebilmekteydi. Bu özelliklere sahip üstü kapalı toplantı yapılarını MÖ 6. yüzyılın sonundan itibaren görebiliyoruz. Bilinen bu birkaç yapıdan biri Atina yakınında Eleusis'te inşa edilen Telesterion idi. Telesterion İlk kez MÖ 6. yüzyılda inşa edilmişti ve gizemli Demeter ile Persephone kültüne bağlı inanç sahipleri tarafından tapınma mekanı olarak kullanılıyordu.

TEK ÇATI ALTINDA ON BİN KİŞİ

Bir diğer örnek Yunanistan'da Arkadia bölgesi kentlerinin federal merkezi olan Megalopolis kentindeki Thersilion idi. Bina MÖ 4. yüzyılın başında inşa edilmişti. Yapının merkezinden duvarlara doğru ışınsal olarak yerleştirilen çok sayıda sütun tarafından taşınan çatısı altında, altı ile on bin kişiye ev sahipliği yaptığı öne sürülür. Yapı sütunlar arasında düzenlenmiş ahşap oturma basamaklarına sahipti. Yapının hemen bitişiğinde kentin tiyatrosu yer alıyordu. Tiyatroda yapılan Halk Meclisi toplantıları iklim koşullarının uygun olmadığı yağmur ve soğuklarda Thersilion'da yapılmaktaydı.

ARİSTOTELES'İN AKTARDIĞI

Atina'da gelir adaletsizliği ve toplumsal eşitsizlik Ege coğrafyasında şehir devletlerinin önce krallık, sonrasında oligarşi ile yönetildiği zamanlarda, toprak sahipleri ile halkın diğer toplumsal katmanları arasında her alanda yaşanan çekişme toplumsal huzursuzluk yaratıyordu. Aristoteles ve diğer antik kaynakların aktardığına göre değişik nedenlerle ama daha çok geçim sıkıntısı nedeniyle borçlanan tarım kesimi, elindeki toprağı zengin toprak sahiplerine borçları karşılığında vererek elden çıkarmak zorunda kalıyordu. Bu kadarla da kalmamış, kendi topraklarında kiracı durumuna düşen bu kesim, ürettiklerinin altıda beşini toprak sahibine kira olarak ödemekteydi. Ürettiklerinden kalan altıda biri ile elde ettikleri gelir ne olursa olsun tarım kesiminde çalışanların hayatlarını idame ettirmekten uzaktı. Bu kiracılara Aristoteles'in söylemiyle "Altıda Bir Kiracı" deniyordu. Giderek yoksullaşan bu kesim çaresizlik içinde en sonunda köle olarak hizmet etmek zorunda kalıyordu. Atina gibi dönemin kıyı kentlerindeki bir diğer toplumsal kesimi ise denizden gelir sağlayan tüccar, gemici, gemi inşacısı, balıkçı ve bunlarla ilgili meslek grupları oluşturuyordu. Atinalı devlet insanları önce Drakon ve ardından Solon tarafından hazırlanan Atina'nın ikinci ve üçüncü anayasaları da yaşanan gelir adaletsizliği ve toplumsal eşitsizliğe çare olmadı.

Örneğin orta halli bir aileden gelen Solon, borçları sebebiyle özgürlüğünü kaybedenlerin alacaklının kölesi olma hükmünü kaldırmış, toprağı elinden alınan köylüye toprak dağıtılmasını sağlamıştı. Solon halkın geniş tabanını ilgilendiren iyileştirmeler yapması nedeniyle baskılardan uzak kalmak için ülkesini terk etmek zorunda kalmıştı. Aristoteles'ten öğrendiğimize göre, Atina'da orta gelir grubunu temsil eden ve denizden geçinen Paraliler, kırda çiftlikleri bulunan oligarşi taraftarlarının ve bu sistemden beslenenlerin bir araya geldiği 'Pediaklar' ile en düşük gelir grubunu oluşturan 'Diakriler' adı verilen 'partiler' vardı. Diakrilerin desteğini alan Peisistratos'un ve sonrasında oğulları Hipparkhos ve Hippias'ın Atina'da tiran olarak başa geçtikleri süreçte de huzursuzluk sona ermedi. Tiranlık zamanında, Atina'nın yönetiminde etkin olan ve Ares Tepesi'ndeki açık alanda toplandığı için Areopagos olarak adlandırılan Atina Meclisi, 400 üyesi ile bu yönetime destek vermişti. Tiranlık yönetiminin sona ermesinin ardından bu kez halkın büyük kısmının desteğini alan Kleisthenes, MÖ 508-507 yılında yeni bir anayasa hazırladı. Yeni anayasa ile Atina'yı on kabileye veya bir başka deyişle seçim bölgesine ayırıp kutuplaşmış tarafları karıştırarak daha çok kişinin kent yönetimine katılması amaçlanmıştı. Böylece her seçim bölgesinden ellişer kişinin Areopagos Meclisi'ne girmesi hedeflenmiş, meclis üye sayısı 500 üyeye çıkarılmıştı.

500'LER MECLİSİ

"500'ler Meclisi" olarak da adlandırılan yeni meclis belki ilk kez Ares Tepesi'ndeki açık toplantı alanı yerine artık agorada inşa edilen meclis yapısında toplanmaya başladı. Onun hemen yanında ise meclis üyeleri arasından seçilen ve devletin yürütme organı gibi görev yapan Prytanis'lerin görev aldığı Prytaneion (Tholos) vardı. Krallıktan tiranlığa yönetimlerin simge mekanı Atina Akropolü idi. Akropol kentin ortasında yer alan, üzerinde resmi yapıların ve kalenin bulunduğu kayalık bir yükselti idi. Siyaseten eskinin simge mekanı akropolisin devre dışı kalması ile "halkın" odaklandığı, kentin hem merkezi hem de meydanı olan agora öne çıkmıştı. Meclis, Atina'nın yönetilmesinden ve politik gündeminden hiç düşmedi. Örneğin Pers Savaşları'nın zorlu yıllarında para bularak Atina'nın askeri altyapısını ayakta tutan meclis, savaştan zaferle çıkılmasında önemli rol oynadığından, hazırlanan altıncı anayasa çerçevesinde kentin yönetimini doğrudan ele almıştı. Aristoteles'in zamanına gelindiğinde Atina anayasası

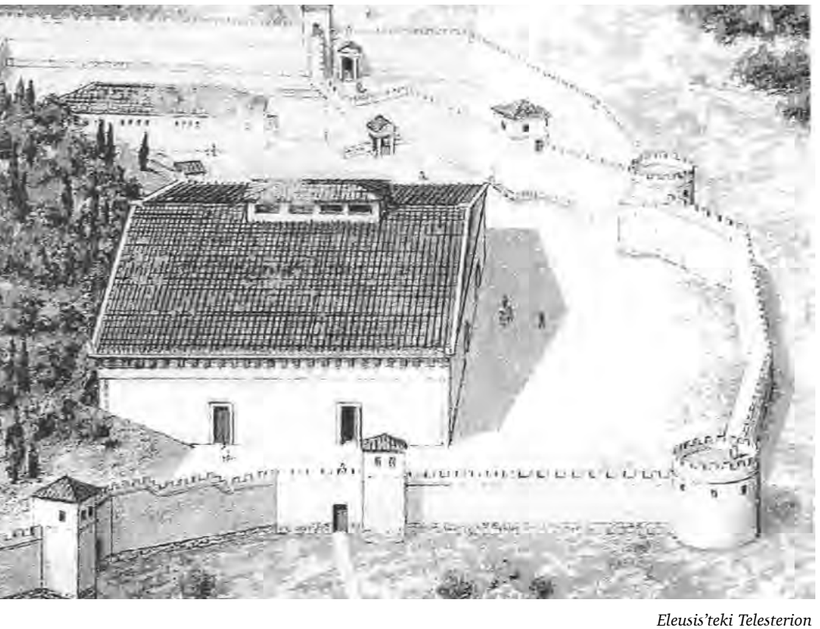

Eleusis'teki Telesterion

Themistokles, Pers Kralı Artakserkses'in huzurunda, İllüstrasyon

on birinci kez yazılmıştı. Aristoteles'in anlattığına göre kendi zamanında on seçim bölgesinden, kura sonucunda seçilmiş ellişer kişiden oluşan beş yüz üyeli bir meclis bulunuyordu. Meclis üyeleri içinden seçilen on Prytanis, masrafları devlet tarafından karşılanan Atina Agorası'ndaki Prytaneion'da görev yapıyorlar; meclisin ve Halk Meclisi'nin toplantı tarihleri ve benzer işlerle ilişkili olarak toplantıların gündemini belirliyorlardı. Aristoteles zamanındaki meclis üyeleri, eski meclis binası ile Prytaneion'un hemen yakınında, Peloponnesos Savaşları sonrasında inşa edilen yeni bir meclis binasında toplanıyordu. Prytanislerin kendi aralarında kurayla seçtikleri Epistates adı verilen bir başkanları olurdu. Başkan devlet hazinesinin anahtarına ve devlet mührüne sahip çıkardı. Başkan ve Prytanların üçte birinin, her gün devletin resmî bürosu olan Prytaneion'da mesai yapmaları gerekirdi. Her ay için bir Prytanis'in başkan seçildiği bu sistemde bazı özel günler dışında her ay dört toplantı yapılıyordu.

DENETİM
YETKİSİ

Meclisin yetkileri Aristoteles'ten öğrendiğimize göre, Atina meclisinde kentin yiyecek stoklarından vatan savunmasına, devlet memurlarının görevlerini suistimal edip etmediklerine kadar devlet ile ilgili her konu görüşülür ve karar alınırdı. El kaldırma yöntemiyle oylamalara katılan meclis üyelerinin özellikle akçeli işlerle ilgilenen devlet görevlilerini sorgulama ve suçlama hakkı vardı. Bununla beraber suçlananların mahkemelere başvurup aklanma hakları da bulunuyordu. Meclis, vatan

hainliği ile suçlananların sürgüne gönderilip gönderilmeyeceğine karar verilebiliyordu. Örneğin meclis adına Pers Savaşları sırasında görev yapan Atinalı lider Themistokles Perslerle iş birliği yaptığı iddiası ile suçlanınca, Halk Meclisi üyeleri arasında kişinin adı seramik parçalara kazınarak yapılan oylama (ostrakismos) sonucu sürgüne gönderilmişti. Pers Savaşları sırasında görev yapan bu önemli devlet insanı bir daha asla yurduna dönemeyecek, ancak cenazesi akrabaları tarafından Atina'ya getirilebilecekti. Themistokles'in ardıllarından Kimon da aynı meclis tarafından sürgüne gönderilmişti.

Bazı meclis toplantılarında Prytanislere verilen vatandaş dilekçeleri ve devletler arası resmî mektuplar okunur, bazı toplantılar ise sadece konuşmacılara açık olurdu. Bu tür toplantılarda eline zeytin dalı alan herkes, zeytin dalını yere bırakıp meclis önünde konuşabilirdi. Atina denizaşırı coğrafyalarda koloni kentleri olan ve uluslararası ticaret yapan bir liman kenti olarak önemli bir ticaret ve savaş filosuna sahipti. Bu nedenle tersanelerin işler durumda olması, savaş gemilerinin inşa edilmesi ve silahlandırılması için önemli bütçeler ayırmak zorundaydı. Bu önemli konuda meclis üyelerinden oluşan on kişilik bir komisyon o yıl için planlanan işlerin yapılıp yapılmadığını denetlerdi. Meclis, komisyonları aracılığıyla bütün devlet binalarını denetler, yeni yapılmakta olan inşaatlarda yolsuzluk yapılmasını engellemeye çalışırdı. Saptanan yolsuzluklar meclise sunulduktan sonra halka duyurulur ve ardından mahkemeye sevk edilirdi. Diğer yandan meclis görevlendirdiği memurlar eliyle kentin savunma bütçesi, dinî bayramların giderleri ve verilecek ödüllere ilişkin bütçeleri belirler, tapınakların onarımları ile ilgilenir, engelli vatandaşlara maddi destek sağlar, devletin kasası durumundaki Athena Tapınağı'nın hazinesini denetlerdi.

Meclis, devlet memurları aracılığıyla devlet arazilerinin ve madenlerin satışa çıkarılması veya kiralanması, işletilmesi, sahipsiz taşınmazlar ile borçlu veya mahkeme kararlarıyla malına el konulan kişilere ait malların satışa çıkarılması, devlet kasasından faizle para

verilmesi, tahsil edilmesi ve mevduat toplama yetkisine sahipti. Memurlardan Astynomos'lar kentin çöp, temizlik ve imar işleri, sokaklarda ölenleri kaldırma ve defin işleri ile, Agoranomos'lar çarşı-pazarda satılan her türlü ürünün kalitesi ile, Sitonomos'lar tahıl ve ekmeğin kalitesi, fiyatları ve depolanması ile yakından ilgilenir, Metronomos'lar satıcıların kullandıkları her türlü ağırlık ve uzunluk ölçülerini kontrol ederdi. Meclis komisyonlarının üyeleri ve devlet memurları her kabileden veya her seçim bölgesinden bir kişi olmak üzere on kişiden oluşurdu ve bir yıl için atanırlardı. Mümkün olduğunca bir kişinin bir daha aynı görevi yapması istenmezdi.

OCAKTAN
SUNAĞA

Meclis binalarının uzantısı ve yürütme makamı olan Prytaneionlar, bir zamanlar kutsal sayılan kralın evi ve evin ortasındaki ocak ile eş tutulurdu. Ocak ateşin yandığı yer olan "ev" ile eşlenirken, ateş de evin içindeki hayatı simgelerdi. Kralın evi bir yandan tapınaklara örnek olurken diğer yandan da ocakları tanrıların sunağına dönüşmüştür. Tanrıları insan gibi gören, bu nedenle ona ev olarak tapınak inşa eden eski Yunan düşüncesinde sıradan vatandaşların evleri ve ocakları da elbette kutsal idi. Prytaneion'da yanan ateş ve ocak aslında kentin ateşi ve ocağı idi. Ocak ve ateş Tanrıça Hestia ile kişileştirilmişti. Ocak ve ateşe yönelik anlam yüklemeler ve kişileştirmeler başka kültürlerde de karşımıza çıkar. Örneğin Romalılarda Vesta, Tanrıça Hestia ile bir tutulurdu. Tanrıçanın ocağı ve ateşi Prytaneion'da, tanrıçanın ateş sunağı ise meclis binalarının ortasında yer alırdı.

U PLANLI
YAPILAR

MÖ 6. yüzyıla kadar giden ve Bouleuterion olarak adlandırılan üstü kapalı yapılara, ilk olarak içlerinde kehanet merkezleri de olan kutsal alanlarda rastlanmıştır. Bunlar Yunanistan'da Delos ve Delphi'deki Apollon Kutsal Alanları ile Tanrı Zeus'a adanan olimpiyatların düzenlendiği Olympia Zeus Kutsal Alanı'dır. Buralardaki mekanlar, bu kutsal alanlarda gerçekleştirilen dini bayram veya etkinliklerin organizasyonunu yapan, çoğu tapınak görevlilerinden oluşan festival görevlileri tarafından kullanılmaktaydı. Dörtgen planlı bu mekanlar uzun merkezi aksı üzerinde ahşap sütunların bulunduğu kapalı mekanlardı. Yarım daire modelinin uygulanması siyasi ve idari kimlikleri açısından meclis binalarının bilinen ilk örneği, MÖ 6. yüzyılın sonu 5. yüzyılın başında Atina'da inşa edilen, Eski Atina Bouleuterionu olarak bilinen yapıdır. Meclis binası bir giriş/kulis mekanı ile toplantı salonundan oluşan kare planlı bir yapıydı. Dikdörtgen planlı giriş/kulis mekanından iki kapı ile toplantı salonuna girilmekteydi. Toplantı salonunun üç duvarı boyunca sıralanmış U planlı 700 kadar meclis üyesi kapasitesine sahip ahşap oturma sıraları vardı. Aslında bu model küçük ölçekte vatandaşların evlerinin oturma odalarında, daha büyük ölçekte ise tiyatrolarda denenmekteydi. Örneğin Atina Tiyatrosu'nun 6. yüzyıldaki U planlı ve ahşap sıralarından oluşan oturma modeli Atina meclis binasının açık havadaki büyük ölçekli bir modeli idi. Atina'da MÖ 5. yüzyıl sonu MÖ 4. yüzyılın başına tarihlenen yeni meclis binası ise eskisinden daha küçük ve eskisinin hemen batısında beş yüz kadar meclis

üyesi kapasitesine sahip olacak şekilde inşa edildi. Yeni meclisin kapasitesi aynı zamanda on seçim bölgesinden seçilen ellişer üye sayısı ile uyumluydu. Ama artık meclis binası tiyatrolarda olduğu gibi yarım daire şeklini almıştı. Anlaşılan o ki şehrin tiyatrosunda yarım daire modelinin uygulanması yeni inşa edilen meclis binasının da bu yeni modeli taklit etmesine neden olmuştu.

Dairesel oturma düzeni hem konuşmacının izleyici ile hem de izleyicinin konuşmacı ile ses ve göz teması kurmasını kolaylaştırdı. Kısacası konuşmacı artık izleyiciyi karşısına almıyor, etrafında toplamış oluyordu. Atina meclis binası Helenistik ve Roma dönemlerinde, oturma düzeni ve işlevleri ile Yunan kültür coğrafyasındaki kentlerin yönetim mekanizmasının ve meclis yapılarının öncüsü oldu. Kentin kurulduğu yerin topografyası, kentin boyutları, nüfusu, kentin planlama anlayışı ve meclis yapısı için ayrılan parselin boyutları doğal olarak meclisin oturma düzenini belirleyen kriterlerdi. Bu çerçevede dörtgen, kavisli ve dairesel oturma planına sahip meclis binaları inşa edildi.

APOLLON'A ADANAN MECLİS BİNASI

Helenistik döneme tarihlenen Priene meclis binası, U planlı oturma düzeni ile Atina'daki eski meclis binasının oturma düzenini gösterir. MÖ 200 civarına tarihlendirilen Priene örneği 600- 700 arasında oturma kapasitesine sahipti. Meclis hem kent meclisi üyelerine hem de kentin küçüklüğüne bağlı olarak Halk Meclisi üyelerine, yani Ekklesiastes, ev sahipliği yapabilecek kapasitesi nedeni ile Ekklesiasterion (Halk Meclisi) olarak da tanımlanmaktadır. Diğer yandan dairesel oturma düzeni ile Miletos meclis binası ise MÖ 175-164 yıllarında inşa edilmişti. Meclis binası doğal olarak Ocak Tanrıçası Hestia'ya, şehrin öne çıkan tanrısal kimliği Apollon'a ve halka adanmıştı. Meclisin genel plan şeması bir anıtsal giriş kapısı, yani Propylon, avlu ve asıl toplantı binasından oluşuyordu. Tapınak görünümlü anıtsal kapıdan, etrafı portikolarla çevrelenmiş ve ortasında "Kahramanlar Anıtı" bulunan avluya geçiliyordu. Avludan dört kapı ile toplantı salonuna giriliyordu. Bu tarihe ve bu yapıya kadar mütevazı çizgiler gösteren meclis binalarına ilk kez, belki Apollon'a da adanmasının etkisiyle bir tapınak görüntüsü ve anlamı kazandırılmıştı.

BİN SENATÖRLÜ TOPLANTILAR

Miletos örneği bina için ayrılan parselin büyüklüğü, plan şeması ve mimarisi ile kendinden sonra inşa edilecek meclis binalarına örnek olmuştu. Taş oturma basamaklarına sahip toplantı salonu, bin 200 kapasiteliydi. Hem Kent Meclisi hem de arka sıralarda, ayakta izleyeceklerle birlikte Halk Meclisi toplantılarına ev sahipliği yapabilecek boyutlardaydı. Helenistik dönemde Miletos'taki dairesel örneğin anıtsal bir başka yansıması Patara Meclis Binası'dır. İlk inşası MÖ 2. yüzyılın sonu ve 1. yüzyılın başına tarihlendirilen Patara örneği, Patara'nın aynı zamanda Helenistik ve Roma dönemlerinde

Roma Senatosu, İllüstrasyon

Likya Birliği'nin merkezi olması nedeniyle, bu siyasal özelliği yansıtacak büyüklükte ve prestij anlayışıyla inşa edilmiştir. Dairesel oturma düzenli meclis binaları Teos, Troya, İasos, Nysa, Aizanoi, Afrodisias kentlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Priene'deki U planlı oturma düzenli meclis binası Assos, Sagalassos, Notion ve Smyrna'da da karşımıza çıkar. Parsel boyutunun küçüklüğü toplantı mekanında U planlı oturma düzeninin uygulanmasını zorunlu kılıyordu. Anadolu'dan çok uzaklarda Roma'da, İmparator Augustus zamanında bin senatörün bir araya geldiği Roma Senatosu da U planlı oturma düzenine sahipti. Roma'ya göre daha küçük ölçekli bir liman kenti olan Pompei'deki meclis binası da inşa edildiği parselin küçüklüğüne uygun olarak U planlı oturma düzenine sahipti. Her iki meclis binası da diğer kentlerde olduğu gibi kentteki agoranın/forumun bir parçası idiler. Smyrna'da aynı yerde üç kez inşa edilen meclis yapısından Helenistik Dönem meclis binasında 500 kapasiteli U planlı oturma düzeni uygulandı. Buna karşın Erken ve Geç Roma döneminde parselin büyütülerek yapının oturum alanının genişlemesi ve bu duruma inşaat teknolojisinin gelişmesi de eklenince, önce 600 sonra 700 kapasiteli dairesel planlı oturma düzenine sahip üst üste iki yeni meclis binası inşa edildi. MÖ 2. yüzyılın ortası ve sonunda inşa edilen Metropolis ve Aigai meclis binaları ise dörtgen ve dairesel plan arasında kalan kavisli oturma düzeni ile dikkat çekici örneklerdir. Aigai meclis binası Hestia dışında Zeus ve halka adanmıştı. Bu haliyle meclis binalarının Tanrıça Hestia'nın yanı sıra birden fazla tanrıya adanabildiğini de anlıyoruz. Burada konu edilen yönetim şeması genel olarak bize yakın görünse de günümüzde tam bir karşılığını bulmak zordur. Atina'da kurayla gelen meclis üyeleri ve komisyonlar, meclis üyelerinden gelen bir başkan ve Prytanlar ile gündelik yaşamın her alanına uzanan memurlardan oluşan yönetim şeması, belediye teşkilatlarına yakın bir görüntü sunar. Bununla birlikte Helenistik ve Roma dönemlerinde şehirlerin merkezden atanan yöneticileri etrafındaki teşkilatlanmayı, günümüzdeki bir vali idaresinde teşkilatlanan il özel idareleri ile karşılaştırmak mümkün olabilir. Diğer yandan, Roma Dönemi'nde parsel boyutlarının büyümesi, kentlerin kalabalıklaşması, refahın artması ve diğer pratik nedenlerle birlikte pek çok kentte dairesel oturma düzenine sahip meclislere dönük eğilim arttı. İnşaat teknolojisinin gelişmesi de eklenince üstü kapalı/açık Patara ve Ephesos Odeionu gibi anıt yapılar inşa edilebildi.

(Bu yazının önemli bir bölümü Akın Ersoy'un Arkeo Duvar Dergisi'ndeki (Sayı: 13 / Mart /Nisan 2023) yazısından yararlanılarak düzenlenmiştir.)

Ege Üniversitesi, paydaş üniversitelerle birlikte
'Karakoçan Lalesi'ni bilim dünyasına kazandırdı.

Ege Üniversitesi'nden Bir Keşif Daha

Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Yıldırım, Aksaray Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehtap Tekşen ve Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Mehmet Maruf Balos Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Veysel Sonay ortak çalışması ile Elazığ'ın Karakoçan ilçesinde yeni bir ters lâle türü keşfedildi. Üç üniversite ortak çalışması ile bilimsel adı, "Fritillaria Karakocanensis" olarak verilen türün Türkçe ismi de "Karakoçan Lâlesi" olarak bilim dünyasına tanıtıldı.

Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Necdet Budak, yeni lale türünün bilim dünyasına kazandırılmasındaki katkılarından dolayı Prof. Dr. Hasan Yıldırım'ı tebrik etti. Yeni lale türü, "Karakoçan Lalesinin keşif hikâyesini anlatan Prof. Dr. Hasan Yıldırım, "Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapan Veysel Sonay tarafından 2019-2021 yılları arasında, 'Sarıcan Beldesi (Karakoçan/Elazığ) Florası' isimli yüksek lisans çalışması esnasında, Sarıcan Beldesi sınırları içerisinde kuru dere yataklarında, taşlık alanlarda farklı bir yapıya sahip Ters lâle (Fritillaria) popülasyonunu keşfetmiş. Söz konusu örneklerini daha önce topladığı hiçbir bitkiye benzemediğini fark edince, floristik literatürü tarayarak 'Sarıdudak' (Fritillaria michailovskyi) isimli ters lâle türü olabileceğini düşünmüş. Örneği birçok bitkiseverin bitki fotoğrafları paylaşımı yapan bir sosyal medya grubunda paylaşmaya karar vermiş. Fotoğrafları gördüğümde, paylaşılan bu bitkinin yeni bir ters lale türü olabileceği konusunda Veysel Sonay'la irtibata geçtim" diyor.

Prof. Dr. Hasan Yıldırım, süreç içinde Türkiye'de ters lale uzmanı olan Aksaray Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Mehtap Tekşen'e danışıldığını ve yeni bir tür olabileceği konusunda hemfikir olunduğunu söyleyerek, "Üç üniversite akademisyeni ortak bir çalışmaya başladık ve bitki üzerine detaylı çalışmalar yapmaya karar verdik. Çalışma için toplanan bitki örneklerini konu uzmanı Prof. Dr. Mehtap Tekşen'e incelemek için yolladık. Yapılan incelemeler neticesinde, Karakoçan'ın Sarıcan Beldesi'nde keşfedilen bu ters lâlenin yeni bir tür olduğu sonucuna vardık" diye konuştu.

YİRMİ ALTI TÜR

Karakoçan Lalesi'nin keşfi ile birlikte Türkiye' de ters lâle türü sayısı 49'a çıktı. Bu türle ülkemiz için endemik olan ters lâle sayısı ise 26'ya yükseldi.

Ekin
AKA
Fotoğraf Sanatçısı

İzmir Suluboya Ressamları Derneği ile Art İstasyon Plastik Sanatlar Grubu güçlerini birleştirdi ve Uluslararası İzartist Derneği adıyla sanat dünyasındaki yerini aldı.

Birlikte Daha Yaratıcı

2001 yılında sanata ve suluboya resme gönül verenler tarafından kurulan İzmir Suluboya Ressamları Derneği, son genel kurulunda, Art İstasyon Plastik Sanatlar Grubu'yla birleşerek, adını, "Uluslararası İzartist Derneği" olarak değiştirdi. Uluslararası İzartist Derneği Başkanı olan Muzaffer Bektaş (Mona Muzo) derneklerinin Atatürk ilkelerine yürekten bağlı, çıkar gözetmeksizin sanat üreten her kesimi kucaklayan bir yapıda olduğunu söylüyor.

Sevgi ve saygı temelleri üzerinde, yenilenmeye açık, sanatçıların gelecek beklentilerine yön verecek bir eksende çalışmalarını sürdüreceklerini aktaran Muzaffer Bektaş, "Değişim, yaşamın değişmeyenidir diyerek, sanat yoluyla sürekli yenilenme ve böylece gelişme gayretindeyiz" diyor.

22 yıl önce kurulan İzmir Suluboya Ressamları Derneği'nin suluboya resme, sanata ve sanatçıya destek olmak amacıyla yola çıktığını aktaran Muzaffer Bektaş, "Bu süre içerisinde pek çok sanatsal faaliyet gösterildi. Bu faaliyetler arasında suluboya ve plastik sanatlar sergileri, çalıştay ve workshoplar, resim yarışmaları, sosyal destek projeleri ve kurslar yer aldı. Yeni bir isim ile yenilenen yönetim olarak bir önceki Başkanımız Nimet Topkaç'tan devraldığımız bayrağı daha da ileri noktalara taşımaya kararlıyız" diyor.

Muzaffer Bektaş, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Resim-İş Eğitimi Bölümü mezunları ve akademisyenlerin katılımıyla 2018 yılında kurulan Art İstasyon Plastik Sanatlar Grubu'nun, İzmir Suluboya Ressamları Derneği ile birleşmesiyle daha büyük bir sinerji oluşturulduğunu söylüyor. Art İstasyon Plastik Sanatlar Grubu'nun, resim, heykel, grafik, seramik, yağlıboya ve akrilik çalışmalar ile kendisini kanıtladığını vurgulayan Muzaffer Bektaş, "İçlerinde görsel sanatlar öğretmeni olarak MEB'de çalışan öğretmenlerin yanı sıra akademisyen olan tüm disiplinlerden sanatçıları barındıran Art İstasyon Plastik Sanatlar Grubu, İzmir Suluboya Ressamları Derneği ile birleşerek daha güçlü, cesaretli ve daha yenilikçi bir anlayışla, yıllanmış tecrübeler ile birlikte daha ciddi bir ivme kazanmıştır" görüşlerine yer veriyor.

YENİ YÖNETİM

Muzaffer Bektaş, iki dinamik gücün birleşmesinden, İzmir adını sanat tarihine geçirecek bir yapı doğduğunu söyleyerek, "İsim değişikliği için, İzmir'in Kültürel Değerleri Resim Yarışması'nın tamamlanmasını bekledik. 3 Haziran 2023 tarihinde yapılan, İzmir Suluboya Ressamları Derneği'nin 8. Olağanüstü Genel Kurul toplantısında, dernek üyelerimizin ortak kararıyla isim ve tüzük değişikliğini gerçekleştirdik" diyor.

Mine ÇALLIOĞLU

Huriye TAMER

İsim değişikliğiyle Uluslararası İzartist Derneği'nin yönetim kurulu şu isimlerden oluştu: "Muzaffer Bektaş (Mona Muzo), Nilay Çevik, Müzeyyen Gökmen, Gülfer Tellaloğlu, Özlem Kalmaz, Fikret Güneş, Ayla Erdoğ Çetin."

YAŞAMI
YAKALAMAK GEREK

Sanat dünyasının Mona Muzo olarak bildiği Muzaffer Bektaş, sanatçı olabilmek için yaşamı yakalayıp tutmak gerektiğinin altını çizerek, "Yaşamı belleğe, belleği anlatıma, gereçleri biçime dönüştürmek gerekiyor. Sanatın görevi, insanı bütünlüğü içinde heyecanlandırmak, kendisini bir başkasının yaşamı ile görebilmektir. Sanat insanı parçalanmış bir durumdan, birleşmiş bir bütüne dönüştürebilir. Sanat insanın gerçekleri anlamasını sağlar. Olayları dayanılır bir biçime sokmasında insana yardımcı olmakla kalmaz, gerçekleri daha insanca, insanlığa daha layık kılma kararlılığını da artırır. Sanatın kendisi bir toplum gerçeğidir" diyor. Sanatın dünyayı değiştirebileceği gerçeğine vurgu yapan Muzaffer Bektaş, "Sanat bu değişime yardım etmelidir. Sanat ve sanatçı için üretmek bir yaşam biçimidir. Bu bağlamda Uluslararası İzartist Derneği sanatçıları olarak, üretip kendimizi gerçekleştirirken, gelişmeye ve aynı zamanda topluma mesaj vermeye devam edeceğiz" görüşlerine yer veriyor. Ürettikleri eserleri sergilerde sanatseverlerle buluşturmakla yetinmeyeceklerini söyleyen Muzaffer Bektaş, "Sanat felsefesi, sanat tarihi, modern sanat üzerine üniversiteler, kurum ve kuruluşlarla paneller, söyleşiler,

Ayten GÜREŞÇİ

eğitimler gibi etkinlikler yaparak, içi dolu bir yol haritası planlıyoruz” yönünde görüş belirtiyor.

İzmir’in Kültürel Değerleri Resim Yarışması’na da vurgu yapan Muzaffer Bektaş, “Bu yarışma ile sanatçılarımız için yeni bir heyecan başlıyor. Hem sanat hem de güzel İzmir ve bölgesi adına yarışmanın devamında ciddi çalışmalar yapacağız” diyor.

TEŞEKKÜRLER ARKADAŞLAR

İzmir Suluboya Ressamları Derneği’ni, 7. Olağan Genel Kurulu’na Başkan olarak taşıyan ve görevi, şimdi adı Uluslararası İzartist Derneği olan oluşumun Başkanı Muzaffer Bektaş’a devreden Nimet Topkaç, 8 yıl sürdürdüğü görevi ehil arkadaşlarına bırakmaktan mutluluk duyduğunu söylüyor.

Nimet Topkaç, “Her etkinlik benim için coşku ve sevinç duymaktı. Süreç içerisinde yine aynı hisleri yaşayacağım. Görev süremizce birlikte yürüdüğümüz, zorluk, yorgunluk ve sevinçleri paylaştığımız yönetim kurulu dostlarım Mülkiye Baysan, Huriye Tamer, A. Umur Somalı, Mine Çallıoğlu ve Tolunay Yıldızhan’a sonsuz teşekkür ediyorum” diyor.

Zekiye ERÇİN

Geleneksel olarak sürdürdüğümüz Gültepe Rumeli Şenliği'nde, Balkanlar'ın kültürel esintisini, yine halaylar eşliğinde estirdik.

Böyle Olur Rumeli Şenliği

Her yıl geleneksel olarak düzenlediğimiz Gültepe Rumeli Şenliği 16. yılında Konak'ta Balkan rüzgârları estirdi. Konak Belediyesi, Gültepe Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği, Mlada Düşler Atölyesi ve Çamdibi Halk Oyunları Gençlik ve Spor Kulübü işbirliğinde, Gültepe Turgut Reis İlkokulu bahçesinde düzenlenen şenlik, bir yandan coşku dolu anlar yaşattı bir yandan da kardeşlik hislerine vurgu yaptı.

Balkan göçmeni Gültepeliler'in hasret giderdiği, göçmen türkülerinin seslendirildiği şenlik renkli görüntülere sahne oldu. Bando Rumeli'nin sahne gösterisi ilgiyle takip edilirken, Çamdibi Halk Oyunları Gençlik ve Spor Kulübü ise Üsküp yöresinin oyunlarını izleyiciyle buluşturdu. Mlada Düşler Atölyesi'nin geleneksel Balkan kıyafetleri defilesi büyük alkış aldı. Sakoband Grubu ve Sevim Kahya etkinliğe katılanları coşturdu.

Gültepeliler'in büyük bir çember oluşturarak oynadıkları göçmen halayında coşku, doruk noktasına ulaştı.

Balkan kökenli olan Başkan Batur, şenlikte herkesin yan yana, omuz omuza durduğuna vurgu yaparak, "Güzellik burada; kadınıyla, erkeğiyle, genciyle, çocuklarımızla beraber omuz omuza dayanışma içinde şenliğimizi 16 yıldan bu yana gerçekleştiriyoruz. Bir Selanik göçmeni olarak diyorum ki: biz de Gültepe deyince, Makedon göçmenleri deyince, Rumeli deyince, Balkanlar deyice akan sular duruyor. Hep birlikte dayanışma içinde mücadelemize devam edeceğiz" dedi.

"Konak Belediyesi'nde, Balkan göçmenleriyle birlikte nefes alan, sizlerle beraber mücadeleye hazır bir kardeşiniz var" diyen Başkan Batur, "Birlikten güç almaya devam edeceğiz. Hiçbir zaman umutsuzluğa düşmeyeceğiz. Umudun bittiği yerde her şey biter. Umudumuzu kaybetmeden mücadeleye, dayanışmaya devam edeceğiz" diye konuştu.

Milli bayram kutlamalarını Gültepe'ye taşıdıklarını da vurgulayan Başkan Batur şunları söyledi:
"Her milli bayramımızda Cumhuriyetimiz'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün anıtına çelengimizi koymaya devam edeceğiz. Gültepe bizim için farklı. Gültepe'yle beraber yatıyor, Gültepe'yle beraber kalkıyoruz. Muhtarlarımızla, özellikle Balkan derneklerimizin temsilcileriyle her zaman yan yana olmaya devam edeceğiz. Yaşasın Cumhuriyet, yaşasın Mustafa Kemal Atatürk."
Gültepe Makedonya Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği Başkanı ve Konak Belediyesi

Balkan Masası Başkanı Birol Özkardeşler, 2006 yılında kurulan derneğin Rumeli Balkan derneklerinin temsilcileriyle birlikte İzmir'de büyük işlere imza attığını söyledi.

Özkardeşler, "Ama bu büyük işlere imza atarken her zaman yanımızda Konak Belediye Başkanımız Abdül Batur vardı. Başkanımıza hepiniz adına, verdiği hizmetlerden ve desteklerden dolayı teşekkür ediyorum. İzmir'in kalbi Konak'ta, Konak Belediyesi olarak bir Balkan masası kurduk. Masanın kurulmasına Abdül Batur öncülük yaptı. İlk ve tek örneği şu an Konak Belediyesi'nde.

Başkan Batur döneminde Konak'ta hem bir mübadele parkı hem de bir mübadele anıtı işleve geçirildi. Balkanlar'daki soydaşlarımızla ilişkilerimiz de Abdül Batur'un göreve gelmesiyle birlikte hızlandı. Gültepe bölgesindeki soydaşlarımızın, hemşehrilerimizin İzmir'e göç etmeleri 70 yıl öncesine dayanıyor" dedi.

Ebru KAŞLI
Gazeteci

Kurdukları sanat atölyesinde geleneksel sanatlarımızın öğrenilmesine ve tanıtılmasına olanak sağlayan genç nesil sanatçılarımızdan Fatma Sarıbaş ve Ayşe Burcu Gezer, uğraşlarının evrensel kültüre katkı olduğunu aktarıyor.

Geçmişin Renkli İzleri

Geçmişin değerli izleri onlar. Ve bu değerini yaşatmak; ilgi, sabır, özveri ve emek istiyor. Elden ele geçmesi, o ellerde değerinin devam etmesi ve geleceğe taşınması önemli. Toplumsal hafızamızın parçasıdır el sanatları… Tarihten günümüze kadar farklı coğrafyalarda gelişen kültürlerin yansımaları; kimi zaman bir halı motifi, kimi zaman bir kitabın kapak süslemesi, bir dini tasvirin narin bezemeleriyle estetik zevkimizi besler. Türk sanatlarına örnek olarak; hat sanatı, ebru, tezhip, minyatür, çinicilik, ahşap oymacılık, taşçılık, çömlekçilik, dokumacılık, camcılık gibi önemli üsluplar, örnek verilebilir. Kilimcilik, yazma, seramik ve çömlek yapımı, deri işleme, keçe ve oya yapımı turizm ve ticari yönleriyle işlevsel özellikler taşıyan geleneksel sanatlarımızdan. Turizm sektörüne büyük katkıları olan kadim el sanatların önemi, modern dönemin tüm toplumları birbirine benzemeye zorladığı günümüzde daha da değerli. Bu değerli estetik birikimi, gelecek nesillere taşımayı kendisine misyon edinmiş sanatçılarımızın emekleri çok kıymetli. Kurdukları sanat atölyesinde geleneksel sanatlarımızın öğrenilmesine ve tanıtılmasına olanak sağlayan genç nesil sanatçılarımızdan Fatma Sarıbaş ve Ayşe Burcu Gezer'i ağırlıyoruz bu ay sayfalarımızda. İzmir'in önemli tarihi mekanlarından Kızlarağası Hanı'nın ikinci katında yer alan "Levn Sanat Atölyesi"nde geleneksel Türk sanatlarının değerlilerinden ebru, tezhip ve minyatür ile tanışmalarını ve hiç bitmeyecek öğrenme ve öğretme süreçlerini paylaşacağız sizlerle.

SUDA AÇAN RENKLER

Renklerin suda yer alma hikayesidir ebru sanatı. Farklı coğrafyalarda da tanınan ve uygulanan renk dünyası. Suya atılan renklerde bir dünya saklı. Geleneksel el sanatlarımızın kıymetlilerinden. Geleneği sürdürmek emek ve sabır ister. Elden ele geçen, gönülden gönüle akan bir öğrenme süreci yaşanır. Teknenin başına her oturuş bir derstir. Suyun ve renklerin size verdiği bir ders. Ve bu ders hiç bitmez. Ebru sanatının özgün uygulayıcıları arasında yer alan Fatma Sarıbaş söyleşimizin karakterlerinden birisi.

- Geleneksel Türk sanatı ebrunun, doğma ve yaygınlaşma süreci nasıl yaşandı yönündeki sorumuza, şöyle yanıt veriyor:

Tam olarak nerede ortaya çıktığı bilinmese de ebrunun Orta Asya'da doğduğu söylenmektedir. İpekyolu ile İran üzerinden Anadolu'ya geliyor. Bilinen en eski ebru, 16. yüzyılda gözüküyor. Ebru sanatının günümüze gelmesinde Şeyh Sadık Efendi'nin Buhara'dan İstanbul'a gelmesinin büyük payı var. Şeyh Sadık Efendi, ebruyu bilerek gelmiş. Oğlu Nazif ve Edhem Efendiye öğretmiş. Edhem Efendi de Necmeddin Okyay'a el vermiş. Ömürlerinin son dokuz yılını beraber geçirmişler. Necmeddin Okyay, Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim vermiş. Çiçekli ebruların da mucidi. Necmeddin Okyay da iki oğluna ve yeğeni Mustafa Düzgünman'a ebruyu öğretmiş. Ebru sanatındaki geleneği korumuş, tam bir sanatkarmış. Ebrunun yanı sıra mücellitlik ve dini musiki ile ilgileniyormuş.

Sergiler açarak sanatımızın dünyada duyulmasına da vesile olmuş. Günümüze gelindiğinde de rahmetli Mustafa Düzgünman'ın sayesinde bizler de ustalarımızdan bu sanatı öğrenip en doğru şekilde aktarmaya çalışıyoruz.

Ben de icazetimi ustam Sedat Altınöz'den aldım. Hocam sağ olsun layık gördü. Ustalarımız öğrencisinin sanatına, sabrına, emeğine dikkat ettiği kadar, edebine ahlakına da bakar. Sanatı iyi yapıyor olmak yetmez. Ustamızdan tekne başında ne gördüysek taklit ede ede ustamız gibi "Ebru" yapmaya çalışırız. Usta ile çırak ilişkisi hocamın da dediği gibi; et ve tırnağın birbirinden ayrılmamasıdır.

-Ebru sanatına gösterilen ilginin arttığını görmek memnunluk verici. Nedir bu sudaki renklerin büyüsü?

Özünde sabır ve emek isteyen bir sanat dalıdır. Ebru, göründüğü kadar basit bir sanat değildir. Kullandığımız malzemelerin doğal olmasından kaynaklı ayar kısmını anlayabilmek tecrübe ve ustalık ister. Sıvının yoğunluğu, ebru yapılacak ortamın sıcaklığı, boyalarının içindeki su ve öd miktarları, nem oranı, sıcaklığı gibi. Boyalarımızın içinde kullanmış olduğumuz malzemeler zaman içinde bozulabilir. Bu noktada ebrucunun ustalığı devreye girer. Ebru sanatında; boyaların su yüzeyindeki dağılımı, ahengi, tekne yüzeyindeki bütün desenlerin kâğıda geçiş hali ve tekrarı olmayan, biricik oluşu sanatın en dikkat çeken özelliklerinden. Bu özgün yapısı ile etkileyici hatta ruhu iyileştirici yönleriyle ilgi topluyor.

-Ebru sanatının tanınırlık düzeyini yeterli buluyor musunuz?

İzmir'de 2009 yılında Büyük Kardiçalı Hanı'ndaki atölyemde kendi çalışmalarımı yaparken gelen giden çok oluyordu. Ancak çok fazla bilinirliği yoktu. İzmir'de geleneksel sanatlar adına çok fazla girişimlerde bulunduk. Sergiler, festivaller ve kültür etkinliklerinde sık sık yer alarak ebru sanatının daha çok fark edilmesine çalıştım. Tabii ki Türkiye'nin her yerinde çalışmalarını devam ettiren sanatçılarımız ile etkileşimin büyük rolü de var. Eskiye göre ebru sanatı çok daha fazla tanınmakta ancak gidilecek uzun yolun henüz başındayız.

-Öğrencileriniz ile atölyenizde nasıl bir çalışma programı uyguluyorsunuz?

2014 yılından beri Ebru, Tezhip, Minyatür bölümlerinden oluşan Levn Sanat Atölyemiz'de eğitimlerimizi sürdürerek hem öğrencilerimizle hem de sergilediğimiz eserlerimizi görmek isteyen sanatseverlerimizle buluşuyoruz. Atölyemizin adında da taşıdığımız renklerimizi ebrularımıza, minyatür ve tezhip eserlerine taşıyarak geleneksel sanatlarımıza hayat vermeye ve tanınırlığını artırmaya çalışıyoruz. Öğrencilerimizin farkındalığı ve azmi gerçekten önemli. Yıllardır atölyemize devam eden ve her dönem aramıza yeni katılan öğrencilerimiz var. Öğrencilerimizle gerçekleştirdiğimiz çalışmalarımızı yıl içinde açtığımız sergilerle sanatseverlerin beğenisine sunuyoruz.

-Yurt dışında da ebru yaygın biçimde bilinen bir sanat disiplinini uyguluyorsunuz. Farklı örnekleri ile karşımıza çıkıyor. Yurt dışında kimler, nasıl taşıyor bu sanatı?

Ebrunun ilk yapılmaya başlandığı yerin Hindistan olduğu söylenir. Buradan İran'a geçiyor. 16. yüzyılda İran'da "bulutumsu" anlamına gelen ebri olarak adlandırılıyordu. Osmanlı'da yine aynı şekilde kullanılmıştır. Türkçe ile "ebru"ya dönüşüyor. İstanbul'dan Avrupalıların ebru kağıtları alıp ülkelerine götürmeleri ile sanatımız dikkat çekmiş; "Türk mermer kağıdı/ marbleart" ismiyle yayılmaya başlamış. Kullandıkları farklı malzemeler ile bizden farklı çalışmalar çıkıyor. Dalgalı ebru, kaplan gözü ebrusu bu farklı çalışmalara örnek verilebilir. Çin'de, Japonya'da benzer teknikler ile yapılan farklı isimlerde çalışmalar var.

-Genç öğrencileriniz var, son derece de yetenekliler. Bu ilgi ebru sanatının gelişimi için umut veren bir durum değil mi?

Her insanın hangi yaş gurubundan, hangi sanatla olursa olsun bir uğraşı olmalı. Ebru sanatı geleneksel sanatlarımızın en önemli dallarından biri. UNESCO'nun "Somut Olmayan Kültürel Miras" listesinde yer alıyor. Genç arkadaşlarımızın da ilgili olması çok önemli ve umut verici. Sanatımızın devamlılığı açısından çok kıymetli. Atölyemizde ilköğretime giden öğrencilerimiz de var, üniversiteye giden de. Yurt içinde ve yurt dışında okullarda da yaptığımız workshoplar ile gençlerle buluşup ebru sanatını tanımalarını sağlamaya çalışıyoruz.

RESİMLERDEKİ HİKAYELER

Özünü geçmişten alan, halkın toplumsal ve sanatsal beğenileri ile kültürel zenginliklerini yansıtan Geleneksel Türk sanatları; günümüze birçok farklı sanatsal uygulama ile geldi ve bunlar arasında yer alan tezhip ile minyatür, toplumsal tarihin izlerini günümüze taşırken, kullanılan tekniklerin etkileyici yapısıyla da modern tarzda eserlerle karşılaşmamıza neden olmaktadır.

Levn Sanat Atölyesi'nde verdiği eğitimlerle tezhip ve minyatür sanatının inceliklerini geleceğe taşımaya gönül veren Ayşe Burcu Gezer'i dinleyelim...

-Geleneksel sanatlar içerisinde Minyatür ve Tezhip'in yeri ve önemi nedir?

Geleneksel sanatlar içinde tezhip; 'süsleme' 'altınla süsleme' manasına gelen Arapça kökenli bir kelimedir. Gerçek altın ve muhtelif renkler ile kitap, levha kısaca değerli pek çok yazma eseri daha da eşsiz kılmak için geleneğe ait motif ve teknikleriyle süslenmesi eylemi de denebilir. Padişahlara, vezirlere, devlet büyüklerine, tanınmış kişilere sunulan ya da özel kitaplar için hazırlanan her çeşit yazma kitap, özellikle şiir kitaplarını tezhiplemek eski bir uygulamadır. Özellikle Kuran-ı Kerim bunların başında gelir. Minyatür ise kitap resimleme yani tasvir sanatı olarak bilinir. Savaş, düğün, ölüm, doğum gibi bir olay veya durum ya da şehir tasvirleri gibi her şey minyatür sanatının konusu olabilir. Yazıyı da desteklemek ve hayal gücünün ötesine geçirmek için perspektif kullanmaksızın icra edilen resimler son derece kıymetlidir. Geçmişi İslam tarihinin de öncesine kadar uzanan, yüzyıllardır devam eden bu gelenekler artık günümüzde duvarlarımızın en kıymetli şaheserleri haline gelmiştir. Yüzyıllar içerisinde devletler ve beyliklerde farklı disiplinde eserler görülse de temelinde doğanın stilizesi yatar. Yoğun ustalık ve sabır ile meşk edilen minyatür ve tezhip sanatında sonuca ulaşmak hayli vakit almaktadır. Bu durum eserin kıymetini ortaya koyan en önemli unsurdur.

-Geleneksel sanatların modernizm ile buluşmasını eserlerinize nasıl yansıtıyorsunuz?

Her iki sanat disiplini de gücünü, tekniğini ve stilize formlarını gelenekten alarak zamanının koşullarında ve teknolojisinde güncellenmeyi başarmıştır. Yani benim oluşumlarımda çağın insanının görsel ihtiyacının karşılanması ve tutku oluşturmasını görmek mümkün. Gelenekten kopmayıp tasarım ve stil olarak modernizme yaklaşıyorum. Bunu bilinçli yapmıyorum. Çağın sanatçısı olarak icraat adete içgüdüsel gerçekleşiyor. Özellikle minyatür sanatında eserler postmodernizmle de yorumlanabiliyor. Hayatın akışında değişen insan ve çevre konularında olması gerekenin bu olduğunu düşünüyorum. Aksi takdirde her sanat disiplini kendini tekrarlamaktan öteye geçemez. Özgün olmak sanat yolculuğumda en çok önemsediğim mottom.

-Atölyenize gelip eğitim alan ve sergilerinizi ziyaret eden sanatseverlerin ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Levn sanatın kuruluşundan itibaren her yıl ilgi ve merak çığ gibi artmakta. Biz geleneksel sanatçıların sanat icra etmenin yanı sıra sırtımıza yüklendiğimiz en önemli sorumluluk geçmişi geleceğe taşımak olmalı. Bunu başardığımızı düşünüyorum. Artan talep ve sanatsal farkındalık İzmir için paha biçilmez bir imza niteliğinde. Artan merak bizleri fazlasıyla gururlandırmakta ve daha geniş kitleleri özellikle genç nesli bize ait bu sanatlarımızla tanıştırmak için kamçılamaktadır. Yani artık "unutulmaya yüz tutmuş" deyimini geçersiz kılmak istiyoruz.

-Atölyenizde minyatür ve tezhip sanatı eğitim programları nasıl ilerliyor?

Minyatür ve tezhip derslerinde en basit seviyeden başlayarak öğrencinin yaşı yetenek ve kapasiteleri beraberinde kişiye özel eğitim veriyoruz. Her ne kadar grup dersi şeklinde eğitim alsalar da herkes ilk seviyeyi atladıktan sonra ayrı eğitim alıyor. Yaş, görme gücü, el becerisi ve yetenek gibi pek çok faktör onların ortaya eser koymalarına engel olabilir. Bu nedenle öğrencinin mevcut durumu göz önünde tutularak seviyeye göre eğitim vermeyi daha doğru buluyorum.

Bütün koşulları uygun, talebeler ise ustayı şaşırtacak güzelliklere imza atmaktalar. Bu da bizler için övünç kaynağıdır. Öğrenme süresi yoktur. İcra ettiği sürece, öğrenme serüveni devam edecektir. Çünkü tasarımın ve sanatın sonu yoktur. Malzemelerimiz birinci sınıf markaların boya ve fırçalarından oluşmaktadır. Bu konuda titiz davranıyorum. Geleneksel sanatlar mağazalarından tedarik ediyoruz. Emek ve sabrı destekleyecek nitelikte markalarla çalışıyoruz.

-Dünyada minyatür ve tezhip sanatına bakış ve değerlendirme hangi düzeyde?

Dünyada, doğu tarzı tezhip ve minyatürün çok yaygın olduğunu düşünmüyorum. Türkiyeli ve Ortadoğulu sanatçılar, İslami ve doğu kültürüne ait süsleme sanatlarını yurtdışındaki bianel ve festival gibi etkinliklerle eminim ki tanıtmaya çalışıyor.

Tabi bu bahsettiğim modern sanata kıyaslama. Ancak son yıllarda takip ettiğim bazı uluslararası sanatçıların özellikle minyatür sanatından etkilendiğini ve yer yer eserlerinde tekniklerini kullandığını fark ettim. Bu gurur verici bir durum. Etkileşim sanat dallarının gelişiminde çok önemli rol oynamaktadır. Kısaca hak ettiği yerde olduğunu düşünmüyorum.

SÜREKLİLİK İÇİN

Ve son olarak Leyn Sanat Atölyesi'nin iki değerli hocasına, geleneksel sanatların sürdürülebilirliğini sağlamak ve tanınırlığını arttırmanın faydaları konusundaki düşüncelerini sorduk. Sarıbaş ve Gezer şu yanıtı verdi:

"Geleneksel sanatların devamlılığını artırmak bizlerin kişisel sorumluluğunun yanı sıra devlet kurum ve kuruluşlarının, belediye destekleri ve tüzel alanların da sorumluluğudur. Çünkü icra edilen klasik sanat dalları kültürel miras niteliği taşır. Biz atölyemizde sanatı öğrenme çabasındaki öğrencilerimize en iyi malzemeleri sunarak, bilgi birikimimiz ile destekleyerek eğitim akışını sağlıyoruz.

Derslerimizin ilgiyle izlenmesi memnuniyet verici elbette. Dönem sonlarında sabır ve emeğin karşılığında çıkan eserimizi sergileyerek taçlandırıyoruz bu güzel yolculuğu. Sergi açmak kitlelere ulaşmanın en sağlıklı yoludur. Sergi duyurularının çok daha etkin ve yaygın yapılmasında kuruluşların desteği olursa etkileşimi artırmamız hızlanır. Ahmet Adnan Saygun Sanat Merkezi'nde son iki yıldır sergi açmaktayız.

Bize katkıları çok oldu. Özellikle duyuru açısından. Benzer salonların kapılarının bizlere açılmasını sağlamak demek, kültürel mirasımızın gücünü daha fazla izleyiciyle buluşturmak demektir. Sanatın iyileştirici yanıyla beraber halka "senin bir sanatın var" farkındalığını aynı tepside sunmak ancak iş birliği ile mümkündür.

Ayşe Burcu GEZER

1980 yılında Konya' da doğdu. İlk ve orta öğretimini Konya' da tamamladı. Ankara Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Konya Turizm ve Kültür Müdürlüğüne bağlı İbrahim Rızayev Resim Atölyesinde 4 yıl suluboya ve yağlıboya üzerine resim eğitimi aldı. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk Sanatları Tezhip Ana Sanat Dalı bölümünden 2013 yılında mezun oldu.

Lisans döneminde İzmir Konak Tarihi Salepçioğlu Camii restarasyonunda, kalemişi görevinde bulundu. Lisans tezini Gül İREPOĞLU 'CARİYE' adlı romanın minyatürünü oluşturarak yaptı. 2013 yılında K2 Güncel Sanat Merkezi'nde ilk atölyesini açtı. Daha sonra yine 2013 yılında Fatma SARIBAŞ ile Levn Sanat Atölyesini, Tarihi Kızlarağası Hanında kurdu.

Fatma SARIBAŞ

1986 yılında İzmir'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. Akademi Ege'de iç mimari ve dekorasyon eğitimi aldı. Çalışma hayatına başladığı yılların henüz başında ustası Ali Saraç ile tanıştı. 2008 yılında İzmir'de K2 Güncel Sanat Merkezi'nde kendi atölyesini açtı ve sanat çalışmalarına bu atölyede devam etti. Bir süre sonra alanında dersler vermeye başladı. 2010 yılında Resim Heykel Müzesi'ne yapmış olduğu başvuru neticesinde eserlerinin sanat değeri taşıdığına dair sanatçı belgesi almaya hak kazandı.

2011 yılında Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi'nde düzenlenen "Türkiye Geneli Gül Diyarında Ebru Yarışması" Serbest Ebru kategorisinde Birincilik Ödülü aldı. Aynı yıl içinde ustası Sedat Altınöz ile tanışma şansını yakaladı. Ustasının izinden Geleneksel Ebru Sanatının inceliklerini keşfetti. 2013 yılında Ayşe Burcu GEZER ile Tarihi Kızlarağası Hanında Levn Sanat Atölyesi'ni açtı.

Şehrin ışıltısını seyre sunan Kadifekale'nin alt katında, körfezin üstünde asılı duran bir hayat taşıyor...

Körfeze Asılı Bir Balkon

Tarihi, Büyük İskender'in MÖ 334 yılında Anadolu'ya geçmesiyle bir anılan, İzmir'in ikinci kuruluşuna sahne olan Kadifekale, şimdi tepeden bakıp ne söyler? Miladi takvimin başlamasından kısa süre sonra Romalıların yaptığı yol Kadifekale'yi Efes'e, Sart'a bağlar da 21. Yüzyıl'da, Kadifekale'ye giden yol nereden geçer?

Eşrefpaşa'dan Kadifekale'ye uzanan Rakım Elkutlu Caddesi'dir orası. 19. yüzyılın sonundan, İzmir'deki Türk mahallelerinin ışığını yitirdiği dönemden bu yana aynı Yapıcıoğlu… Yapıcıoğlu'nda yerleşim kadınlarla başlıyor. Semtin eski sakinleri o süreci şöyle anlatır: "Padişah 2. Abdülhamit dulların yaşaması için şimdiki Rakım Elkutlu Caddesi'nin üstüne, küçük evlerden oluşan dulhane yaptırıyor. 1890'lardan kalan İzmir resimlerinde kalenin altındaki arazi çıplaktır ve dulhaneler görülür. Yerleşim, 80 yıl hizmet veren bu evlerin çevresinde başlamıştır." İlk olarak Giritliler yerleşiyor, ardından Konyalılar. Sonra yine Giritlilerin göçtüğü Yapıcıoğlu, kapılarını Doğu Anadolu'dan şehre gelenlere de açıyor. Yapıcıoğlu'nu Kadifekale'ye bağlayan dulhanelerin bir kısmı günümüzde konut olarak kullanılıyor. Ünlü bestekarın adını taşıyan Rakım Elkutlu Caddesi ise Atatürk'ün İran Şahı ile yapacağı Kadifekale ziyareti şerefine, İzmir'de ilk asfaltı gören yollardan birisi oluyor.

Yeni semtin eskilerinin, büyüklerinden edindikleri bilgilere dayanarak anlattığıyla, yerleşim hoşgörünün ve birbirine saygının merkeziydi. İzmir en iyi Kadifekale'den izlenir diyenler bilmez ki körfez Yapıcıoğlu'ndan daha gerçek, daha yakın görünür. Denizin üstünde asılı bir balkon gibidir burası.

Yüzler hep denize dönük ve engin maviden alıyorlar ışığı. Deniz teklifsiz sunuyor kendisini. Semtin ilk çam ağaçlarını, 1960'lı yıllarda lise öğrencileri dikiyor ve o ağaçlar şimdi çok derinlere kök saldı.

Yapıcıoğlu'nun parka yakın kısmındaki evlerin çoğunluğu tek ya da iki katlı ve bazısı bahçeli. Bahçesi olmayanlar ya kapının önüne ya çatıya; boş buldukları her yere çiçek ekmiş. Semtte hayatın damarları evlerin duvarlarından sarkıyor. Rakım Elkutlu Caddesi ve çevresinde daha yüksek binalar var. Semt ya camiye ya da parka göre tarif ediliyor konuklarına. Televizyonun hayatlara katılmasından önce Yapıcıoğlu'nun sinemaları vardı ve çok ünlüydüler. O sinemaların önünde toplanılırdı. Akşamları konu komşu gidilir, tahta iskemlelerine minderler yerleştirilir ve çiğdem-çekirdek çitlenip, gala gecelerine gelen sanatçılar ile buluşulurdu. 1970'den itibaren tüm Türkiye'deki sinemalara ne olduysa onlarda benzerini yaşadı. Çiçek Sineması, popülerliğini yitirdi. Şenocak Sineması da aynı kaderi yaşadı. Semtin tüm sakinlerinin anlatımıyla, "İzmir Körfezi'nin eşsiz manzarasına sahip muhit", geçmişin, masal gibi anlatılan yıllarına özlem duyuyor mu, duyuyor!

1970'li yıllar, Yapıcıoğlu

Ülkemizin astronomi ve uzay bilimleri alanındaki önemli merkezlerinden birisi de Ege Üniversitesi bünyesinde yer alıyor. Ege Üniversitesi Gözlemevi Araştırma ve Uygulama Merkezi bir yandan evreni inceliyor bir yandan da gökyüzünün sihrini merak edenlere kapılarını açarak, gözlem olanağı sunuyor.

Evrene Açılan Pencere

Türkiye'de güneş tutulmasının gözlemlendiği en ideal merkezlerden birisi de Ege Üniversitesi Gözlemevi Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Astronomi ve Uzay Bilimleri öğrencilerine eğitim ve öğretim hizmeti verilen merkezde, Türkiye'deki üniversitelerin öğretim üyelerine, benzeri bölümlerin araştırmacılarına, astronomik gözlem ile ölçüm olanakları da sağlanıyor. Gökyüzü ve astronomi ile ilgilenen herkes için ziyaret programları da merkezin sunduğu olanaklar arasında yer alıyor. Ege Üniversitesi'nin Astronomi Kürsüsü, Fen Fakültesi bünyesinde 1962 yılında Matematik Kürsüsü'nün yönetiminde kuruldu.

Başlangıç yıllarında kadrosunda öğretim üyesi bulunmadığından, astronomi derslerini Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'nden, Doç. Dr. Abdullah Kızılırmak, Dr. Rümeysa Kızılırmak ve İstanbul Kandilli Rasathanesi'nden Doç. Dr. Muammer Dizer misafir öğretim üyesi olarak verdi. Doç. Dr. Abdullah Kızılırmak ve Dr. Remeysa Kızılırmak'ın, Fen Fakültesi Astronomi Kürsüsü'ne atanmalarıyla, kürsü bağımsız şeklini aldı.

Ege Üniversitesi Gözlemevi kurulduğundan bu yana yıldızların yapısı ve evrimi, çift yıldızlar, soğuk yıldızlarda manyetik etkinlik, uzun dönemli değişimler, galaktik yıldız kümeleri, flare

yıldızları, yıldız sismolojisi, gezegenli yıldız sistemi gibi bilimsel çalışmalar yürütüyor. Bilimsel araştırmaların yürütüldüğü bir uygulama ve araştırma merkezi olmanın yanı sıra astronomiyi ve bilimi topluma tanıtma, sevdirme işlevini de yerine getiren merkez, gök olayları, gök cisimleri ve evrenin yapısı hakkında bilgiler de sunuyor. Yıl içerisinde önemli gök olaylarının olduğu özel günlerde, toplumun her kesimine yönelik olarak çeşitli etkinlikler de düzenliyor.

BİLİMSEL MİSYON

Fiziki ve teknolojik altyapısı yenilenerek güçlendirilen Ege Üniversitesi Gözlemevi Araştırma Merkezi bir yandan gökyüzünü incelerken bir yandan da eğitim işlevini sürdürüyor.

Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Necdet Budak, “Gözlemevi Uygulama ve Araştırma Merkezi, bölgemizde astronomi ve uzay araştırmalarının yürütüldüğü önemli noktalardan birisi. Son dönemde fiziki ve teknolojik altyapısını yenilediğimiz gözlemevi, bilimi toplumla buluşturma misyonumuz doğrultusunda birbirinden önemli etkinliklere ev sahipliği yapıyor. Gözlemevi Uygulama ve Araştırma Merkezimizde bilim insanlarımız genç ziyaretçilerimize çeşitli astronomi deneyimlerini sunuyor” diyor.

4 FARKLI İSTASYON

EÜ Gözlemevi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü Doç. Dr. Hasan Ali Dal, merkezlerinde bilimi toplumla buluşturma misyonunu yerine getirdiklerini söyleyerek, “İzmir’in farklı okullardan gelen ilk ve ortaöğretim öğrencisi gözlemevi alanında 4 farklı gözlem istasyonunda güneş tutulması izliyorlar. Canlı video yayını dışında gökyüzü tutkunlarına Türkiye’de ilk kez oluşturulan ve çok sayıda gözlemciye aynı anda gözlem yapabilme imkanı sağlayan bir optik düzenek sunuyoruz” diyor.

Sefa
TAŞKIN
1989-1999 Bergama Belediye Başkanı

Hasan Tahsin'in, 15 Mayıs 1919 günü, İzmir'de ilk kurşunu sıkmasıyla, emperyalizme karşı başlayan direnişinin, yine aynı şehirde, 9 Eylül 1922 günü sona ermesi, hepimizin hafızasındadır. İzmir'in, haksızlıklara karşı, geçmişi 1700'lü yıllara dayanan bir başkaldırısı daha var ki tarihe, "İzmir Deneyimi" olarak geçer.

İzmir Deneyimi

Pek anılmaz ama yaklaşık 300 yıl önce, küçük bir köy olmaktan çıkıp yavaş yavaş büyük bir Akdeniz kenti olmaya evrilen İzmir şiddetli bir isyan yaşamıştı. Bu isyanın etkileri, belki de çok geçmeden İstanbul'a yansıyacak, Osmanlı Devleti'nin üst yönetiminde önemli değişikliklere yol açacaktı.

O zamanlar dünya yeni, büyük bir ekonomik ve politik sıçramanın sancılarıyla karşılaşmaya başlıyordu.

Bilim ve sanatın, antik çağın birikimini de kullanarak muhteşem bir yükselişe geçtiği "rönesans", bir anlamda "yeniden doğuş" rüzgarını da arkasına alan yeni Avrupa burjuvazisi, biriktirdiği sermayenin gücüyle, şatolara sığınmış feodal beylerin-toprak ağalarının iktidarını yıkmaya hazırlanıyordu. 1700'lü yıllardı.
Macaristan ovalarından Arap çöllerine dayanan, birçok Avrupa kralını dize getiren Osmanlı İmparatorluğu da elbette bu sancılardan nasibini alacaktı. Padişah III. Ahmet, Sadrazam damadı Nevşehirli İbrahim Paşa idi. Genellikle, kırsaldaki köylünün bir kısmına el konulan geleneksel tarımsal üretimine, doğu batı arasında ve içte yapılan ticaretten edinilen "baç"a (paya), fethedilen ülkelerden alınan vergilere dayanan Osmanlı'nın ekonomik düzeni bu koca imparatorluğun varlığını sürdürmek için yeterli olmamaya başlıyordu.

Köylünün asker gücüyle, fethedilen ülkelerin çocuklarından devşirilenlerden oluşan Yeniçeriler'in bel kemiği olduğu ordu düşmanlarla baş edecek durumdan yavaş yavaş çıkıyor, fetihler dönemi kapanıyordu. Yakın gelecekteki, "Sanayi Devrimi"nin ayak sesleri duyuluyor; Avrupa'nın silah yapım tekniği, özellikle topçulukta Osmanlıyı aşıyordu. Macaristan ve Ruslar ile 1690'larda yapılan savaşların kaybedilmesi Osmanlı Devleti'ni derinden etkilemişti ve toplum içinde sık sık hoşnutsuzluklar ortaya çıkıyordu. Avrupa'daki toplumsal ilerlemeyi, Osmanlı'daki gerilemeyi gören, yaşayan Padişah III. Ahmet, bunu önlemek amacıyla olsa gerek, Osmanlı Devleti'nde de birtakım değişikliklere gitmeye ve teknik yenilikler getirme yoluna yöneldi.

Bu gelişmede Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın da büyük etkisi vardı. 1727'de Macar asıllı İbrahim Müteferrika, padişahın izniyle ilk matbaayı kurdu. Yalova'da kâğıt, İstanbul'da kumaş fabrikası, çini imalathanesi açıldı. Bir itfaiye örgütü oluşturuldu. Sanat ve kültür alanında ilerlemeler kaydedildi. Doğunun klasik eserleri Türkçe'ye çevrildi. "Bu şehr-i İstanbul ki bimisl-ü behadır. Bir sengine yek pare Acem mülkü fedadır", sözlerinin sahibi Nedim gibi şairler yetişti bu ortamda. Avrupa'nın birleşik güçleriyle yapılan ve birçok toprağın kaybedildiği uzun savaş yıllarından sonra 1699 yılında yapılmış Karlofça Anlaşması'yla oluşan barış ortamında, İstanbul'un birçok yerinde saraylar, köşkler inşa edildi. Ancak bu durum, toplumsal ilerlemeyi sağlayacak; elinde sermaye biriktiren bir burjuva sınıfının ortaya çıkmasına, üretim araçlarının yenilenmesine, üretici güçlerinin gelişmesine ve zeminin hukuk temelli olmasına neden olmadı.

İŞARET FİŞEĞİ İZMİR'DEN

Geniş halk kesimleri huzursuzdu. Artan basınç fırtınaya dönüşmek üzereydi. "Lale Devri" denilen bu dönemde, devlete yakın üst

toplumsal çevrenin parlak hayatı; bu tarz yaşama erişemeyenler, özellikle ordunun temel gücünü oluşturan Yeniçeriler tarafından tepkiyle karşılanıyordu. Kuruluşundan beri Osmanlı Devleti içinde önemli bir güç merkeziydi, devşirme erlerden oluşan Yeniçeriler. Bu ortamda Osmanlı Devleti ve toplumu yeni çalkantılı bir döneme giriyordu. Üretici güçlerde oluşmayan gelişme ortamında, bu sancılı süreçte yönetici güç tarafından yapılan üst yapı yenilikleri, kültür ve sanat etkinlikleri diğer toplumsal kesimler tarafından yadırganıyor ve dışlanıyordu. Oluşan rahatsızlıklar güncel ekonomik sıkıntılarla birleşince, geniş toplum kesimlerinin huzursuzluğu mevcut yönetimle iktidar çekişmesi içinde olan kesimleri de etkiliyor, bir çatışma, başkaldırı ortamı doğuyordu.Bunun en belirgin örneklerinden biri 1730 Patrona Halil İsyanı, Damat İbrahim Paşa'nın katledilmesi ve Padişah III. Ahmet'in tahttan indirilmesidir. Ancak bu büyük kavganın işaret fişeği İzmir'de atıldı. Başkaldırının öncülü belki de 1727 yılında İzmir'de yaşanan ve güçlükle bastırılan isyandı. Halkın güncel ekonomik koşullardan hoşnut olmama durumu yerel beylerin iktidar ve güç kavgasıyla birleşince İzmir'de çarpıcı olaylar yaşandı.

YENİÇERİ VOYVODA ÇEKİŞMESİ

Değerli bilim adamı Prof. Münir Aktepe'nin çalışmaları, Osmanlı arşivlerinden edinilen belgeler, İzmir İsyanının ayrıntılarının çoğunu gün yüzüne çıkardığı gibi bu gibi olayların anlaşılmasına bir rehber niteliğindedir. Prof. Aktepe'nin verdiği bilgilerden, İzmir'de yaşanmış bu dikkat çekici olay izlenebilir: 1727-28 Yıllarında İzmir'de yerleşik Yeniçeriler ile İzmir Voyvodası'nın Sekbanları arasında bir kavga çıkmıştı. O zamanki Osmanlı Devlet düzeninde Voyvodalar (bir tür vali) hazineye ait arazi ile padişah ve devletin ileri gelenlerinin gelirlerini toplamak üzere görevlendirilen, atanan memurlardı. Aynı zamanda gelir elde edilen yerin düzen ve güvenliğini sağlamak görevleriydi. Yörede devleti temsil ediyorlardı. Para ve güç onlardaydı. Voyvodalık binaları da günümüzdeki hükümet konağına benzer bir işleve sahipti. Yeniçeriler ise devletin sürekli askerleriydi. Osmanlı'nın ilk yıllarında padişahın av seferlerinde ona yardımcı olmak üzere oluşturulan Sekbanlık, sonradan Voyvoda gibi yerel yöneticilerin korumalığına dönüşmüştü. Sekbanlar köylüler arasından toplanan erlerdi. Bu iki güç odağı olan, Yeniçeriler ile Voyvodalar arasında, daha fazla güç sahibi olma çatışmasından kaynaklanan bir çekişme vardı. Yaşanan toplumsal hoşnutsuzluk ortamında, yerel yönetimde söz sahibi olmak isteyen Yeniçeriler, Payitaht'ın İzmir'deki memuru Voyvoda'nın Yeniçeri subaylarını tayin etmesine karşı çıkıyordu. Her toplumsal patlamanın bir gerekçesi vardır! Anlaşmazlık büyüdü, Yeniçeriler ile Voyvoda'nın Sekbanları, korumaları arasında kavgaya evrildi. İzmir'de asayiş bozuldu. Olay Yeniçeriler'in isyanına dönüştü. Yeniçeriler yalnız başlarına devletin İzmir'deki temsilcisi olan Voyvoda'ya üstün gelemeyeceklerini biliyorlardı.

TİKLİLİK'TEKİ BULUŞMA

Yeniçeriler, yandaş bulmak için Kadifekale yakınındaki Yoncalık denilen yerde bir toplantı yaptılar. Oldukça büyük bir kalabalık Kadifekale eteklerinde bir araya geldi. Durumdan etkilenmiş olmalıydılar ki Voyvoda'dan memnun olmayan kentin saygın kişilerinden, Serdengeçti ağalarından Burnu Çalık oğlu Halil ile Muhtesip oğlu Ahmet de onlara katıldı. Her ikisi de İzmir'de tanınan, devlet için fedakarlıklarda bulunmuş kişilerdi. Serdengeçtiler Osmanlı askerlik düzeninde, sınır boylarında öncü güç gibi savaşan "Akıncılar"dan idi. Ölümü hiçe sayarak düşmana saldıran, her türlü tehlikeli görevi yapan gözü pek savaşçılardı. "Yalınkılıç" ya da "Dalkılıç" da denirdi onlara. Toplum bu saygın kişilerin sözünü dinlerdi. İsyanda başı çeken Yeniçeriler, yanlarına yeni katılanlarla birlikte, kentin ortasında, bugünkü eski İzmir'de, Tilkilik'te bir araya geldiler ve hareket geçtiler.

İSYAN İVME ALIR

Ya kurulu düzenin olduğu gibi sürmesini isterler ya da olumsuz koşulların onların eliyle yavaş yavaş değiştirilmesini. İzmir'de devletinin en önemli memurlarından İzmir Kadısı ve bazı Ayanlar, kentte oluşan kargaşayı, isyancıları yatıştırmaya çalıştılar. "Kadılar", Osmanlı Devlet düzeninde, büyücek bir yerleşim yerinde devlet tarafından atanmış, şer'i (İslam kurallarına göre) ve idari yargıdan sorumlu kişilerdi. Bazı başka kamu görevleri de vardı. "Ayanlar" devlet tarafından kentin ileri gelenlerinden seçilip belirlenen, devletin bir takım yerel işlerini gören, çıkarlarını gözeten kişilerdi. Bir kente birden fazla Ayan görevlendirilebiliyordu. Madem ki İzmir'deki huzursuzluğun nedeni Voyvoda idi, kentte devletin diğer etkili kişileri ve bazı Ayanlar, asilere, Payitahtla görüşüp Voyvoda ve yakınlarının şehirden uzaklaştırılabileceğini söyledi. Ancak ok yaydan çıkmıştı. İlk adımda sözlerini geçirdiklerini gören isyancılar, "kadı"yı dinlemediler.

Arkalarına kentin bazı başka ileri gelenlerini ve halkı alan Yeniçerilerin bu kararlı başkaldırısı, kentte yönetimden memnun olmayanların ve bu ortamda daha fazla güç ve çıkar elde etmek isteyen birçok kesimin de isyancıları desteklemesine yol açtı. Voyvoda'nın yanında duran Ayan Hacı Osman Ağa ile aralarında çekişme olan, yine kentin ağır kişilerinden Derviş Efendi ve Hacı Seferoğlu İbrahim Efendi gibi Ayanlar isyancılardan yana tavır koydular. Toplumsal hareket büyüyordu. Cephe genişliyordu. Yeniçeriler'in yanına, önemli Serdengeçtiler'in, bir kısmı etkin Ayanlar'ın katılımıyla, isyancılar daha da güçlenmişti. Kadı Efendi'nin ve devletin İzmir'deki diğer adamlarının, asileri yatıştırma çabaları sonuç vermiyordu.

Böyle ortamlarda talep talebi doğurur! Güçlerinin farkında olan isyancılar, yerel devlet yöneticilerinin kendileriyle başa çıkamayacağını anlamıştı.

PADİŞAH DEVREDE

Peki İstanbul, Padişah III. Ahmet ne diyordu bu duruma? Osmanlı ülkesinde devlete karşı çıkmak, baş kaldırmak o kadar kolay değil, çok tehlikeliydi. Osmanlı'nın tokadı pek yamandı! Vurdu mu indiriyordu! İsyancılar bu başkaldırı eylemlerinden dolayı padişahın onları cezalandıracağından korkmuşlardı. Daha önce sözünü dinlemedikleri Kadı Efendi'ye ve taraf tutmayan bazı Ayanlar ile tekrar görüşmek istediler. İstanbul'un devreye girmesinin kendileri için hiç hayırlı olmayacağını biliyorlardı. Huzursuzluğun ve başkaldırının nedeni, halka zulmeden Voyvoda ve yandaşı Ayan Hacı Osman Ağa idi. Önce onlar görevden

alınmalıydı. Bunu istiyorlardı ve davranışları, padişah ile devlete yönelik değildi. Merkezi ele geçirme niyetleri, güçleri olmayan isyancılar, çevreyi temizlemek istiyordu! Köklü toplumsal dönüşümler önermeyen, böyle bir önermenin oluşması için gerekli koşulların oluşmadığı bir ortamda yaşanan bir başkaldırı ya ezilir ya da karşıtlarıyla uzlaşma yolları arar. İsyancılar görüştükleri Kadı Efendi'den, bu durumu anlatması için bazı Ayanlar ile beraber İstanbul'a gitmesini ve taleplerini padişaha bildirmesini istediler. Güç göstermişler, bazı yönetsel istekleri yerine gelmiş ve toplumsal basınç sert bir biçimde kendini ifade etmişti. Asiler, İstanbul'un yaman sahiplerinden korkularının da etkisiyle kazanımlarını yeterli görmüşler, durmayı mı düşünmüşlerdi acaba? Ya da devlet sert bir biçimde üzerlerine gelmeden, daha fazla güç toplamak için bir oyalama amacı mı güdüyorlardı? Bu istem Payitaht'a iletilince İzmir'deki kargaşayı daha da büyümeden sulh ile yatıştırmak isteyen Padişah III. Ahmet ve damadı Sadrazam İbrahim Paşa, isyancıların isteklerini kabul etti. Soruna neden oldukları ileri sürülen İzmir Voyvodası ve Ayan Hacı Osman Ağa İstanbul'a çağrıldı ve İzmir'e dönmemek üzere başkentte alıkondu. Padişah III. Ahmet daha da ileri gitti. Kasım 1727'de İzmir Kadısı'na bir buyruk göndererek; İstanbul'da tutuklanan, isyancıların karşı çıktığı Ayan Hacı Osman Ağa'nın yerine isyancılardan yana olan Derviş Efendiyi Baş Ayanlığa atadı. Şikayetçi olunan İzmir Voyvodası'nı da görevden aldı, yerine Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın deneyimli çuhadarı Hacı Süleyman Ağa'yı, devletin İzmir'deki baş adamlığına, Voyvodalık makamına getirdi. Osmanlı Devlet düzeninde, "Çuhadar"lar büyük devlet adamlarının giysilerinden sorumlu kişiler idi. Padişahın ve sadrazamın giyeceklerini koruyup taşıyan, Osmanlı Sarayı'nın önemli memurlarındandı. Giyim kuşam devletin şanıydı!

İSYAN,
İSYAN ÜSTÜNE

Payitahd, isyancıların taleplerini kabul ederek; yereldeki devlet görevlilerini değiştirerek, baş kaldıranları affederek İzmir'de sükunetin tesis edileceğini umuyordu. Bu nedenle bunu sağlamak için de bölgeye Çuhadar Hacı Süleyman Ağa gibi yüksek seviyede bir memur gönderiyordu. Ancak Payitaht'ın ortamı yumuşatma girişimi, bu yeni atamalar İzmir'de halkın hoşnutsuzluğunu giderecek bir sonuç yaratmamıştı. Toplumsal basınç patlamayı sürdürmek istiyordu demek! İleri geri dolaşıp duruyordu ortalıkta söylentiler. Dedikodu gergin ortamlarda çok etkili bir silahtır… Bilinmeyene, belirsizliğe karşı ortaya atılan bir sava inanmak çok kolaydır. Aykırı sözcükler kulaktan külaha çok hızlı yayılır. Sevilmeyen, istenmeyen Ayan Hacı Osman'ın İzmir'e geri döneceği söylentisini yayıldı kentte. Onlara verilen sözlerin uygulanmayacağından kuşkulu

olan isyancılar, "kadı" ve yeni atanmış Voyvoda Süleyman Ağa'nın da kararlarına karşı çıkmaya başladılar. İstanbul bu huzursuzluğa karşı yine sakin davranıyor görünüyordu. Ateşin üstüne ateşle gitmenin zamanı daha gelmemiş olmalıydı! Payitaht, daha önce görevden alınan Osman Ağa'nın geri dönmesinin söz konusu olmadığını İzmirliler'e bildirdi. "Kadı"nın ve atadığı yeni Voyvoda Süleyman Ağa'nın buyruklarına uyulmasını istedi. Ancak sonuç alınamadı. Uzlaşma isteyen, onlara zorbalık yapan yöneticilerin görevden alınmasını bekleyen ve bunu başaran isyancılar bu buyruğa uymadılar. Belki de istemlerinin karşılanmasını devletin bir zayıflığı olarak algıladılar. Belki de güçlerinin tadını almışlardı. Baş kaldırının, sonucuna aldırmadan insanı hoşnut kılan bir yanı vardır! Belki de isyancıların istemleri tam olarak karşılanmamış, gelen gidenden farklı değildi.

FETVA

İsyancılar başı buyruk davranmayı sürdürdüler. İzmir'de toplumsal atmosfer de buna uygundu. Halkın huzursuzluğunun, yaşam koşullarından hoşnutsuzluğunun getirdiği başkaldırı ortamı sönmemişti. Halk, Yeni Voyvoda Çuhadar Hacı Süleyman Ağa'ya da boyun eğmek istemiyordu. Tepki yeniden alevlendi. Bu yeni ortamda halkın sözcülüğünü, isyancıların isteğiyle Baş Ayanlık görevine getirilmiş olan Derviş Efendi ile yandaşı Hacı Seferoğlu İbrahim Efendi yapıyordu.

İsyancıların artık kent yönetiminde de temsilcileri vardı. Sakinleşmiş gibi görünen durum hala dışa vurmak isteyen birikim içeriyordu demek! Kentteki üst sınıflara mensuplar arasında da çelişkiler anlaşılan derindi! İsyancılara katılmış zengin efendiler de üstlerinde Osmanlı'nın ağır gölgesini görmek istemiyorlardı! Bu kadar merkeziyetçi devlet her kesime sıkıntı veriyordu. İzmir'de huzursuzluk ayyuka çıktı. Yeni katılımlarla birlikte isyan daha da büyüdü. Alttan gelen baskıyla direniş yaygınlaştı. Devlete başkaldırı İzmir dışına taştı. Burun-ili (Bornova), Bınar-başı (Pınarbaşı), Kilizman (Güzelbahçe), Tahtalı köylerinden, Turgutlu, Tire, Manisa'dan isyancılara katılanlar oldu. Direnen isyancıların isteklerini kabul ettirdikleri kulaktan kulağa yayılıyordu. Daha iyi yaşama koşulları, daha özgür bir ortam istiyor olmalıydı insanlar! Osmanlı için ise durum giderek tehlike arz etmeye başlamıştı. Otorite zaaf gösteremezdi. Gelişmeleri tehlikeli bulan İstanbul'un bu duruma bir çare bulması gerekiyordu. Koca Osmanlı Devleti'ydi bu! Geç bile kalmıştı. Halkı peşine takan üç beş çapulcuya hadleri bildirilmeliydi artık. Padişah III. Ahmet bu durumun sonlandırılması, "fesat ve şakavet/kargaşa ve

bozgunculuğun” önlenmesi
için yeni bir ferman çıkardı.
Artık koca devletin gücünü
gösterme zamanı gelmişti. Önce
Payitahtt’a, devletin en üst din
adamı Şeyhülislam Yenişehirli
Abdullah Efendi bir fetva
yayınlayarak isyancıların katlinin
uygunluğunu (vacip olduğunu)
buyurdu. Dinlerine düşkün ve
derinden bağlı İzmirliler’in bu
fetvaya uyacağı umuluyordu.
Çağlar boyu “din”, kimi
yöneticilerin ve çevrelerin
emellerine ulaşmak için bir araca
dönüştürülmeye çalışılmıştı.

Devlet, İzmirli isyancıların
üzerine her yönden yüklenmeye
karar vermişti. Payitaht,
İzmir ve çevresindeki kendine
bağlı her kuruma birer yazılı
hüküm göndererek isyancıların
yok edilmesini istedi.
Osmanlı tehlikeyi görmüştü.
Tutumunu sertleştirmeliydi.
Ancak bu girişimler de etkili
olmadı. İzmir’de hükümete bağlı,
bu kararların uygulanmasını
sağlayacak kadar güçlü silahlı
kuvvet yoktu. Üstelik bazılarının
el altından isyancılarla iş birliği
yaptığı biliniyordu. Sultan III.
Ahmet buyruklarına uymayan bu
gibi devlet görevlilerinin de aynı
isyancılar gibi cezalandırılacağını
ilgililere bildirdi. Ortam iyice
gerilmişti. İp kopmak üzereydi.
İsyancılarla devlete bağlı güçler
arasından yeniden şiddetli
çatışmalar yaşandı İzmir’in alımlı
körfezinin kıyısında.

O beyaz köpükler al kana bulandı.
Bu ortamda, asiler üstün geliyor
olmalıydı ki Osmanlı’nın göreve
getirdiği Voyvoda Çuhadar
Süleyman Ağa, İzmir’den kaçtı.
Canını kurtarmak için İstanbul’a
gittiği söylendi. Önce baş kaldıran,
sonra geri çekilen, ardından tekrar
davranan isyancılar, padişahın bu
kararlı ve sert adımları karşısında

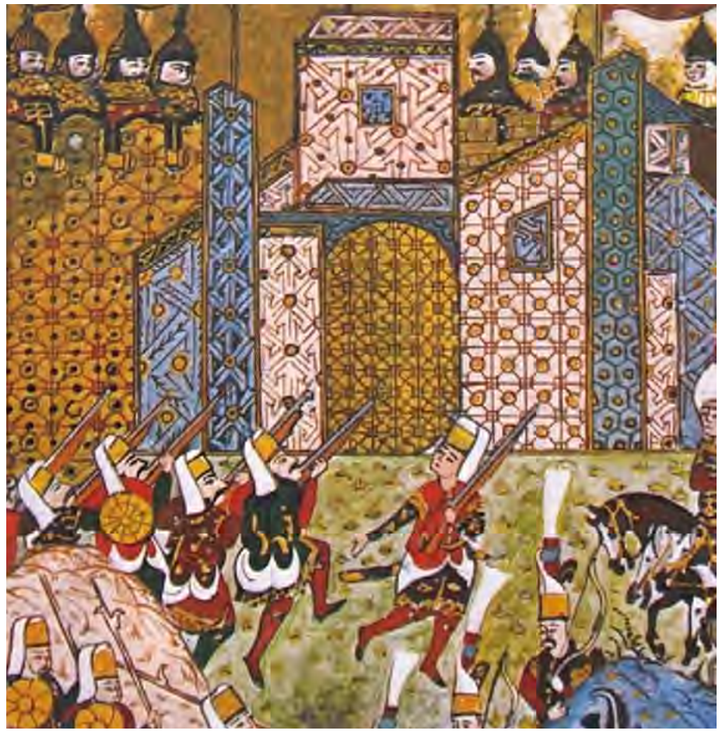

duraklama gereği duydular. Tabii
ki Osmanlı’nın bin bir deneyime
sahip merkezi devlet gücü,
bu baş kaldırıyı da bitirecek
yeterlilikteydi.

İSTANBUL’A HEYET GİDER

Bütün bu olanlara, başına buyruk
olma niyet ve isteğine rağmen
isyancılar “akıllı olmalıydı”. Nerede
durmaları gerektiğin bilmeliydi.
İsyancılar, şimdilik güçlerini
meşrulaştırmak, kendilerini
devlete kabul ettirmek istiyorlardı.
İsyancılar olan biteni açıklamak
için, daha önce yaptıkları gibi,
İzmir’deki yerel devlet yetkililerini
değil de bu kez kendi adamlarını,
Derviş Efendi ve Hacı Sefer Oğlu
İbrahim Ağa’yı, 15-20 kişilik bir
heyetle İstanbul’a gönderdiler.
Oysa hayli kızgındı Osmanlı
başkenti. Sadık gibi görünüp baş
kaldırmak kabul edilemezdi. Bu tür
olaylar ülke çapında yayılmadan
bastırılmalı, atılacak tokat herkese
ibret olmalıydı. Payitaht, ayağına
kadar gelen isyancı önderlerinden
Derviş ve İbrahim Efendi’yi derhal
tutukladı. Oyun olur muydu
hiç Osmanlı’yla? Osmanlı oyun
kurardı! Ancak bazı görüşlere
göre; isyanın iki elebaşısının, kendi
ayakları ile karşı çıktıkları gücün
merkezi olan İstanbul’a gitmek gibi
bir tedbirsizlik yapmaları mümkün
değildir.

Öyle ya da böyle, isyan sürüyordu
ki Sultan III. Ahmet isyancılarının
üstüne bu kez büyük bir güç
göndermeye karar verdi. İstanbul’u
lale çiçekleriyle süsleyen III.
Ahmet’in kararıyla İzmir’in
isyan çiçekleri ezilmeliydi.
Aydın Vilayeti muhassılı (vergi
toplayıcısı) Vezir Abdullah Paşa
bu iş için görevlendirildi. Ona,

daha önce İzmir’e Voyvoda
olarak tayin edilen, ancak
kentten kaçan Süleyman Ağa
ile işbirliği yapması emredildi.
Padişah yayınladığı fermanlarla;
(Afyon) Karahisar, Kütahya,
Saruhan (Manisa) sancakları
mütesellimleri (yerel yönetici
vekilleri) ile Bayındır, Bergama,
Menemen, Denizli, Turgutlu
kazaları Voyvodaları’ndan,
bölgedeki bütün Osmanlı güçlerini
harekete geçirmelerini, isyancıları
derhal yakalayarak, Vezir Abdullah
Paşa’ya teslim etmelerini buyurdu.

Bütün bu önlemlere rağmen
Abdullah Paşa, isyancıların
gücünden çekiniyor olmalıydı
ki Aydın’dan yürüyüp doğrudan
İzmir’e girmedi. Kent dışında
konumlandı. Ne de olsa koca
bölgeyi ayağa kaldırmıştı
isyancılar. Her yerde yandaşları
vardı. Başka bir yola, hileye
başvurdu. Baş kaldıranların
önderlerden Çalıkzade Halil
ve Muhtesipoğlu Ahmet’e
haber göndererek isyandan
vazgeçmeleri durumunda
onlara dokunulmayacağını ve
İzmir’in yönetiminin de onlara
bırakılacağını vaat etti.

İNCE PLAN

Söz büyük Osmanlı Devletinden
geliyordu ve asiler “Paşa”ya
inandılar. Ya da bu gerginliğin
böyle sürmeyeceğini görmüşler,
kazanımlarını koruyarak İzmir’de
bir sulh ortamı sağlanacağını
ummuşlardı. Üstelik İzmir’in
yönetimi onlara bırakılıyordu.
Demek ki isyancı elebaşları
içinde devletin onları yine de hoş
göreceği yönünde bir beklenti
vardı. Asiler, Osmanlı Devleti’ni
üst düzeyde temsil eden Abdullah
Paşa ve beraberindekilerle İzmir
yakınlarında buluştular. Paşa,
İzmir dışında kurduğu otağda
davet ettiği isyan önderlerine
ilk gün gayet iyi davrandı.
Bunu görüp kendilerine zarar
verilmeyeceğine güvenen diğer
isyancı elebaşları da ertesi gün
hiçbir önlem almadan, çekinmeden
Paşa’nın huzuruna geldiler.
İsyanda başı çekenlerin bir araya
gelmesini sağlayan Abdullah Paşa
hepsini tutuklattı ve hızla İzmir’e
girdi. Başsız kalan asileri neye
uğradıklarını anlamadan yakalattı
ve öldürttü. Kaçanları izlemeye
aldı. İsyancı elebaşlarından: Burnu
Çalıkzade Halil, Muhtesip oğlu
Ahmet, reis-ül ayan Derviş Efendi,
Hacı Sefer oğlu İbrahim Efendi,
Sarı İvaz, Ömer Ağa yakalanarak,
Çanakkale’nin Anadolu kıyısındaki
Kal’a-i Sultaniye hapishanesine
kapatıldı.

1728 yılı Mart ayı ortalarında
yaşanan bu gelişmeler sırasında
asilerin adım adım izlenmesine
rağmen bir kısım isyancı Abdullah
Paşa’nın İzmir’e girmesinden bir
gün önce, olacakları fark etmişlerdi
ki Dubrovnik (Raguza) gemisi ile
Sakız Adası’na kaçmıştı. Yakalanan
isyancılarının bir kısmının
affedilmesi ve bir kısmının
cezalandırılmasının ardından
1728 yılı Nisan ayında Abdullah
Paşa, Padişah III. Ahmet’in emriyle
Aydın’a döndü.

DEĞİŞİM

Yakalanmayanların sürdürdüğü
kargaşa daha bir müddet
devam ettikten sonra söndü.
Bölgede asayiş sağlanmış, isyan
bastırılmıştı. Ancak İzmir isyanının
toplumsal nedenleri genelde
ortadan kalkmamış olmalıydı
ki iki yıl sonra İstanbul’da,
Osmanlı tarihini etkileyen önemli
olaylardan biri yaşanacaktı.
Patrona Halil adlı Yeniçeri
yüzbaşısı önderliğinde başlayan
isyan Padişah III. Ahmet ve
Sadrazam Damat İbrahim Paşa’nın,
devleti Avrupa’nın yenileşme
girişimleriyle tanıştırma çabalarını
kesintiye uğratacak ve “Lale Devri”
olarak adlandırılan dönem sona
erecekti. İstanbul kan gölüne
dönüşecek, yıkılmadık göz alıcı
köşk kalmayacaktı. Kültürel üst
yapı değişiklikleri; toplumsal
ve ekonomik alt yapı, üretici
güçlerin gelişmişliğiyle uyumlu
olmadıkça, toplumun önemli
bir kesimi tarafından tepkiyle
karşılanıyor, reddediliyordu. Tabii
ki bu tepkilerin ayaklanmaya
dönüşmesinde, halkın refah
seviyesinin düşmesi ve özgürlük
istemleri belirleyici oluyordu.
İzmir isyanının yakalanamayan
önderlerinden Emir Ali de
1730 yılında İstanbul’da
başlayan “Patrona Halil İsyanı”
olarak bilinen başkaldırının
örgütleyicilerindendi.

Emir Ali, İzmir’de yaşamış
olduğu başkaldırı deneyimini,
İstanbul’a taşımış olmalıydı.
İzmir İsyanı halkın ekonomik
sıkıntılarıyla beslenen, var olan
düzenin egemenleri arasındaki
çıkar çatışmalarıyla gelişen, baskıcı
bir yerel yönetime karşı, özünde
devletin kendine yönelik olduğunu
kabul ettiği, değişik toplumsal
katmanları katıldığı bir olaydı.
İki yıl sonra yaşanan Patrona
Halil İsyanı’nda asiler, “din elden
gidiyor” ögesini davranışlarının
önüne koyarken, Avrupa’da
yaşanan kültürel ve teknik
yenileşmelere uyma çabalarını,
“günah” kabul eden anlayışı
kendine kalkan yapacaktı.

O dönem için oldukça
muhafazakâr, dine ve geleneklere
bağlı bir kent olmasına
karşın İzmir’in isyancılarının,
İstanbul’dakinin aksine hiçbir
dinsel öge arkasına sığınmaması
ilginçtir. Sonucunun Patrona İsyanı
kadar çok yıkıcı olmamasının bir
nedeni de belki budur.

Lütfü DAĞTAŞ
Gazeteci

İstanbul ve Ankara yıllarının ardından yönünü İzmir'e çeviren sanatçıların, kent ile aidiyetleri her geçen gün daha da artıyor. İzmir'in kültürel ortamının kendilerini beslediğini aktaran sanatçılar arasında yer alan Ressam İnci Çokneşeli, son altı yıldır bizimle ve "Düşüncelerim ile hikayelerimi paylaşmak için resim yapıyorum" diyor.

"Orjinim Yaşadığım Yer"

Sanat yaşamındaki dördüncü uzun soluklu teması olan, "Soyut Hikayeler" konusuna İzmir'de yoğunlaşan ressam İnci Çokneşeli, bu çerçevede ürettiği eserlerini sergilemeye hazırlanıyor.

İzmir'in sanat ortamıyla tanışmasının 2005 yılında başladığını aktaran ressam, "İstanbul dışında en fazla sergiyi İzmir'de açtım" diyor. İzmir'de potansiyel olarak sanata isteğin fazla olduğunu ancak açılan sergilere ve düzenlenen etkinliklere yeterli ilginin gösterilmediğine tanık olduğunu söyleyen İnci Çokneşeli, "Sanatta istediği ve layık olduğu yere gelemeyen bir İzmir var" vurgusu yapıyor. "Son yıllarda çok etkili sanat galerilerinin açıldığınına tanık oluyorum" diyen Çokneşeli, "İzmir, Rönesans'taki Venedik olması gereken bir kent ancak bu zenginliği, profesyonel bakış açısı eksikliği nedeniyle, kayboluyor. Şehrin değerinin en kısa zamanda bilinmesini umuyorum" diyor.

Ressam İnci Çokneşeli, 2017 yılından bu yana İzmirli ve kendisiyle sanatı üzerine söyleştik.

İnci Hanım, Mimar Sinan Üniversitesi GSF Resim Bölümü'nden mezunsunuz. Öğrenim durumunuza baktığımızda resim ve litografi çalışmalarınızın dışında çinko, gravür, linolyum ve ahşap baskı tekniklerine dayalı çalışmalarınızın olduğunu da görüyoruz. Bu sağlam teknik altyapı bilgisi sanatınıza ne değer katıyor? Bir sanatçının sürekli gelişim göstermesi için kültürün yanı sıra teknik bilginin önemi nedir?

Güzel Sanatlar Akademisi olarak girip, Mimar Sinan Üniversitesi olarak bitirdiğim okulumda; o dönemdeki her öğrenci gibi, ilk sene Temel Sanat Eğitimi, sonraki 4 sene resim atölye çalışmasını tamamlarken, son iki senemi uygulama atelyesi lithographi (taş baskı) seçerek tamamladım. Özgün baskı resim teknikleri ile karşılaşmam bu şekilde oldu. Daha önceden var olan resim sevdama, taş baskı sevdası da eklendi. 2 sene okulda, 2 sene de okulu bitirdikten sonra lithographi çalışmalarıma devam ettim. 2005 -2006 senelerinden itibaren lithographi yerini çinko gravüre bıraktı. 2017 yılına kadar devam etti. Son süreçte ise daha çok çinko gravürün yanı sıra çalıştığım linol ve ahşap baskılara yöneldim. Renk, biçim, desen, kompozisyon bilgilerinin yanısıra teknik öğrenmek de gelişimimiz açısından bize çok şey katıyor. Zahmetli ve uzun bir yol ama sonunda kişiyi çok güzel ödüllendiriyor. Baskı sanatını öğrenmeye başladıkça resim çalışmalarım ve baskı çalışmalarım beraber ortaya çıktı. Her iki çalışma tarzını (daha çok teknik ve dokusal çalışmalar) birleştirip özgün bir uslup ve teknik yaratmaya çalıştım. Özgün baskı ve resim diye ayırmıyorum. Bence her ikisi de birbirini besliyor, zenginleştiriyor ve önünüzde yeni yollar açıyor. Resimde; önünüzde tuval, fırça, kalem, kağıt; baskıda ise çalıştığınız kalıp (tuval ve kağıt yerine) ve onu işeyen uçlarınız ve bıçaklarınız var. Bir sanatçının sanatçı olabilmesi için önce sanatın hangi dalıyla uğraşıyorsa, o dalda ayağının yere sağlam basması gerekiyor. Benim branşım resim. Çabalamam önce iyi bir ressam olabilmek.

Kültürel öğretilerin yanı sıra resimdeki temel öğretiler (Alt yapı, kompozisyon, siyah beyaz dengesi, özgür desen bilgisi ve renk) problem çözmek gibidir. Her beyaz kağıdın veya tuvalin önüne geçtiğinizde yeni bir yolculuk başlar ve yeni problemler ortaya çıkar. Problemleri çözdükçe yolculuk çok zevkli bir hal alır. Bir türlü sona gelmek istemezsiniz. Eğer bu yolculuk size ürkütücü geliyorsa ve vazgeçiyorsanız teknik bilginiz yetersizdir ya da yoktur. Çünkü çalışmaya başladığınızda formlar düşecek gibi duruyorsa, renklerde uyumsuzluk varsa, hayalinizde kurguladığınız kompozisyon bir türlü gerçekleşmiyorsa, resim size kötü şeyler söylüyorsa tekniğinizde bir sorun vardır.

SANAT EVRENSELDİR

Sanatseverler, başta İstanbul ve Ankara olmak üzere yurt içi ve yurt dışı kişisel sergileriniz ile karma sergi ve bienallerden tanıyor size. Alanınızda, bizden olanlarla ve yabancı sanatçıların yetkinliklerine ilişkin neler söylemek istersiniz? Yine bu bağlamda Türk sanatçıların karşılaştıkları güçlükler nelerdir?

Yurt dışındaki sanatçılarla tanışmam özgün baskı resim alanındaki çalışmalarımla katıldığım bienaller ve ekslibris kongreleri sayesinde oldu. “Printmakers in the world” dünya baskı sanatçıları topluluğuna üye olarak seçildim. Geçmişte ve günümüzde yurtdışındaki sanatçıların en önemli özellikleri istikrarlı bir şekilde üretmeleri, yeniliğe açık olmaları, eleştiri kabul etmeleri ve birbirleriyle iletişim halinde bulunmaları. Geçmişte yurt dışında da bazı büyük ressamlara baktığımızda aralarında büyük anlaşmazlıklar olduğunu, birbirlerini acımasızca incittiklerini görüyoruz. Örneğin: Pablo Picasso’nun, Henri Matiss’e yönelik, kendi gölgesinde kaldığını ifade eden acımasız ve haksız eleştirilerini bazı kaynaklarda görebiliriz. Fakat birbirlerinin atölyelerinde üretkenliklerine kollektif çalışmalarla devam eden sanatçılar da görürüz. Günümüzde ise yurtdışındaki sanatçılar arasında gözlemlediğim kadar bir birleşme, bir dayanışma oluşmaya başladı. “Sanat evrenseldir” felsefesi baz alınarak sanatçıların birbiriyle iletişimi, bilgi alışverişi ve etkileşimi önem kazanıyor. Dünya çapında bakarsak çok sanatçı var. Her gün bir yenilik ve yaratıcılık ortaya çıkıyor. Onların arasından özgün olanlar ön plana çıkıyor.

Yurt dışında sanatseverlerin sanata ilgisi ve değer verişi de çok önemli. Ortaya çıkan her yeni yapıt takdir görüyor. Kurumsal koleksiyonerler olduğu kadar bireysel koleksiyonerlerin de ilgisi çok. Türk sanatçıların en büyük eksiği tek başlarına veya küçük guruplar halinde çalışarak kendi yarattıkları eserleri tek, biricik, en iyi görmeleri ve birbirlerine eleştiri kapılarını kapatmaları. Bu görüşü yıkmak için bence biraz kapıları açıp, dünyaya bakmak gerekiyor. Kim nerede ne yapıyor, ben hangi noktadayım gibi sorgulamaların yapılması gerekiyor. “En iyisini ben yaparım” bakış açısından uzaklaşıp daha kollektif proje çalışmalarına yönlenmeye ihtiyaç var. Türkiye’de, değerlendirme konusunda da yanlışlıklar var.

Her eline boyaya batmış fırça alanın sanatçı olma hevesi ortaya hep aynı işlerin çıkmasına neden oluyor. Bu ise bir geri kalmışlık oluyor maalesef. Daha yanmadan, olmadan ham kalmak gibi.

Sanatseverler ise yok denecek kadar az. Oysa, sanatçı, sanatsever desteği ve birlikteliği çok önemli. Ama bütün bu kargaşa bir zaman sonra geçecek, taşlar yerine oturacak, diye umuyorum. Bunun nedenleri: Öğreti eksikliği, bireysel gelişim, Türkiye’nin ekonomik ve siyasi durumu, Avrupa’ya nazaran çoğu konuda olduğu gibi sanatta da genç bir ülke olmamız. Rönesan yaşanalı 500 seneyi geçti. Bizde hâlâ tam olarak yaşanmadı, zaman zaman da tam yaşanacakken kesintiye uğradı.

Macaristan’ın Debrecen kentinde, 2010 ve 2011 yıllarında kaldınız ve sanat üretiminizi burada sürdürdünüz. Pek adını bilmiyoruz bu kentin. Bize, kentin gizilgücünü (potansiyelini) ve orada çalıştığınız sürece size yaptığı katkıyı özetler misiniz?

Debrecen, Macaristan’da küçük bir şehir. Üniversite şehri. Kızım, o dönem orada konservatuar piyano bölümündeydi. Gitmeme neden oldu. Macarlar bazı yönlerden Türklere benziyor. Konuştukları dilin içinde de bazı Türkçe kelimeler geçiyor. Ben orada, “Dilek İplikleri” temasının ön çalışmalarını hazırladım. Sessiz, üretmeye elverişli bir yerdi. Benim o dönemde böyle bir ortama ihtiyacım vardı. Kışın bol kar yağışı alıyor. Üniversitenin olduğu ormanlık alanda her gün yürüyüş yaptıktan sonra eve dönüp çalışıyordum.

Asıl önemli olan Budapeşte’de lithographi atölyesi olan grafik ve baskı sanatçısı Antal Vasharelli ile tanışmam oldu. Debrecen, Budapeşte arası trenle 2 saat. Ben, İngilizce, o Almanca çat pat anlaşmaya çalışarak lithographi işlerimden bahsettim ve eğer atölye müsait ise çalışmak istediğimi söyledim. Atölye küçük olduğu ve sadece kendi çalışabildiği için ben orada hayalini kurduğum çalışmayı yapamadım. Fakat şimdi uluslararası özgün baskı dalında bana pek çok katılım sağlayan bir referans oldu. Ve gene bu konuda menejeriğimi yapan Romanyalı grafik ve baskı sanatçısı Ovidiu Petca ile tanışmama vesile oldu. Benim için iki önemli duraktan biridir. Bir diğeri ise İspanya Taragona’da tanıştığım ve artık aramızda olmayan Portekizli yazar Arthur Mota Miranda’dır.

TARİH VE MİTOLOJİ

Eserlerinizin temelini sorgulamalar oluşturuyor ve bu sorgulamaların öznesi insan, insanlık. Dünya tarihinde var olmuş uygarlıklar, bugün gelinen düzey sizi yakından ilgilendiriyor. Nitekim, ‘Sıfır Noktası Öncesi Sıfır Noktası Sonrası’ adıyla bir serginiz oldu. Buradan hareketle, çalışmalarınızın biçimlenme süreci nasıl şekilleniyor?

Sanat yolculuğum aslında, okuldan ayrılışımın ardından öğrendiğim her şeyi tekrar kullanmak üzere bir kutuya kilitledikten sonra başladı. Çünkü daha fazla araştırma ve sorgulama yapmak, daha çok çalışmak, özgün bir uslup ve teknik yaratmak gerekiyordu. Desenin daha ifadesel, renklerin daha temiz ve parlak, kompozisyonun ise daha sağlam olması gerekiyordu. Özellikle soyut çalışmalar için.

Sanat yolculuğumu bir denkleme oturtacak olursak:
Düşünmek + Hissetmek + Çizmek = Yaşamak + Gözlem Yapmak + Kutudaki Öğretiler + Sorgulamak = Resim yapmak.
Her sanatçı gibi benim de orijinim yaşadığım yer. Kültürü, doğası, insanları, onların yaşamları, duygu ve düşünceleri.

İnsan, doğadaki en önemli, bir o kadar da önemsiz çelişkilerle dolu bir varlık. Çevresi içinde; doğduğundan ölümüne kadar olan yaşanmışlıklarında hem akıllı, hem akılsız, hem faydalı, hem zararlı, hem yaratıcı, hem yok edici bir varlık. Doğayla beraber olması gerekirken bazen ona ihanet eden, kendini yaradılmışların en üstünde gören durumuyla hikâyesi çok olan bir varlık.

Bu hikâyeler görüntülenirken içlerinden bir tanesi o zamana ve yerine göre ön plana çıkıyor. Bir tema şekillenmeye başlıyor. Bir taraftan karalamalar, kolajlar, küçük notlar ortaya çıkarken; belirlediğim temayla ilgili doğru bilgi edinme açısından tarih, mitoloji, hikâyeler okuma faslı başlıyor. Resmin alt yapısı oluşurken tuvale geçtiğim de her şey yeniden başlıyor. Kendi yetilerime kutuya kilitlediğim öğretilerimi de katarak yolculuğa başlıyorum. Uzun hikâyeler haricinde tek bir tuvalde ya da kağıtta biten çalışmalar da yapıyorum.

Benim için güzel resim yapmak önemli değil. Düşüncelerimi ve hikâyelerimi paylaşmak için resim yapıyorum. Resim yapmak benim için problem çözmek demek. Problem çözmeyi seviyorum. Özellikle tuval aşamasına geldiğim zaman önüme çıkan her problemi birer birer çözmek beni bir adım öteye götürüyor. Bütün problemler çözülüp atacak adım kalmadığı zaman resim bitiyor. Her bitiş yeni bir başlangıca kapı açıyor.

Sizi besleyen diğer sanat dalları neler?

Sanat aslında bir bütün. Edebiyat, tiyatro, bale, opera, müzik, heykel, resim, seramik, sinema, son senelerde kabul gören dijital art. Bunların hepsi, resim yapıyorsanız eğer sizi besleyen sanat kolları.

Elimden geldiğince ve zaman yettiğince hepsini büyük bir merak ve sevgiyle takip etmeye çalışıyorum. İtiraf etmeliyim ki zaman zaman yetersiz kaldığımı hissediyorum. Zaten bunların hepsinin bir kişi de toplanması, örneğin: ben kitap yazıyorum, şiir yazıyorum, heykel yapıyorum, seramik yapıyorum, bir film senaryosu yazıyorum gibi pek çok dallara atlaması, daldan dala konup sonunda hiç bir şey yapamaması demek oluyor.

Her konuyu bence erbabına bırakmak gerekiyor. Bir dalda uzmanlaşmak “bir işi yap ama en iyisini yapmaya çabala” görüşü çok geçerli bir düşünce. Kendi işinle ilgilen ama diğerlerini takip ve takdir et. Fakat bana en çok yardımcı olan müzik ve edebiyat.

Serdar AĞIR
Gazeteci

Şehrimizin önemli figürlerinden olan ESHOT, 80. yaşını kutluyor. İzmir Belediyesi'ne bağlı olarak, 1943 yılında, Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Troleybüs işletmesi olarak kurulan ESHOT, günümüzde şehir içi toplu ulaşımı sağlayan başat unsurlardan birisi. Ve ESHOT şimdi, geldiği noktayı kent kültürüne katkı amacıyla, görsel bir belleğe döktü.

ESHOT ile Şehir Turu

Hangi İzmirli'nin hayatında yeri yoktur ki ESHOT'un! Şimdilerde şehri bir uçtan bir uca kat eden otobüs filosu; geçmiş yıllarda elektrik, su ve havagazı dağıtımını da gerçekleştiren ESHOT.
1943 yılında İzmir Belediyesi'ne bağlı bir işletme olarak kurulan ve tam açılımı Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Troleybüs olan işletmenin, zaman içerisinde elektrik ve su bölümleri ayrılırken, havagazı ve troleybüs bölümleri ise kapatıldı. ESHOT otobüslerinin bir dönem en önemli kalkış noktası Konak merkezliydi.

Birincilik Ödülü - Serdar AYDIN / Varyant

Sergileme Ödülü - Fikriye ER / Korkuluk

Şehrin hemen hemen tüm toplu taşıma araçları Konak'tan geçiyordu. Hükümet binasına ve yola paralel olan Varyant-Eşrefpaşa çıkışlı araçların peronu, yolun karşı bölümünde de troleybüslerin kalkış ve varış noktasının bulunduğu ana durak yer alıyordu. Sonraki yıllarda bu ana peron yolun karşısına, "otobüs tarlası" denilen yere taşınmış ve meydan düzenlemesi yapılana kadar küçük değişikliklerle hep aynı yerde kalmıştı. Konak'taki ikinci ana peron Fevzipaşa Bulvarı çıkışlı araçlar içindi. Hükümet binasına dik olarak denize doğru uzanıyordu. Bu peronun deniz kenarındaki uzantısı Bornova ve Buca gibi ilçelerinin otobüslerine ayrılmıştı ve Gümrük Meydanı'na kadar uzanıyordu. Üçkuyular ve Fahrettin Altay Meydanı troleybüs çıkışlı hatların ana durağıydı. Alsancak Gar Meydanı da iki troleybüs hattının varış ve kalkış ana durağı olmuştu. Montrö Meydanı peronları 1970'li yılların başında iki hat için kuruluyor. Uluslararası İzmir Fuarı'nın açıldığı 20 Ağustos-20 Eylül tarihleri arasında, İzmir'deki hemen tüm otobüs hatları, fuarın kurulduğu Kültürpark'ın, 9 Eylül Kapısı önünden geçerdi.

GÖRSEL
BELLEK

Şimdilerde, kuruluşunun 80'inci yıldönümünü kutlayan ESHOT Genel Müdürlüğü, Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu işbirliği ile "ESHOT'la 80 Yıllık Yolculuk" Ulusal Fotoğraf Yarışması düzenledi. Kazananlar, usta sanatçıların da yer aldığı jüri heyetinin yaptığı değerlendirmeyle belirlendi. ESHOT Genel Müdürlüğü'nün 80'inci kuruluş yılı kapsamında düzenlenen "ESHOT'la 80 Yıllık Yolculuk" Ulusal Fotoğraf Yarışması'nda kazananlar belli oldu. Yarışmaya, ülke genelinden 135 kişi, toplam 538 fotoğrafla katıldı. İzmir kent merkezinin yanı sıra tüm ilçelerde hizmet veren, köylere ulaşım sağlayan ESHOT araçlarının yolculukları, ESHOT çalışanları, duraklardaki ve diğer ESHOT hizmet alanlarındaki anları yansıtan fotoğrafların yanı sıra ve ESHOT'un doğayla ilişkisini gösteren fotoğraflar değerlendirildi.
Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu işbirliğinde oluşturulan jüri heyetinde; Yusuf Tuvi, Prof. Dr. Zühal Özel Sağlamtimur, Tayfun Kocaman, Birol Üzmez, Dr. Alahattin Kanlıoğlu, Dr. Pınar Meriç ve Mehmet Yasa yer aldı. Heyet, 47 fotoğrafı ödül ve sergilemeye değer buldu.

Yarışma sonucunda birincilik ödülünü, Serdar Aydın'ın çektiği fotoğraf kazandı. Yusuf Dündar ikinci, Serkan Çolak üçüncü oldu. Mansiyon ödülleri ise Hakan Kuyumcu, Hasan Uçar ve Hüseyin Opruklu'ya verildi. Jüri Özel Ödülü'ne Merve Uçar; ESHOT Özel Ödülü'ne ise Hakan Kuyumcu layık görüldü.

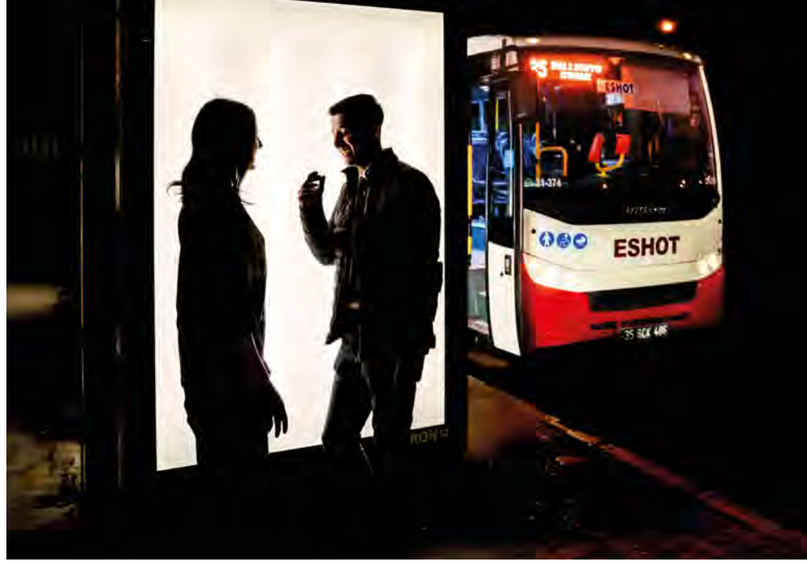

Sergileme Ödülü - Serdar AYDIN / Duraktakiler

Sergileme Ödülü - Murat İBRANOĞLU / Akşam

Sergileme Ödülü - Hasan UÇAR / Durak

Emine KANTARCI
Gazeteci

3 yaşındayken Asperger Sendromu teşhisi olan Deniz Usta şimdi 27 yaşında bir delikanlı ve ilk kitabını; “Otobüs Yolcuları Hikayeleri” adıyla yayımladı.

15 Şubat 1996 İzmir doğumlu olan Deniz Usta’ya, 3 yaşında Asperger Sendromu teşhis konuldu. Okuma yazmayı 5 yaşında, sevdiği şarkıcıların müzik albümlerinde yer alan yazılara bakarak ve onları tekrarlayarak keşfetti.

Akran zorbalığını yoğun bir şekilde yaşayan Deniz, şimdi senaryo, şiir, şarkı sözü ve öyküler yazıyor. İlk kitabı yeni basılan genç yazar öz yaşam öyküsünü anlattığı ikinci kitabını da basacağını aktarıyor.

Deniz Usta’ya, Asperger Sendromu konulması ardından, Işık Özel Eğitim, Moral Özel Eğitim ve Ender Özel Eğitim kurumlarındaki eğitim süreci de başladı. Deniz Usta, İzmir Buca Vali Rahmi Bey İlköğretim Okulu’nda başladığı ilkokul sürecini, öğretmen olan annesi Gülseren Usta’nın görev yaptığı, Buca İsmail Şekip Uysal İlköğretim Okulu’nda tamamladı. Orta öğrenimi için İzmir Buca Saadet Emir ilköğretim Okulu’na geçiş yaptı. Lise döneminde okula ara veren Deniz Usta, resim ve drama gibi çeşitli kurslara katıldı.

“YAZMAK BİR TUTKU”

Akran zorbalığı nedeniyle çok sıkıntılı süreçler yaşadığını anlatan Deniz Usta, “Çok hedef alınıyordum. Farklı olduğum için çok ciddi saldırılara uğradım. Benim yanımda olan öğretmenlerim oldu. Beni hiç anlamayan öğretmenlerim de oldu. İçimde birikenleri yazarak boşaltıyorum. Her sabah uyandığımda yazıyorum. Yazmak benim için vazgeçilmez bir tutku. Öz yaşam öykümü de kaleme aldım. İlk kitabımın ardından, öz yaşam öykümü de kitap olarak yayımlamayı düşünüyorum” yönünde görüş belirtiyor. Deniz Usta, ilk kitabında bir otobüsteki yolcuların hikayelerini kurguladığını söyleyerek, “Her birinin kendine ait bir yaşam öyküsü var. Aynı otobüs içinde yolları kesişiyor. Kitabın sonuca ulaşması benim için gerçekten büyük bir mutluluk kaynağı” diyor. Deniz Usta, kendisine dair konulan Asperger Sendromu tanısının, başarıya ulaşmasına engel olmadığını aktararak şunları söylüyor: “Teşhisimi öğrendiğimde yaşadığım eksiklik duygusu zamanla yerini farkındalığa bıraktı. Kendimi olduğum gibi kabul etmeyi öğreniyorum. Ailem ve akrabalarımın yakın desteğini aldım. Şanslıyım hem İzmir’de doğdum, büyüdüm. Hem de annem öğretmen. Beni çok seven anne, babam ve akrabalarım var.”

KONAK BELEDİYESİ

www.konak.bel.tr